

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK SUÇLULUĞUNDA AKRAN ETKİSİ
(Isparta Denetimli Serbestlik Örneği)

Eyyüp Ensar TAŞKIN
1430209519

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Cevdet YILMAZ

Isparta- 2019

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Düzeltilme Sonrası Girecek Öğrenci

Öğrencinin Adı Soyadı	Eyyüp Ensar TAŞKIN		
Anabilim Dalı	Sosyoloji		
Tez Başlığı	Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi (Isparta Denetimli Serbestlik Örneği)		
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)			
<p>Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimi: 05.09/2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;</p> <p>☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²</p> <p>ile aşağıdaki kararı almıştır.</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDİLMESİ kararlaştırılmıştır.</p>			
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Doç.Dr.Cevdet YILMAZ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof.Dr.Ümit AKCA	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr.Öğrt.Üy.Fatih KAHRAMAN	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yolsa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 9- (7) Tezi başarısız bulunarak reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. (8) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde düzeltmeleri yapılan tezi aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da başarısız bulunacak tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

YEMİN METNİ

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi (Isparta Denetimli Serbestlik Örneği)” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

İmza
Ad Soyad
Eyyüp Ensar TAŞKIN

Tarih
05.09.2019

(TAŞKIN, Eyyüp Ensar, *Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi: Isparta Denetimli Serbestlik Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2019)

ÖZET

Suç, her toplumu meşgul eden ve çözüm arayışına yönelten bir olgudur. Suçun birçok nedeni olmakla birlikte, bu olgunun yol açtığı toplumsal sorunlar bir hayli fazladır. Genel olarak değerlendirdiğimizde suç eylemini gerçekleştiren ve bundan dolayı mağdur olan bireylerin sosyolojik olarak toplumsal problemler arasında yer aldıkları görülmektedir. Suç toplumdan topluma farklılıklar gösterdiği gibi, suç davranışının yorumlanması da bir hayli karmaşık durumdur. Dolayısıyla suç eyleminin cezai yaptırımını da farklılık göstermektedir.

Ülkemizde suç konusunda birçok akademik çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların özelde çocuklarla ilgili olan kısımları hala sosyolojik olarak geliştirilmeye muhtaçtır. Çocukları yetişkinlerden ayıran birçok çalışma yapılsa da, genel akademik çalışmalar yetişkin suçluluğunu oluşturmaktadır. Bu çalışma suç olgusunu çocuk özelinde incelemiştir.

Araştırmanın konusu çocuk suçluluğunda akran etkisinin incelenmesidir. Çalışma, suç kavramları temelinde başlatılmıştır. Bu süreci, suç teorileri ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili yapılan yasal düzenlemeler izlemiştir. Son olarak nitel araştırma yöntemiyle suça sürüklenmiş çocukların derinlemesine mülakatı gerçekleştirilip, çocukların suça sürüklenmelerindeki akran etkileri incelenmiştir. Ayrıca, elde edilen bulgularda akran grubunu nasıl seçtikleri, görüşme sıklıkları, yönlendirmelere maruz kalma, bağımlılık ve daha önce suç işleme gibi durumların suç ile ilişkisi ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk, Suç, Çocuk Suçluluğu, Akran, Akran Grubu*

(TAŞKIN, Eyyüp Ensar, *Peer Influence On Juvenile Delinquency: Isparta Probation Example*, Master Thesis, Isparta, 2019)

ABSTRACT

Crime is a phenomenon that occupies every society and leads to the search for solutions. Although there are many causes of crime, the social problems caused by this phenomenon are quite high. When we evaluate in general, it is seen that individuals who perform the crime act and suffer from it are among sociological social problems. As crime differs from society to society, interpretation of criminal behavior is highly complex. Therefore, the criminal sanction of the criminal act also varies.

Many academic studies on crime have been carried out in our country. Parts of these studies, particularly those related to children, still need to be developed sociologically. Although there have been many studies separating children from adults, general academic studies constitute adult delinquency. This study examines the crime in children.

The subject of the study is to investigate the peer effect on juvenile delinquency. The study was initiated on the basis of crime concepts. This process was followed by theories of crime and legal arrangements concerning children dragged into crime. Finally, in-depth interviews of children dragged into crime were conducted through qualitative research method and peer effects of children dragged into crime were examined. In addition, the findings revealed how they chose the peer group, the frequency of interviews, exposure to referrals, addiction, and the relationship of crime to crime.

Key Words: *Child, Crime, Juvenile delinquency, Peer, Peer Group*

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI.....	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

1.1. Araştırmanın Konusu	3
1.2. Araştırmanın Problemi	3
1.3. Alt Problemler:.....	3
1.4. Araştırmanın Amacı	4
1.5. Araştırmanın Önemi.....	4
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.7. Araştırmanın Yöntemsel Yaklaşımı	8
1.7.1. Araştırmanın Ortamı ve Sosyal Bağlamı.....	8
1.7.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme.....	9
1.7.3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği	9
1.7.4. Araştırma Verilerinin İşlenmesi	10
1.8. Araştırmanın Literatür Çalışması.....	11

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. TANIMLAR (KAVRAMLAR).....	17
1.1. Suç.....	17
1.2. Sapma (Antisosyal Davranış).....	19
1.3. Anomi.....	23
1.4. Akran Grubu.....	24
1.5. Çocuk.....	25
2. ÇOCUK SUÇLULUĞU.....	26
2.1. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu.....	28
2.1.1. Mikro Düzeydeki Sistemler (Çocuk ve Ailesi) :.....	31
2.1.2. Mezzo Düzeydeki Sistemler:.....	32
2.1.3. Makro Düzeydeki sistemler:.....	33
3. SUÇ TEORİLERİ.....	34
3.1. SOSYAL YAPI TEORİLERİ.....	34
3.1.1. Fonksiyonalist Teori.....	34
3.1.2. Gerilim Teorisi.....	36
3.1.3. Alt Kültürel Teoriler.....	40
3.1.4. Sosyal Ekoloji Teorileri.....	44
3.2. SOSYAL SÜREÇ TEORİLERİ.....	46
3.2.1. Etiketleme (Damgalama) Teorisi.....	46
3.2.2. Sosyal Kontrol Teorileri.....	49
3.2.3. Sosyal Öğrenme Teorileri.....	50
3.3. SOSYAL ÇATIŞMA TEORİLERİ.....	51
3.4. FEMİNİST TEORİLER.....	53
4. ÇOCUK SUÇLULUĞU VE BUNA İLİŞKİN UYGULAMALAR.....	57

4.1. Çocuk Suçluluğu Nedenleri.....	57
4.1.1. Aile.....	57
4.1.2. Okul.....	58
4.1.3. Alkol Madde Bağımlılığı	60
4.1.4. Sosyal Çevre ve İş Ortamı	60
4.1.5. Kentleşme ve Göç	61
4.1.6. Yoksulluk	62
4.1.7. Akran Etkisi	63
4.2. Çocuk Suçluluğuna İlişkin Uygulamalar	63
4.2.1. Çocuk Mahkemeleri	63
4.2.1.1. Türkiye’de Çocuk Mahkemeleri	65
4.2.2. Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)	66
4.2.3. Çocuk Hakları	68
4.2.3.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi	69
4.2.3.2. Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanmasına İlişkin Asgari Standart Kurallar (Beijing Kuralları)	70
4.2.3.3. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri).....	70
4.2.3.4. Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)	71
4.3. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi ve Suçlu Çocukların Yeniden Topluma Kazandırılması	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

1. Görüşülen Çocukların Demografik Özellikleri.....	74
1.1. Görüşülen Çocukların Cinsiyetlerine Göre İncelenmesi.....	74
1.2. Görüşülen Çocukların Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi.....	74

1.3. Görüşülen Çocukların Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi	74
1.4. Görüşülen Çocukların Çalışma ve Meslek Durumları	76
1.5. Görüşülen Çocukların İkamet Durumlarının İncelenmesi	76
2. Görüşülen Çocukların Aile Bilgilerinin İncelenmesi.....	77
2.1. Görüşülen Çocukların Aile Bireyleri durumunun incelenmesi.....	77
2.2. Görüşülen Çocukların Anne - Babalarının Birliktelik Durumu ve Çocuğun Kiminle Yaşadığı	77
2.3. Görüşülen Çocukların Kim Tarafından Büyütüldüğünün İncelenmesi.....	77
2.4. Görüşülen Çocukların Anne ve Babalarının Eğitim Durumları	78
2.5. Görüşülen Çocukların Anne ve Babalarının Çalışma ve Meslek Durumları ...	79
2.6. Görüşülen Çocukların Kardeş Sayıları ve Kardeşleriyle İlişki Durumları.....	80
2.7. Görüşülen Çocukların Yakın Akrabalarının Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi	81
3. Görüşülen Çocukların Akran İlişkileri.....	82
3.1. Görüşülen Çocukların Arkadaş Çevrelerinin Kimlerden Oluştüğünün İncelenmesi	82
3.2. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Olan İlişki Durumlarının İncelenmesi .	82
3.3. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Görüşme Sıklıklarının İncelenmesi	84
3.4. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Vakit Geçirme ve Faaliyet Durumları .	84
3.5. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Sorun Yaşama Durumlarının İncelenmesi	85
3.6. Görüşülen Çocukların Karşılaştıkları Sorunların Çözümünde Arkadaşlarının Yardımcı Olma Durumlarının İncelenmesi	86
3.7. Görüşülen Çocukların Samimi Oldukları Arkadaşlarının ve Yeterlilik Durumlarının İncelenmesi	88
3.8. Görüşülen Çocukların Akran Grubunun Yönlendirmelerine (Suçun Bulaşmasına) Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi	89

3.9. Görüşülen Çocukların Daha Önce Bir Suç Nedeniyle Yargılanan Arkadaş Durumlarının İncelenmesi	90
3.10. Görüşülen Çocukların Yapmaktan Hoşlandığı ve Hoşlanmadığı Faaliyet Durumlarının İncelenmesi	92
4. Görüşülen Çocukların Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi	93
4.1. Görüşülen Çocukların Hangi Suçtan Yargılandıklarının İncelenmesi	93
4.2. Görüşülen Çocukların Daha Önce Farklı Bir Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi	95
4.3. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Birlikte Normatif Olmayan Eylemleri Sergileme Durumlarının İncelenmesi	96
4.4. Görüşülen Çocukların Suç İşlerken Arkadaş Çevreleriyle Birliktelik Durumlarının İncelenmesi	97
4.5. Görüşülen Çocukların Suçu İşlemlerinde Arkadaşların Etkisinin İncelenmesi	99
4.6. Görüşülen Çocukların Suç İşledikten Sonra Neler Hissettiklerinin ve Neler Düşündüklerinin İncelenmesi	101
5. Görüşülen Çocukların Suç İşledikten Sonraki Akran İlişkilerinin İncelenmesi	103
5.1. Görüşülen Çocukların Suç İşlemelerine Arkadaşlarının Yaklaşım Durumlarının İncelenmesi	103
5.2. Görüşülen Çocukların Suç İşlemeden Önce Arkadaş Çevreleri ile Olan İlişkileri ve Suç Gerçekleştikten Sonraki İlişki Durumlarının İncelenmesi	105
5.3. Görüşülen Çocukların Suç İşlemeden Önceki Arkadaşlarıyla Görüşme Durumlarının İncelenmesi	105
5.4. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarının Suçu İşledikten Sonraki Davranış ve Tutumlarının İncelenmesi	107
5.5. Görüşülen Çocukların Suç İşledikten Önce ve Sonraki Arkadaş Grubunun Farklılaşma Durumlarının İncelenmesi	108
6. Görüşülen Çocukların Madde Kullanım Durumlarının İncelenmesi	110
7. Görüşülen Çocukların Toplumsal Uyumlarının İncelenmesi	113

SONUÇ	116
KAYNAKÇA	126
EKLER	133
ÖZGEÇMİŞ	142

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	:Adı geçen makale
BM	:BirleŖmiŖ Milletler
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
CTE	:Ceza ve Tevkifevleri
ev.	:evirmen
HS	:BirleŖmiŖ Milletler ocuk Haklarına Dair SzleŖme
KK	:ocuk Koruma Kanunu
KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
s.	:Sayfa
ss.	:Sayfa Sayısı
SS	:Suça Sürüklenen ocuk
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
UYAP	:Ulusal Yargı Ağı BiliŖim Sistemi
Vb.	:Ve benzeri
Vd.	:Ve diğerleri
Yay.	:Yayın

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: 2013-2017 Yılları Arasında Güvenlik Birimine Gelen Veya Getirilen Çocuklar (TÜİK).....	5
Tablo 2: 2012- 2016 Yılları Arasında Suça Sürüklenme Nedeni İle Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar.....	7
Tablo 3: 2017 Yılı Güvenlik Birimlerinde İşlem Gören Çocuk Sayısı Ve Suç Türü (TÜİK).....	7
Tablo 4: Yaş Grubu ve Kullandığı Bağımlılık Yapan Madde Türüne Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, TÜİK 2017.....	112

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Angrew'in Genel Gerilim Teorisi	39
Şekil 2: Görüşülen Çocukların Akran Grubunun Yönlendirmelerine (Suçun Bulaşmasına)Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi.....	89
Şekil 3: Görüşülen Çocukların Daha Önce Bir Suç Nedeniyle Yargılanan Arkadaş Durumlarının İncelenmesi.....	91
Şekil 4: Görüşülen Çocukların Daha Önce Farklı Bir Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi	95
Şekil 5: Görüşülen Çocukların Suçu İşlemlerinde Arkadaşların Etkisinin İncelenmesi.	99
Şekil 6: Görüşülen Çocukların Madde Kullanım Durumlarının İncelenmesi.....	110

ÖNSÖZ

Araştırmamın ilk aşamasından son aşamasına kadar sabırla her an yanımda olan, vakit ayıran, bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Cevdet Yılmaz'a sonsuz teşekkür ve minnet borçluyum.

Öte yandan araştırmam sırasında beni her zaman cesaretlendiren, güç veren sevgili eşim Şeyma Taşkın'a ve karamsarlığa kapıldığım her anımda güzel gözleriyle bana umut aşılayan kızım Beyza Erva'ya desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca bu zorlu süreçte çalışmam için gerekli kolaylıkları sağlayan kurum müdürüm Fatih Ziya Şahin'e ve araştırmamın yürütülmesinde yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Havva Karadoğan'a da teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

Çocuk suçluluğu günümüzde de güncelliğini koruyan toplumsal bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk suçluluğu yetişkinlerin işlediği suçlardan farklı değerlendirilmelidir. Çocuğun suç işlemesi birçok nedenin bir araya gelmesiyle oluşur.

Çocuk suçlarının nedenleriyle ilgili yapılmış birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar çocukların, nitelik olarak değişen suçların mağduru olabildikleri gibi; bu suçların faili de olabildiklerini göstermektedir. Ülkemizde de bu tür çalışmalar her geçen gün artmaktadır. Ülkemizde çocuk suçluluğunu önleme yolunda birçok kurum birlikte hareket edebilmektedir. Burada amaç çocuğun yararına bir süreç işleterek, bu süreçte çocuğun en az zararla çıkmasını sağlamak, aynı zamanda toplumun adalet hissine zarar vermeden işlenen suça karşı ceza işlemini gerçekleştirebilmektir.

Bu durum karşımıza *Suçta Sürüklenen Çocuk* kavramı ile de çıkar. Nitekim bu kavramın kullanımı çocuğun suçta fail görüldüğü kadar suçtan dolayı mağdur oluşunu da içerisinde barındırır. Çocuk Koruma Kanunuyla getirilen yeni yaklaşımlarla çocuğun bir suçu işlemesinden ziyade, bir suça sürüklendiği yönündedir. Bu yaklaşım, çocuğu suç işleyen bir suçlu olarak görmez, onun suça sürüklendiğini kabul eder ve bir anlamda suç davranışını gerçekleştiren çocuğu da, suçun mağduru olarak nitelendirir.¹ Bu yaklaşımda da görüldüğü üzere çocuğun, suçu etkilenerek işlediği yasa koyucular tarafından da kabul görmektedir.

Çocuğun suç davranışı aile, akran gurubu, içinde bulunduğu toplum, ekonomik durum ve kültürel etmenler gibi birçok faktörün bir araya gelmesi ile başlar ve sonucu çocuk tarafından yeterince düşünülmeden gerçekleşir. Bu çerçevede çocuğu suça iten neden derinlemesine incelenmelidir.

Çocuk suç eylemini gerçekleştirirken toplumsal normlara karşı bir sapma davranışı gerçekleştirmiş olur. Bu sapma davranışını gerçekleştirmesine neden olan birçok faktör bulunmaktadır. Bizim için önemli olan nokta çocuğun akran etkisiyle bu sapma eylemini gerçekleştirme durumudur. Çocuk belirli bir zaman sonra toplumsal gruplara dâhil olur ya da dâhil olmaya çalışır. Birey bu gruplara dâhil olduktan sonra grup davranışlarını benimsemeye başlar. Çocuğun dâhil olduğu grup toplumsal normların suç

---

¹ Mehmet Akarca, “Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri ve Çocukların Korunması”, [http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/akarca.pdf\(12.10.2017\)](http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/akarca.pdf(12.10.2017)).

saydığı davranışları gerçekleştirmesi durumunda diğer üyelerinde bu eyleme itilme durumları yüksektir. Dolayısıyla suç davranışını grup içinde gören birey akran çevresinden etkilenecek sapma davranışını gerçekleştirebilir. Bu çalışmamızda çocukların akran etkisiyle suça sürüklenme durumlarını derinlemesine inceleme inceleyeceğiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

1.1.Araştırmanın Konusu

Suç, sosyolojik olarak bireyin toplumsal normlardan saptması olarak tanımlanır. Ancak sapmanın nedeni konusunda farklı disiplinlerde birçok kuram ortaya konulmuş ve suçun nedenleri üzerine çok sayıda araştırma yapılmıştır. Suç, davranışı ortaya koyan bireye bağlı olduğu kadar, bireyin içinde yaşadığı toplumsal ilişkilerle bağlantılıdır. Çocukların sergilemiş olduğu davranışlar sağlıklı bir sosyalleşme ve grup ilişkileri açısından önem taşımaktadır. Çocukların suç içeren davranışları günümüzün önemli toplumsal sorunlarından biri haline gelmiştir.

Çocuğun toplumsal ilişkiler kurmasında ve sosyalleşmesinde akran gurupları önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla çocuk suçluluğu konusunda da akran gurubunun etkisi büyük bir önem taşımaktadır. Bu durumdan yola çıkılarak çalışmanın konusu; çocuk suçluluğunun oluşumunda akran etkisinin Isparta örneğinde incelenmesidir.

1.2.Araştırmanın Problemi

Çocukların suç işlemlerinde akran grubunun etkileri nelerdir? Bu doğrultuda temel problemin ürettiği alt problemler araştırılmıştır.

1.3.Alt Problemler:

- 1 Çocuk akran grubunu nereden seçer?
- 2 Çocuğun akran çevresiyle görüşme sıklığı nedir?
- 3 Çocuğun akran çevresinde daha önce suç işleyenler var mı?
- 4 Çocuk işlenen suçu yalnız ya da akran gurubuyla mı işlemiştir?
- 5 Suça sürüklenen çocukların arkadaşlarıyla birlikte normatif olmayan eylemleri sergileme durumları nedir?
- 6 Çocuk akran grubunun yönlendirmelerine (suçun bulaşmasına) maruz kalmış mı?
- 7 Çocuğun ve bulunduğu akran gurubunun eğitim durumunun çocuğun suç işlemesiyle ilişkisi var mıdır?

- 8 Çocuk, ceza uygulamaları ve sonrasında toplumsal uyum konusunda güçlük çekiyor mu?
- 9 Akran grubundaki çocukların yasadışı bağımlılıkları, diğer çocukların suça sürüklenmesiyle ilişkili midir?

1.4.Araştırmanın Amacı

Genel olarak suç olgusunun, insanların topluluklar halinde yaşamaya başladıkları andan günümüze kadar var olduğu ve ileride de var olacağı kabul edilir. “Toplumlar suçlu davranışı ve suçlu davranışın nedenlerini tarihsel süreç içerisinde, ulaşılmış buldukları sosyal, politik ve ekonomik gelişim düzeylerine göre farklı yorumlamışlardır.”² Çocuğun suç ile tanışması toplumsal bir sorundur. Yani çocuk suçluluğu olgusunun kökeni hukuksal olmaktan çok sosyolojik ve psikolojiktir.³ Bu çalışmada; akran gurubunun çocukların suça yönelmesi ve tanıklık etmesindeki etkileri, en geniş kavramsal anlamıyla akranların çocuk suçluluğu üzerinde ne gibi etkilerinin olduğu incelenmiştir.

Çocuk suçluluğunun birçok nedeni vardır. Yapılan araştırmalarda suçluluğun nedenleri bir bütün içinde ele alınmıştır. Bu çalışmada çocuk suçluluğu nedenleri arasında bulunan akran gurubunun etkisi ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çocukların suç işleme süreçlerinde akran guruplarından ne ölçüde etkilendiklerinin belirlenmesi ve sorunlarının saptanması amaçlanmıştır.

1.5.Araştırmanın Önemi

Günümüzde çocuk suçluluğuyla ilgili birçok araştırma yapılmakta ve yeni tedbirler uygulanmaktadır. Fakat tüm bu çalışmalara rağmen çocuğun suça sürüklenmesinin açıklanması ve önlenmesi güç bir durum olarak bilinmektedir. Suça sürüklenen çocukların gerçekleştirdikleri eylemlerin hepsi adli işlem gerektiren makamlara yansımadığından suçun gerçek boyutunun saptanması oldukça zordur.

Suç, Dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek büyüyen ve yaygınlaşan bir sorun haline gelmiştir. Suçluluk üzerine yapılan birçok araştırma olmasına rağmen,

---

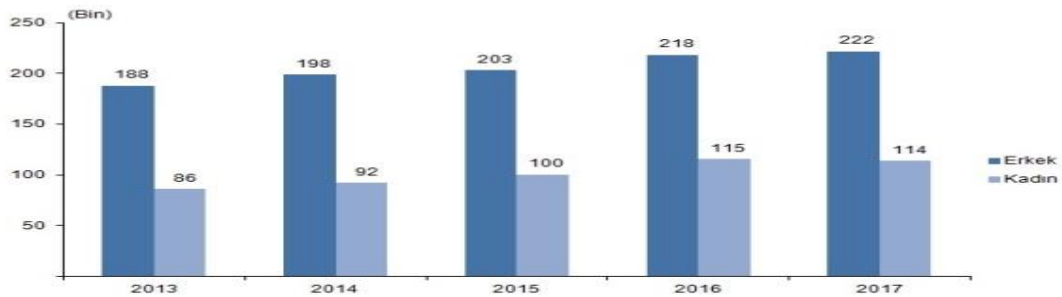
² Sevda Uluğtekin, *Çocuklara İlişkin Islah Sisteminde Kurumsal Bakım ve Çağdaş Trefman Modelleri*, H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi,1985, c.3, S.3, s.5.

³ Yasemin Işıksaç, *Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanma Biçimi*, Mevzuat Dergisi, Ocak 1999, Yıl.2, S.13, s. 24.

suçluluğa neden olan temel nedenler hala karmaşık bir soru olarak durmaktadır. Ülkemiz adalet sisteminde suçluya karşı cezanın infazı ve topluma kazandırma yöntemleri aktif bir şekilde devam ederken, suça sürüklenme nedenlerinin önlenmesi üzerine geliştirilen herhangi bir sistem bulunmamaktadır.

Çocuk suçluluğu istatistiklerine baktığımızda; Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı 2013 yılında, 2012 yılına göre %11,6 artış gösterdiği saptanmış ve bu çocukların %57,9'unun 15-17 yaş aralığında olduğu ifade edilmiştir. Suç artışı özellikle ergenlik ile birlikte artış göstermektedir. Bununla birlikte 2013 yılı içerisinde güvenlik birimlerine kanunlarımızda suç olarak tanımlanan bir eylemi işlediği iddiası ile getirilen 115.439 çocuğun %88,7'sinin erkek ve %11,3'ünün ise kız çocuğu olması erkek çocuklarının daha çok suça itildiğinin açık bir göstergesini oluşturmaktadır. Bu çocuklar en çok (yaklaşık 1/3) yaralama suçuyla gelmiştir.⁴

Bu konudaki en son TÜİK verileri incelendiğinde 2017 Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı binde 5 arttığı gözlemlenmektedir. Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı 2017 yılında, bir önceki yıla göre binde 5 oranında artarak 335 bin 242 olmuştur. Suça sürüklenen çocukların %57,7'sinin 15-17 yaşlarında olduğu, %23,3'ünün 12-14 yaşlarında, %18,5'inin ise 11 yaş ve altındaki çocuklar oluşturmaktadır. Güvenlik birimine 2017 yılında gelen veya getirilen çocukların %66,1'i erkek, %33,9'u ise kız çocuğu oluşturmaktadır.⁵

Tablo 1: 2013-2017 Yılları Arasında Güvenlik Birimine Gelen Veya Getirilen Çocuklar (TÜİK)

⁴ TÜİK, "Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, 2013 verileri", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16121> (11.10.2018)

⁵ TÜİK, "Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, 2017 verileri", <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27609> (11.10.2018)

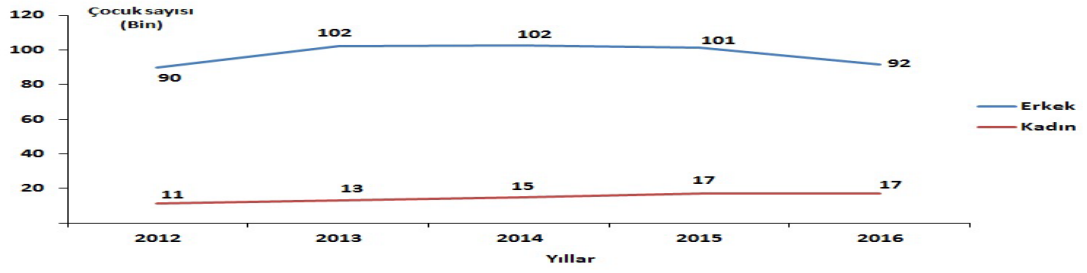
Çocukların güvenlik birimlerine en çok mağdur olarak geldiği görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Güvenlik birimlerine 2017 yılında gelen veya getirilen 335 bin 242 çocuktan, %46,2'sinin mağdurdur. Çocukların %32,2'sinin kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla (suça sürüklenme) olarak, %13,7'sinin bilgisine başvurma amacı ile, %3,4'ünün kayıp (hakkında kayıp müracaatı yapıp daha sonra bulunan çocuklar) ve %4,4'ünün başka nedenlerden dolayı geldiği ya da getirildiği tespit edilmiştir. Suça sürüklenen çocuklar en çok yaralama olayına karıştığı görülmüştür. Suça sürüklenme nedeniyle güvenlik birimlerine 107 bin 984 çocuk getirilmiştir. Bu çocukların %34,4'üne yaralama suçu, %24,8'ine hırsızlık suçu, %6,6'sına Pasaport Kanunu'na muhalefet suçu, %6,2'sine uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak veya satın almak, %3,9'una ise mala zarar verme suçlarından işlem yapılmıştır. Adli birimlere 66 bin 321 çocuğun sevk edildi görülmektedir. Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %68,5'i ailesine teslim edilmişken, %19,8'i adli birimlere sevk edilmiştir. Sosyal kurumlara teslim edilen çocukların oranı ise %3,4 olmuştur. Diğer taraftan, suça sürüklenme nedeniyle gelen çocukların %57,6'sı adli birimlere sevk edilmişken, %36'sı ailesine teslim edilmiştir. Mağdur olarak gelen çocukların %87,3'ü ailelerine, %3,5'i sağlık kuruluşlarına, %3,1'i de sosyal kurumlara teslim edilmiştir. Güvenlik birimlerine suça sürüklenme nedeni ile getirilen 107 bin 984 çocuğun 35 bin 986'sının bağımlılık yapan madde kullandığı görülmüştür. Bağımlılık yapan madde kullanan çocukların %85,6'sını 15-17 yaş grubunu oluştururken, %14'ünü ise 12-14 yaş grubundaki çocuklar oluşturmaktadır. Suça sürüklenen çocukların %84'ünün sigara, %6,3'ünün alkol, %5,4'ünün esrar, %1,2'sinin ise hap kullandığı tespit edilmiştir.⁶

Suçta sürüklenen çocuk sayısı 2016 yılında ise 108 bin 675'tir. Suça sürüklenme nedeni ile güvenlik birimlerine getirilen çocukların %84,4'ünü erkekler oluşturmuş, %15,6'sını ise kız çocukları oluşturmuştur. Suça sürüklenen çocuklara en çok yaralama suçu ile getirilirken, bunu hırsızlık suçu izlemiştir. Bu çocukların ise %55,6'sı adli birimlere sevk edilmiştir.⁷

⁶ TÜİK, "Geliş Nedenine Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar"
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070 (10.07.2018)

⁷ TÜİK, "Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme ile Gelen veya Getirilen Çocuk Sayısı"
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070 (12.07.2018)

Suçta sürüklenme nedeni ile güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklar, 2012-2016

Tablo 2: 2012- 2016 Yılları Arasında Suçta Sürüklenme Nedeni İle Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar

Yine 2017 yılında Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre de ülkemizdeki güvenlik birimlerinde işlem gören çocuk sayısı ve suç türü aşağıdaki tabloda şu şekilde verilmiştir.⁸

İsnat edilen suç türü ve yaş grubuna göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklar, 2017
Juveniles received into security unit by type of offence charged and age group, 2017

İsnat edilen suç türü Type of offence charged	Yaş grubu - Age group											
	Toplam - Total			- 11		12-14		15-17		Bilinmeyen Unknown		
	Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	Erkek Male	Kadın Female	Erkek Male	Kadın Female	Erkek Male	Kadın Female	Erkek Male	Kadın Female	
Toplam - Total	107 984	92 849	15 135	5 190	1 764	20 008	3 834	66 827	9 001	824	536	
Öldürme - Homicide	454	409	45	13	3	86	6	309	35	1	1	
Yaralama - Assault	37 160	31 033	6 127	1 397	229	6 691	1 769	22 931	4 120	14	9	
Cinsel suçlar - Sexual offences	3 811	3 554	257	312	13	1 070	73	2 171	170	1	1	
Tehdit - Threat	3 856	3 040	816	31	7	507	211	2 501	598	1	-	
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma Kidnapping	1 728	1 375	353	26	8	250	116	1 099	229	-	-	
Konut dokunulmazlığının ihlali Violations of housing immunity	495	431	64	21	4	110	16	300	44	-	-	
Hakaret - Defamation	3 926	2 816	1 110	40	13	522	254	2 253	842	1	1	
Hırsızlık - Theft	26 773	24 856	1 917	1 099	189	6 823	600	16 906	1 118	28	10	
Yağma (Gasp) - Robbery	1 591	1 533	58	28	1	340	19	1 162	38	3	-	
Mala zarar verme Damage to property	4 211	3 907	304	296	25	1 094	86	2 516	192	1	1	
Genel ahlaka karşı suçlar Offences against public morality	155	128	27	2	-	14	5	112	21	-	1	
Çevreye karşı suçlar Offences against the environment	36	35	1	-	1	13	-	22	-	-	-	
Görevli memura mukavemet Resistance to officer	516	479	37	1	-	42	10	436	27	-	-	
Adliye karşı suçlar Offences against the judiciary	612	468	144	7	5	54	37	406	97	1	5	
Sahtecilik - Forgery	1 676	1 534	142	19	5	217	21	1 289	115	9	1	
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak Use, sale and purchase of drugs	6 713	5 936	777	17	1	525	197	5 392	579	2	-	
Toplumsal olaylar - Social incidents	1 680	1 513	167	21	4	248	26	1 243	137	1	-	
Pasaport kanununa muhalefet Opposition to passport law	7 076	4 753	2 323	1 781	1 240	687	281	1 528	298	757	504	
Cebir - To use force	17	16	1	1	-	2	-	13	1	-	-	
Aile düzenine karşı suçlar Offences against family order	585	452	133	9	3	41	29	401	100	1	1	
Bilişim suçları - Cyber crimes	114	83	31	-	-	10	9	73	22	-	-	
Dolandırıcılık - Fraud	229	190	39	-	-	16	10	174	29	-	-	
Malvarlığına karşı diğer suçlar Other offences against property	1 242	1 123	119	7	4	176	31	939	84	1	-	
Kamu sağlığına karşı suçlar Offences against public health	75	68	7	-	-	15	3	53	4	-	-	
Genel tehlike yaratan suçlar Offences creating general danger	2 814	2 729	85	45	3	392	18	2 291	63	1	1	
Diğer - Other	402	352	50	6	6	58	7	287	37	1	-	
Bilinmeyen-Unknown	37	36	1	11	-	5	-	20	1	-	-	

Tablo 3: 2017 Yılı Güvenlik Birimlerinde İşlem Gören Çocuk Sayısı Ve Suç Türü (TÜİK)

⁸ TÜİK, "2017 yılı güvenlik birimlerinde işlem gören çocuk sayısı ve suç türü"
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070 (10.12.2018)

Araştırmada çocuk suçluluğunda akran gurubunun etkisi incelenmiştir. Bu çalışma, akran gruplarının çocuk suçluluğu üzerindeki etkisini inceleyerek diğer araştırmalara, sivil toplum kuruluşlarına, kamu kurumlarının çalışmalarına yardımcı olacaktır.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2017-2018 yılları arasında Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde dosyası bulunan 82 çocuk dosyasından 3'ü kız, 19'u erkek olmak üzere 15-18 yaşları arasındaki 22 suça sürüklenmiş çocukla sınırlıdır.

1.7.Araştırmanın Yöntemsel Yaklaşımı

Araştırmada kullanılan başlıca bilgi toplama teknikleri ve bu tekniklerle ortaya çıkarılan sonuçların uygulamalarda nasıl kullanılabileceğini incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemiyle hareket edilmiştir.

1.7.1. Araştırmanın Ortamı ve Sosyal Bağlamı

Suç çoğu zaman tek başına işlense de bireyin ait olduğu akran grubu ve çevresi suçun şekillenmesinde etkilidir. Suçu genel olarak ele alırken suçun işlenmesinde etkili olan alt nedenlerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Nitel araştırma yöntemi suç gibi karmaşık bir konuya ayrıntılı bir anlayış getirmek için ve katılımcıların bu konuyu hangi bağlamda ele aldığını anlamak için tercih edilmiştir. Bu yöntemle çoklu veri toplama tekniğiyle birlikte, katılımcıların bakış açılarına, yorumlarına ve sübjektif görüşmelerine odaklanmıştır.

Araştırmacının bireysel deneyim⁹ ve bilgileri göz önünde bulundurularak, konunun yerel bağlamda incelenmesi amaçlanmıştır. Yerel bağlam, olası katkıları belirleyeceği gibi yaşanacak riskleri en aza indirmişdir.

Araştırmanın niteliğini yükseltmek için etik kurallara dikkat edilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden gerekli izinler alınmış, çocuklarla çalışma konusunda etik standartlar hakkında bilgi edinilmiştir. Çocuklara yönelik etik kural ve ilkeler çerçevesine uygun bir çalışma yürütmek amacıyla Süleyman Demirel Üniversitesi etik kurulundan gerekli

---

*Araştırmacı çocuk ifadelerinin alınmasında ve mağdur çocuklar için mahkemelerde görev almıştır. Sosyal inceleme raporları hazırlamıştır. Denetimli serbestlik tedbiri almış çocuklarla bireysel yüz yüze görüşmeler gerçekleştirmiştir. Suça sürüklenen çocuklarla odak grup çalışmaları gerçekleştirmiştir. Suça sürüklenen çocuklara yönelik ulusal ve uluslararası projelerde görev almıştır.

onaylar alınmıştır. Aynı zamanda çalışmanın başlamasıyla katılımcılara araştırmanın amacı hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Araştırmaya katılımlarıyla ilgili çocuklara herhangi bir baskı uygulanmamasına dikkat edilmiştir. Araştırmanın veri toplama aşamasında katılımcıların hassasiyetlerine dikkat etme ve verilerin nerede kullanılacağıyla ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Çocukların istismarına neden olabilecek riskleri göz önünde bulundurarak ortamlarına zarar verilmemesi konusunda hassas davranılmıştır. Ayrıca çocukların sorulan soruları rahat bir şekilde cevaplayabilmeleri için ortamın uygunluğuna dikkat edilmiş, katılımcıların deşifre edilmemesi için gerekli çabaların gösterilerek araştırma raporunun doğru yansıtılmasına özen gösterilmiştir.

1.7.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Isparta il sınırları içerisinde yaşayan suça sürüklenmiş çocuklardan oluşmaktadır. 2017-2018 yılları arasında Isparta da denetimli serbestlik tedbiri alan 15-18 yaş arasındaki çocuk dosya sayısı 82'dir. Araştırmaya Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)'ne kayıtlı olan tüm çocuk dosyaları dâhil edilmiştir. Araştırmanın örnekleme kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla oluşturulmuştur. Araştırmanın örnekleme Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün Isparta ilinde bulunan Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde dosyası bulunan suça sürüklenmiş 22 çocuğu kapsamıştır. Örnekleme dâhil olan görüşülenlerin 19'u Erkek 3'ü kız, toplam 22 suça sürüklenmiş çocuktur.

1.7.3. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Araştırmada Nitel araştırma yöntemini kullanılmıştır. Nitel araştırma sosyal veya beşeri bir soruna bireylerin ve grupların atfettiği anlamları keşfetme ve anlamaya yönelik bir yöntemdir.¹⁰ Nitel yöntem araştırmacıları doküman incelemesi, davranışları gözleme ve katılımcılarla mülakatlar yoluyla verileri toplar. Aynı zamanda verileri genelde tek kaynaktan ziyade mülakat, gözlem, doküman ve sesli – görsel bilgi gibi verinin çoklu biçimlerini kullanırlar.¹¹ Araştırmamızda mülakat, gözlem, doküman incelemesi kullanılmıştır. Veriler kullanılırken görüşme tekniği ile bir görüşme formu doğrultusunda derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Görüşmelerde kullanılmak üzere

¹⁰ John W. Creswell, *Araştırma Deseni*, Çev: Selçuk Beşir Demir vd., Eğitim Kitap, Ankara, 2014, s.4.

¹¹ Creswell, *a.g.e.*, s.185.

bir form düzenlenmiştir. Görüşme formunun varlığı, temel olarak bir gruptan çocukta aynı sorularla belirli bir çerçeve içinde bilgi elde edilmesini mümkün kılmıştır.

Görüşme formuyla farklı insanlardan görüşülen konular hakkında daha sistematik ve bütünlüklü bilgi edebilme imkânı yakalanabilir. Hazırlanan bu formla suç işleyen çocuklara ait demografik özelliklerin belirlenmesinin yanında akran gruplarıyla ilişkileri ve akran gruplarının suç işleme süreçlerindeki etkileri hakkında veriler sağlanmıştır.

Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı katılımlı gözlem yapmış ve doküman incelemelerinde bulunmuştur. Doküman incelemesinde kanunlar (ÇKK, CMK, TCK), yönetmelikler (çocuğa yönelik çalışmalar yürüten kurumlar), Sosyal inceleme raporları, denetimli serbestlik dosyaları, emniyet, adalet istatistikleri ve özellikle Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP)'n den yararlanılmıştır.

Görüşülenlerle yapılan mülakatlar ortalama 60 dakika ile 90 dakika arasında sürmüştür. Araştırmacı kurumda görevli olduğu için çocuklarla ek görüşme imkânı da bulmuştur. Görüşmede ses ve görüntü kaydı yapılmamış ve notlar alınmıştır. Ayrıca çocukların suça sürüklenme döneminden tedbir dönemine kadar olan dosyaları incelenmiştir. Bazı görüşülenlerin ebeveynleriyle birlikte gelmeleri nedeniyle ailelerde gözleme dâhil edilmiştir.

1.7.4. Araştırma Verilerinin İşlenmesi

Nitel araştırmalarda çeşitli biçimlerdeki nitel verilerin analizindeki basamaklar açıkça belirtilmelidir. Genelde amaç, metin ve gözlem verilerinden bir anlam çıkarmaktır. Bu durum veriyi verilere ve parçalara ayırmayı ve daha sonra tekrar bir araya getirmeyi amaçlamaktadır.¹² Çalışmada görüşme formu, alınan notlar, gözlem ve UYAP verileri doğrultusunda bulgular işlenmiştir. Veriler analiz için hazırlanıp düzenlenmiştir. Araştırmada içerik analizi ve betimleyici analiz teknikleri kullanılarak görüşülenlerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Mülakat ve diğer materyallerin tamamı bir bütünlük içinde incelenmiştir. Bulgular görüşme formundaki sorular doğrultusunda sistematik bir biçimde kategorileştirilmiştir. Her bir soruya verilen yanıt için çizelgeler oluşturulmuştur. Verilerin tasnifi için herhangi bir bilgisayar programı kullanılmamıştır.

---

¹² Creswell, *a.g.e.*, s.194.

Ayrıca çizelgeye aktarılan mülakatlar çapraz ilişkiye alınarak değişkenler belirlenmiştir. Veriler temalar, benzer özellikler ve kavramlar temelinde analiz edilmiştir. Analizde mülakatlar arasında karşılaştırmalar yapılarak ayırıcı özellikleri olan örnek cevaplar seçilmiştir. Görüşülen 22 çocuk G1, G2, G3, ..., G21, G22 şeklinde kodlanmış ve analiz bu kodlama doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bulgular oluşturulurken mülakatlardan alıntılar yapılmış, tartışmalar oluşturulmuş katılımcıların demografik ve suç bilgileri tablolarla görselleştirilmiştir.

1.8. Araştırmanın Literatür Çalışması

Çocuk suçluluğu ve suça sürüklenmeyle ilgili yapılan birçok çalışma vardır. Bu çalışmaların araştırmamıza benzer ve farklı yönleri bulunmaktadır. Bu amaçla literatür çalışması gerçekleştirilerek araştırmamızın temelini oluşturacak örnekler taranmıştır.

Problem hakkındaki birikmiş bilgilerin gözden geçirilmesi, sosyal bilimlerde hangi yaklaşım benimsenirse benimsensin araştırma sürecinde bir önceliktir. Yaşanan problemlerle ilgili sorunun yanıtı aranmadan önce onunla ilgili neyin zaten bilindiğini bulmak en önemlisidir. Bir literatür değerlendirmesi, bilginin biriktiği, diğer insanların araştırmalarından öğrendiği ve onları temel aldığı varsayımına dayanır. Araştırmacılar yapılan çalışmaları okuyarak onları bir birleriyle karşılaştırır.¹³ Biz de araştırmamızın daha önce yapılmış araştırmalardan farklı yönlerini açıklayacağız. Araştırmaya başlamadan önce literatür taraması yapılmış ve çocuk suçluluğunun genel olarak değerlendirildiği bir çok çalışma incelenmiştir. Aynı zamanda literatür çalışmasında çocukların suç işlemlerinde akran etkisi odak merkezi olmuştur. Araştırmanın literatür çalışmasını oluşturan örneklerin değerlendirilmesi aşağıda kronolojik olarak sunulmuştur.

Literatür çalışmasının ilki Adem Gürler'in *Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi* adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmada 20 Nisan 2004 ile 21 Mayıs 2004 tarihleri arasında, Manisa E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda çocuk bölümünde bulunan, 12-18 yaşları arasındaki 46 çocuğa 92 soruluk anket formu uygulanmıştır. Katılımlı gözlem tekniği kullanılan çalışmada 12-18 yaşlarındaki çocukların, aileleri ve akran gruplarıyla

---

¹³ William Lawrence Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*, Yayın Odası Yayıncılık, İstanbul, 2007, c.1, s.164.

ilişkilerinin niteliğinin suçlu davranışın oluşmasındaki etkileri incelenmeyi konu edinmiştir.¹⁴ Çalışmada akran ilişkilerinin aile faktörü üzerinde durulması, çalışma yöntemi ve tekniğiyle araştırmamızdan farklılaşmıştır.

İkincisi Hüseyin Bal'ın ***Çocuk Suçluluğu*** çalışmasıdır. Bu araştırma çocuk suçluluğu olgusunu Isparta, Antalya, Van ve Eskişehir gibi çekim merkezi olan iller bağlamında anlama çalışmıştır. Çalışma sürecince suç davranışı gösteren çocuklar ve aileleri ile görüşmeler yapılmıştır. Isparta ve Van illerinde çocuklar ve aileleriyle, Antalya'da Çocuk Şube müdürlüğüne getirilen çocuklarla görüşmeler yapılmış, Eskişehir ilinde ise Çocuk Şubede bulunan çocuk bilgi formları ve diğer veriler değerlendirmeye alınmıştır.¹⁵ Bu çalışma çocuk suçluluğunu genel olarak ele alması ve karşılaştırmalarda bulunması yönüyle araştırmamızdan farklılaşmaktadır.

Üçüncüsü Adem Öter' in ***Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği)*** adlı Yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışma çocuk suçluluğunu yaratan sosyo-ekonomik faktörleri ve bunların etki düzeyini Antalya örneğinde anlamayı amaçlamıştır. Araştırma veri toplama tekniklerinden anket ve gözlemdir. Süresi 2 (7 Temmuz 2003-30 Haziran 2005)yıldır. Araştırma Antalya Çocuk Şube müdürlüğüne 2003 yılında getirilen 100 çocukla yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda çocuk suçluluğu nedenleri ailenin işlevini yitirmesi, anne-babanın eğitim düzeyinin düşüklüğü ve iç göç olarak üç başlıkta toplamıştır.¹⁶ Çalışma çocuk suçluluğunun sosyo-ekonomik faktörleri üzerinde durarak çalışmamızdan bu yönüyle farklılaşmıştır.

Dördüncüsü Nilüfer Özcan Demir, Aylin Görgün Baran, Demet Ulusoy'un ***Türkiye'de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örnekleme*** adlı çalışmasıdır. Bu çalışma Ankara'daki sekiz lisede toplam 726 öğrenciye survey uygulanarak yapılmıştır. Gençlerin arkadaş-akran grubu ve flörtleriyle yaşadıkları sapmış davranışlar içine girmelerindeki rolü araştırılmıştır. 2005 yılında yapılan bu araştırmanın sonucunda sorunlu aile atmosferi yaşayan gençlerin, arkadaş-

---

¹⁴ Adem Gürler, "Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün Ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2011.

¹⁵ Hüseyin Bal, *Çocuk Suçluluğu*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2004.

¹⁶ Adem Öter, "Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği)", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2005.

akranları ve flörtleriyle de olumsuz etkileşimleri olduğu ve intihar düşüncesi dâhil pek çok sapmış davranış içinde oldukları saptanmıştır.¹⁷ Yapılan bu çalışma flörtleşme ve aile üzerinde dururken bizim çalışmamız grup etkisine odaklanmıştır.

Beşincisi Müjdat Avcı'nın *Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri(Erzurum İli Örneği)* adlı doktora tezidir. Çalışma 2005 – 2006 yıllarında Erzurum İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube'ye gelen veya getirilen 18 yaş altı 1399 çocuğa uygulanmıştır. Araştırma 18 yaş altı çocukların suça yönelmelerindeki toplumsal nedenlerin incelendiği kuramsal ve ampirik bir çalışmadır.¹⁸ Anket çalışmasının uygulandığı bu çalışma araştırmamızdan hem teknik hem de konu içeriği bakımından farklılık göstermektedir.

Altıncısı Tülin Günşen İçli'nin *Çocuk Suç Ve Sokak, Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen Ve Suça Maruz Kalan Çocuklar* adlı kitabıdır. Bu çalışma “Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen Ve Suça Maruz Kalan Çocuklar: Ankara ve İstanbul örneği, Çözümler ve Öneriler” adı altında TÜBİTAK-SOBAG destekli ve polis akademisi projesi verilerine dayanmıştır. Araştırma 2006-2007 yılları arasında İstanbul ve Ankara'da 18 yaş altı toplam 1526 çocuğa anket ve mülakatlar uygulanarak yapılmıştır. Çalışma 7 bölümden oluşmakta ve kuramsal çerçeveye birlikte çözüm önerileri sunulmuştur.¹⁹ Araştırma çocuk suçluluğunun oluşumunu öğrenilen bir davranış olarak saptamasıyla çalışmamızdan farklılaşmakla birlikte, çocukların arkadaşlarıyla aynı tür suçları işlemesi sonucuna giderek çalışmamızla paralel bir sonuca ulaşmıştır.

Yedincisi Halime Ünal'ın *Ebeveynlerle olan ilişkiler, Sapkın Arkadaşlar ve Sapkın Davranışlar* adlı araştırmasıdır. Bu çalışmada, ebeveynlere olan bağlılığın ve ebeveynlerin gençler üzerindeki denetimlerinin gencin arkadaş seçimini etkileyerek, genci sapkın arkadaşlara karşı koruyacağı ve sapkın davranışları gerçekleştirme sıklıklarının azaltacağı tartışılmaktadır. Çalışmada aile ve arkadaşları iki ayrı kutupta irdelemek yerine birbirleriyle ilişkili olan süreçler olarak açıklamaya gidilmiştir.

---

¹⁷ Nilüfer Özcan Demir - Aysin Görgün Baran - Demet Ulusoy, *Türkiye'de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri Ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örneği*, Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Kış, S.32, 2005.

¹⁸ Müjdat Avcı, “Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri(Erzurum İli Örneği)”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, 2009.

¹⁹ Tülin Günşen İçli, *Çocuk Suç Ve Sokak, Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen Ve Suça Maruz Kalan Çocuklar*, Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2009.

Araştırmanın evrenini lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örnekleme İzmir İl Merkezi'ndeki 3742 lise öğrencisinden veri toplanmıştır ve Tobit regresyon tekniği kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir.²⁰ Araştırmacı bu süreci Sosyal Bağ Kuramı temellinde açıklamaya çalışmıştır. Araştırmamızdan yöntem ve teknik bağlamında farklılık göstermekle beraber aile akran ilişkisini birlikte değerlendirmiştir.

Sekizincisi Mualla Köseoğlu'nun *Çocuk Suçluluğunda Arkadaş Çevresinin Rolü* adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu araştırmadaki amaç, yaşları 10 ila 15 arasında değişen 152 ilköğretim okulu öğrencisinin arkadaş çevresiyle olan ilişkisine bağlı olarak suç işleme eğilimlerini edinilen verilerle analiz etmektir. Araştırmanın evrenini T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2010-2011 yılı II. Döneminde 5,6,7 ve 8. sınıflarda öğrenim gören Yalova'daki ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Yalova Mareşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu'nda okuyan ve 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrenim gören 56 kız ve 96 erkek öğrenciden oluşan toplam 152 kişi oluşturur.²¹ Araştırmada veri toplama teknikleri olarak anket ve mülakat birlikte kullanılmıştır. Araştırmamızdan bir diğer farkı 10 ile 15 yaşları arasında değişen çocuklara uygulanmış olmasıdır. Çalışma genel demografik özellikler taşıyan çocuklarla yapılmışken bizim çalışmamız suça sürüklenmiş çocuklar üzerinedir.

Dokuzuncusu Nilay Pekel Uludağlı'nın *Suçta Karışmış ve Karışmamış Ergenlerin Aile, Akran, Mahalle özellikleri ile Psikolojik ve Akademik Niteliklerinin İncelenmesi* adlı doktora tezi çalışmasıdır. Bu araştırmada, ergen suçluluğu ile olumlu sosyal ve problem davranışların incelenmesinde aile, akran, okul ve mahalle gibi sosyal ekolojilerin yanı sıra, suç ve problem davranışlarla ilişkileri tutarlı biçimde ortaya konmuş bireysel değişkenlerin rolü bir arada ele alınmıştır. Araştırmada suçun, aile akran ve mahalle bağlamında ele alındığı görülmektedir. Örnekleme, suça karışmış ergenler ile suça karışmamış ve örgün eğitime devam eden ergenlerden oluşmaktadır. Çalışma, herhangi bir suç vakası nedeniyle hüküm almış 157 ergen ile örgün eğitime devam eden, kanunlarla karşı karşıya gelmemiş 184'ü kız ve 290'ı erkek 474 ergen ile yürütülmüştür. Suça karışmış ergenlere, Ankara'da bulunan iki çocuk kurumunda (biri

²⁰ Halime Ünal, *Ebeveynlerle olan ilişkiler; Sapkın Arkadaşlar ve Sapkın Davranışlar*, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Güz 2010, c.13 S.2.

²¹ Mualla Köseoğlu, "Çocuk Suçluluğunda Arkadaş Çevresinin Rolü", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2011.

kapalı, diğeri açık kurum) ve bir denetimli serbestlik ve yardım merkezi şubesi aracılığıyla ulaşılmıştır. Suça karışmamış ergenlere ilişkin uygulamalar ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı dört lise (lise 1, 2 ve 3. sınıf öğrencisi) ve iki ilköğretim (8. sınıf öğrencisi) okulunda yürütülmüştür.²² Bu çalışma da çocuk suçluluğunun akran etkisinden ziyade birçok nedeni üzerinde durularak psikolojik, nicel araştırma yapılmıştır.

Onuncusu Hakan Balci'nin *Çocuk Suçluluğu ve Toplumsal Nedenleri* adlı yüksek lisans çalışmasıdır. Bu çalışmanın amacı, çocuk suçluluğuna yol açan toplumsal nedenleri günümüzde ulaşılan ekonomik, siyasal ve sosyolojik nedenlerle birlikte açıklamaktır. Çocuk suçluluğunun değişen mahiyeti ve günümüze ulaşan gelişim süreci bu tezin ana eksenini oluşturmaktadır.²³ Çalışma araştırma yöntemiyle içerik analizi yapılmıştır. Çocuk suçluluğunun nedenleri genel olarak ele alınmıştır. Ayrıca araştırmamızdan farklı olarak çocuk suçluluğunun ekonomik, siyasal nedenleri üzerinde durmuştur.

On birincisi Nurullah Altun'un *Sosyal Sermayenin çocuk ve genç suçluluğuna etkisi* adlı doktora tezidir. Bu çalışmadaki amaç sosyal sermaye ile suç arasında var olan ilişkinin niteliği, yönü ve ağırlık noktaların ele alınmasıdır. Bu çalışmada herhangi bir suçtan hüküm giymiş olan çocuk ve gençlerle herhangi bir suçtan hüküm giymemiş üniversite öğrencilerinin sosyal sermaye birikimleri ölçülmekte ve sosyal sermaye açısından farklılık gösterip göstermedikleri ve bunun suç işleme üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Veri toplama yöntemi anket olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, Türk Ceza Kanunu'na göre suç olarak kabul edilmiş bir eylemi gerçekleştiren ve bu eylemin sonucunda ilgili mahkemeler tarafından suçlu bulunmuş, 12-21 yaş arasındaki hükümlü çocuk ve gençlerle, İkinci grup ise Sakarya Üniversitesi'nin 4 yıllık fakültelerinin öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur.²⁴ Bizim çalışmamızdan farklılığı genç ve çocuk karşılaştırılmasına gidilerek, sosyal sermaye üzerinde durulmuştur. Araştırmamız suça etki eden grup incelemesiyle bu çalışmadan farklılaşır.

---

²² Nilay Pekel Uludağlı, "Suça Karışmış ve Karışmamış Ergenlerin Aile, Akran, Mahalle özellikleri ile Psikolojik ve Akademik Niteliklerinin İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, "Yayımlanmamış Doktora Tezi", Ankara, 2011.

²³ Hakan Balci, "Çocuk Suçluluğu ve Toplumsal Nedenleri", Dumlupınar üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2011.

²⁴ Nurullah Altun, "Sosyal Sermayenin Çocuk ve Genç Suçluluğuna Etkisi, Sakarya Üniversitesi", Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2011.

On ikincisi Sevgi Çoban'ın *Sosyal Çevrenin Etkinliklerinin Çocukların Suç ve Problemleri ile İlişkileri* adlı doktora tezi çalışmasıdır. Bu çalışmada, çocukların suça sürüklenmesi, sapma ve şiddet göstermesi gibi çocuk suçluluğuyla bağlantılı sorunlar üzerinde aile, akran çevresi, okul ve yerleşim çevresinde suç ve şiddete tanık olmaları ve maruz kalmalarının etkilerinin neler olabileceği incelenmiştir. Yoksulluk, okula devam etmeme, çalışma ve sokakta yaşama gibi suça sürüklenme açısından risk içeren deneyimlere sahip 240 çocuğun katılımıyla anket çalışması yürütülmüştür. 2012 yılında yapılan bu çalışma, aile, akran çevresi, okul ve yerleşim yeri olmak üzere dört farklı sosyal çevre temelinde çocuk suçluluğunu ortaya çıkaran koşulların neler olabileceğine, çocukların hangi süreçlerden zarar görerek suça ve problemleri davranışlara sürüklendiklerine açıklık getirmeye çalışırken²⁵ bizim çalışmamız çocukların akran gruplarının çocukların suça sürüklenmesini incelemektedir.

Araştırmamızın diğer çalışmalardan en önemli farkı örneklem grubunun suça sürüklenmiş çocuklardan oluşmasıdır. Bu örneklem grubundaki çocuklara ulaşma ve çalışma yöntemleri konusunda ayrı bir deneyim gerektirmekle birlikte çocukların güvenini sağlamak önemlidir.

---

²⁵ Sevgi Çoban, "Sosyal Çevrenin Etkilerinin Çocukların Suç Ve Problemleri Davranışları İle İlişkileri", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2012.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. TANIMLAR (KAVRAMLAR)

1.1.Suç

Suç olgusu hakkında birçok toplumbilimcinin tanımlaması mevcuttur.

Suç, hukukçulara göre yasanın suç saydığı ve bir yaptırım gerektiren fiillerdir. Sosyologlara göre ise suç, toplumun değer norm sistemine karşı olarak ortaya çıkan doğal ve evrensel bir olgudur. Kriminoglara göre de suç, psikolojik, sosyo-ekonomik, biyolojik, vb. gibi birçok nedenli sapma davranışı olarak görülmektedir.²⁶

Durkheim'e göre suç, kolektif bilincin kuvvetli ve belirmiş tutumlarını ihlâl eden eylemlerdir. Sulhi Dönmezer'e göre de suç, bir insan fiili, faaliyeti olarak sübjektif karakterdedir ve insanın içine tabidir. Suç, belirli şartlar içerisinde kişinin kolektif ve sübjektif benliğini yansıtmaktadır. Böylece suç, aynı zamanda ihtiras, duygu ve irade eğilimlerinin bir belirlemesidir.²⁷ Yine suçun insanın iradesine bağlı bir eylem olduğunu belirtmekle bu eylemin kendine has bir niteliği olduğunu belirtmektedir.

Durkheim suç'u işleyene karşı ceza denilen özel bir tepkiye yol açan edininim olarak açıklar. Ona göre suç, toplumda uyandırdığı tepki, yani ceza, aralarındaki derece farklılıkları bir yana bırakılırsa her zaman ve her yerde aynıdır. Durkheim suç'un ulusların ahlaki vicdanlarını her yerde aynı biçimde etkilediğini ve aynı şekilde her yerde aynı tepkiye yol açtığını ifade eder.²⁸ Suç davranışının toplum için zararlı olduğu kuşkusuzdur. Aynı zamanda verilen cezanın ağırlığı ve zarar arasında düzenli bir orantı bulunmalıdır.²⁹ Suçun toplum içindeki belirli bireylerin duygularını incitmesiyle beraber suçun toplumsal duygulara saldırı olduğunu belirtmek doğru değildir. Zira toplumsal duyguları incitildiği halde suç sayılmayan davranışlarda vardır. Örneğin; zina toplumda yaygın bir tiksiniyle karşılaşılır fakat sadece ahlaksızlık sayılan bir

²⁶ Hüseyin Bal, *Suç Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2013, s.15.

²⁷ Sulhi Dönmezer, *Kriminoloji*, Gözden geçirilmiş sekizinci baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım AŞ, İstanbul, 1994, s.47.

²⁸ Emile Durheim, *Toplumsal İş Bölümü*, çev. Özer Ozankaya, Cem yayınevi, İstanbul,2006, s.99.

²⁹ Durkheim, *a.g.e.*, s.101.

davranıştır.³⁰ Durkheim suçun ortak bilincin güçlü ve belirli durumlarını inciten bir edim olduğunu söyler. Bununla birlikte “bir edim suç olduğu için ortak bilinci incitir” demenin yanlış olduğunu ve “ortak bilinci incittiği için suçtur” demesi gerektiğini belirtir.³¹

İçli, suç ile ilgili yaradılıştan beri tek olan veya bir birinden ayırt edilen hiçbir şeyin olmadığını ifade eder. İçli, ensest dahi birçok davranış biçiminin, evrensel olarak suç sayılmadığını belirtir. Suç fiili, doğuştan olan veya sonradan elde edilen özellikleriyle değil, sürecin cereyan ettiği sosyal durumla açıklanır. Cinsel ilişkiyi örnek alırsak, karı-koca arasında olunca yasaya uygun olan bir davranış olarak tanımlanır. Bu tanımlanması gereken fiziksel bir faaliyet olarak görünür. Fakat aynı faaliyet, yasal süreçler tarafından zina, ırza tecavüz, ensest, şeklinde suç, faaliyeti gerçekleştiren kişilerde suçlu olarak nitelendirilmiş olabilmektedir. Öyleyse, suç tamamen tanımsal bir fiildir. Suç kavramı vardır, çünkü bazı fiiller bu şekilde açıklanmışlardır. Sosyal tepki dışında bu fiiller benzer, hatta aynı tür davranıştan alenen ayırt edilmezler. Bu nedenle ‘suç olmayan’ doğal olarak ‘suç’ ile benzerlik göstermektedir. Bazı kişiler tarafından yapılan bir davranış bazen suç olduğu gibi, bazı durumlarda başkaları tarafından yapıldığı zaman suç teşkil etmez.³²

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na baktığımızda suç ve cezalara ilişkin esaslarda (M.38) suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılmadığını ve ceza sorumluluğunun şahsiliği belirtilmektedir. Yine TCK’na göre, suç, bir haksızlık olarak görülür. TCK’da her suç, bir haksızlığı teşkil eder. Fakat her haksızlık, suç sayılmaz.(M.24,34)

Kanun koyucular tarafından topluma zarar verici ya da tehlikeli olan tavır, davranış, hareket ve eylemler suç olarak tanımlanır. Ceza yaptırımını, tarihsel sürece bakıldığında kanun koyucular tarafından tehlikeli ve topluma zarar verici davranış olarak her dönemde uygulanmaktadır.³³

---

³⁰ Durkheim, *a.g.e.*, s.107.

³¹ Durkheim, *a.g.e.*, s.111.

³² Tülin Günşen İçli, *Kriminoloji*, 9. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s.24.

³³ Dönmezer, *a.g.e.*, s.61.

İçli, suç teşkil eden faaliyetler toplumdan topluma ve aynı toplumda da zaman içinde farklılık gösterebildiğini ifade etmiştir. Bazı toplumlarda suç teşkil eden bir davranış farklı toplumlarda suç olarak görülmeyebilir. Bununla birlikte, toplumların sosyal değişim ve gelişim süreçlerinde, bir dönemde suç olarak görülmeyen bir davranış daha sonra yasalarda suç olarak görülebilir. İçli, örnek olarak 1980'lere kadar alışverişlerde "katma değer" vergisi ödememenin suç olmadığını göstermiştir. Buna karşılık adam öldürmenin hemen her toplumda ve her dönemde ceza yaptırımı ile tepki görmüş bir davranış olarak göstermiştir.³⁴

Bu çerçevede, Durkheim suçun varlığının zorunlu olduğu söyleyerek bunu her türlü toplumsal yaşamın temel koşullarına bağlar. Durkheim yine bu nedenden dolayı suçun yararlı bir şey olduğunu belirtir. Zira suçun bağlı olduğu bu koşullardan ahlakın ve hukukun normal evrimi açısından kaçınılmaz olduğunu söyler.³⁵ Durkheim'e göre "suç diye bir şeyin olmadığı bir toplum yoktur." O suç kavramının farklı biçimler sergilediğini söyler. Suç olarak tanımlanan eylemleri her yerde aynı olmadığını ama her zaman ve her yerde cezalandırma şeklindeki baskıyı kendi üzerine çekecek şekilde hareket eden insanların var olduğunu ifade eder. Durkheim suçlu patolojik bir durum olarak görmekle beraber, suçun anormal biçimler sergilemesinin mümkün olduğunu, suç oranının aşırı bir düzeye ulaştığında bunu görebileceğimizi belirtir.³⁶ Durkheim suçu normal sosyolojik olgular içinde sınıflandırmanın suçun üzüntü verici fakat kaçınılmaz bir olgu olduğunu ve insanlardaki çözümsüz kötülükten kaynaklandığı anlamına gelmediğini söyler. Aynı zamanda suçun toplumsal sağlığa ait bir faktör olduğunu, bütün sağlıklı toplumların tamamlayıcı bir parçası olduğu anlamına geldiğini belirtir.³⁷

1.2.Sapma (Antisosyal Davranış)

Bir toplumda veya grupta çoğunluğun onaylamadığı, hâkim normlara aykırı olan, ayıplanan veya cezalandırılan davranışları sapma olarak tanımlayabiliriz.³⁸

³⁴ Tülin Günşen İçli, *Türkiye'de Suçlular Sosyal kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1993, S.71, s.7.

³⁵ Emile Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, çev. Özcan Doğan, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2014, s.99.

³⁶ Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, s.95.

³⁷ Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, s.96.

³⁸ Bal, *Suç Sosyolojisi*, s.11.

Tolan ise, normların varlığı ve bu normlara tam olarak uyulmasının farklı şeyler olduğunu söyler. Ona göre, herkesin kabul ettiği, fakat kimsenin uygulamadığı normlar da bulunmaktadır. Tüm toplumlarda bazı bireyler, bu toplumda geçerli olan normlara farklı nedenlerle uyamaya bilirlir; işte bu olguya sapma denir.³⁹

Bal, sapma'nın davranışlar kültürün içeriği olan örf, adet, gelenek ve göreneklere aykırı olabileceği gibi hukuksal normlara da aykırı olabileceğini belirtmiştir. Örf, adet, gelenek ve göreneklerde sosyal ilişkileri asgariye indirme, kınama, ayıplama gibi yaptırımlar söz konusuysen, hukuksal normlarda özgürlüğünden mahrum bırakma, tazminat ödeme vb. hukuksal yaptırımlar söz konusu olmaktadır.⁴⁰

Her toplumda o toplumun bireylerinin davranışlarını düzenleyen normlar ve kurallar bulunmaktadır. Bu norm ve kuralları besleyici yöndeki uzlaşma (consensus) ne kadar fazla olursa olsun, yine de bazıları bu kuralları ihlal eder. Toplumun beklentilerinden ya da toplumun mutabık olduğu şekilden farklı bu davranışları günümüzde sapma ya da sapıcı davranışlar olarak tanımlayabiliriz. Sapma bir toplumsal gerçek olup toplumun üyelerince gerçekleştirilmiş ve onların reaksiyonlarıyla karşılanan bir davranıştır. Sapma kavramını suç kavramından daha geniş ve daha belirsiz bir kavram olarak açıklanabilir.⁴¹

Sosyolojik sapma yaklaşımları açısından bakıldığında, üzerinde durulan temel soru 'sapma eylemi, toplumda nasıl bir dağılım göstermektedir?' başka bir deyişle 'sapma yaş, cinsiyet ve toplumsal tabakalara göre niçin ve nasıl farklılaşır?' sorusudur. Bu yaklaşım, toplum içinde sapmanın eşit şekilde dağılmadığı düşüncesini temel alır. Örnek verecek olursak şiddet suçları toplumun alt tabakalarında daha yaygın olmaktadır. Alt tabakalarda bu suç türünün işlenmesinde ergenler, yaşlılara göre daha önce yer almaktadır. Alt tabakalar açısından böyle bir olgunun ortaya çıkış nedeni daha çok yoksullukla ilişkili olduğunu göstermektedir. Alt tabakalarda yoksulluk, fiziksel bozulmaya, çevre sakinleri arasındaki çatışmalar ise sosyal disorganizasyon'a yol açmakta. Böylece gençler üzerindeki kontrol zayıflamaktadır. Bunun bir nedeni ise farklı güçlükler karşısında morali bozulan ana – babaların çocuklarına yol göstermek de yetersiz kalması olarak ifade edebiliriz. Diğer bir neden ise okul gibi çeşitli kurumların

³⁹ Barlas Tolan, *Sosyoloji*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005, s.245.

⁴⁰ Hüseyin Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2008 s.201.

⁴¹ Füsün Sokullu-Akıncı, *Kriminoloji*, Yedinci baskı, Beta Basım Yay., İstanbul, 2010, s.20.

gencin sosyalizasyonunda yeterince güçlü olmamasıdır. Yeterli olmayan kontrol sayesinde gençler, suçluluğu geliştiren çeşitli tutum ve beceriler sağlayan birtakım gruplara girmekte tümüyle bağımsız olurlar.⁴²

Sosyal düzenin devamlılığın sağlanması ve korunması çeşitli sosyal kontrol mekanizmaları ile gerçekleşir. Sosyal gruplar, bireylerin normlara uyumu konusunda önemli derecede baskı uygularlar. Bu grup baskısı insanların uyumu konusunda çoğunlukla etkin olmakla birlikte grup üyelerinin kurallara tümüyle uyumu söz konusu olamaz. Uyum kadar sapmanın da evrensel bir olgu olduğunu söyleyebiliriz. Durkheim'e göre, toplumların yapısı karmaşıklaştıkça, iş bölümü gelişir ve toplumlar mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya doğru değişim gösterir. Baskılayıcı yaptırımlar böylelikle yerlerini geri verdirici yaptırımlara bırakırlar. Worsley'e göre, sapma sosyolojisi, kurallara kimlerin, hangi nedenlere uymadığı konusuna yoğunlaşır. İnsanların kurallara neden uyduğunu anlamının en kısa yolu sapmanın incelenmesidir. Suç ve sapmanın incelenmesi çok önemlidir. Çünkü bu bizim, toplumun işleyişini anlamamıza ve sosyal politikalar geliştirmemize yardımcı olur.⁴³

Bununla beraber suç teşkil eden eylem ile genel olarak sapıcı eylem arasında bir ayırım yapmak gerekmektedir. Çünkü sapma bireylerin kişilik yapısına bağlı olduğu halde, objektif olarak ceza normuna göre suç teşkil eden davranış ve tutumun tarihî güçlerin, kuvvetlerin eseridir ve kendisini kanunlarla gösterir.

Kimi zamanlar bazı şahıslar birtakım şartlar altında sosyal grubun ya da müessesenin, geniş açı içinde toplumun, diğer bireylerinin beklentilerine (expectation), ümitlerine uymayan faaliyet ve eylemlere kalkışırlar. Hatta belki de bazı zaman ve kimi şartlar altında birey kendi beklentilerinin ve ümit ettiklerinin tersine faaliyet ve eylemlere kalkışabilir. Bu durum karşısında kişi bazen kendi kendisi ile bazen da başkaları ile sistemin sonucunda ters düşmüş olacaktır. Bu şekliyle kişi sosyal sistemden sapsmış ve sosyal sisteme uymamış olur. Bazı durumlar vardır ki, şahıslar bu

---

⁴² Çiğdem Arıkan, *Psikososyal Yönleriyle Sapma*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, 1986, c.4, S.2-3, s.130-131.

⁴³ İçli, *Kriminoloji*, s.22.

durumlara iyi uyamazlar ve kendilerinin uygun düşünce ve doğru bildikleri noktalarda mecburi sapma davranışına kalkışırlar.⁴⁴

Becker' e göre bir davranışın sapkın olarak değerlendirilmesi, aynı zamanda bu davranışta bulunanın kim olduğuna ve bu davranış sonucunda kimin incindiğini hissetmesine bağlı olduğunu belirtir. Becker yasaların bazı kişilere başkalarına göre daha çok uygulanması eğiliminin olduğunu ifade ederek çocuk suçluluğunun bu önermeye açıklık getireceğini belirtir. Orta sınıf mahallelerde yaşayan çocuklar yakalandıklarında yoksul mahalleden yakalanan çocuklara göre süreç daha erken işler ve salıverilirler. Orta sınıf bir genç polis tarafından yakalandığında karakola götürülme ihtimali azdır, karakola götürülse dahi tutanak tutulma ihtimali daha da azdır. Mahkemeye çıkarılması suçlu bulunması ise hapse atılma ihtimali ise neredeyse sıfırdır.⁴⁵ Becker en genel anlamıyla sapkınlığı bir girişimin ürünü olarak görür. Kuralların uygulanması için bir girişim olmadan kuralı bozmayı içeren bir sapkınlıkta var olamaz.⁴⁶

Birçok suç, davranışın sapmış bir şekli olarak algılanır. Ancak her sapma yasaları ihlal etmez. Toplumsal pek çok davranış yaşanan çevre içinde sapma olarak tanımlanabilirken bu davranış suç teşkil etmez. Yasalar yoruma açıktır ve toplumsal normlar zaman içinde değiştikçe yasalarda değişir ve şekillenir.⁴⁷

Bakış açısı ne olursa olsun ve sapma ister antisosyal, ister uyumsuz isterse, anormal olarak tanımlansın, sapma davranışlarının hemen hemen tüm toplumlarda birtakım ortak sınıflamalar içinde ele alındığı görülmektedir. Böylelikle, suçluluk, alkolizm, cinsel sapkınlıklar, İntihar, uyuşturucu madde bağımlılığı, duygu-düşünce ve davranış bozuklukları, genellikle tüm toplumlarda sapma davranışlarının türleri olarak gösterilmektedir.⁴⁸

---

⁴⁴Nihat Nirun, *Sosyal Sistemlerde Sapmalar*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, 1970, c.8, s.406.

⁴⁵ Howard S. Becker, *Hariciler*, Çev. Şerife Geniş, Levent Ünsaldı, Heretik yayınları. 2. Baskı, Ankara, 2015, s.33.

⁴⁶ Becker, *a.g.e.*, s.196.

⁴⁷ İçli, *Kriminoloji*, s.23.

⁴⁸ Uğur Özdemir, vd., *Türkiye'de Gazeteye Yansıyan Sapma Davranışları*, Kriz Dergisi, 2000, c.8, S.2, ss.19.

Giddens'a göre bireysel özgürlüklerin alanını geniş tutan ve sapkın davranışa hoşgörü gösteren bazı toplumlarda 'ki buna Hollanda'yı örnek gösterebiliriz' şiddet içeren suç düzeyi azdır. Bunun karşıtı olarak, bireysel özgürlük kapsamı sınırlı olan ülkelerde yüksek şiddet oranları görülebilir. Sapkın davranışa toleranslı olan bir toplumun, çözümlenmeyle karşılaşması gerekir. Zira bu sonuç, bir ihtimalle sadece bireysel özgürlüklerin toplumsal adaletle desteklendiği -eşitsizliklerin görülebilecek derecede olmamaları ve bireylerin tam ve doyurucu bir yaşam sürdürme şanslarının bulunduğu bir toplumsal düzende- yaşanabilir. Şayet özgürlük eşitlikle dengelenmezse ve birçok birey hayatlarının büyük bir kısmını doyurucu bulmuyorsa, sapkın davranış büyük ihtimalle toplumsal anlamda yıkıcı etkilere yol açacaktır.⁴⁹

1.3.Anomi

Anomi, sözlük anlamı olarak normsuzluk ve kuralsızlık anlamına gelmektedir. Durkheim suçu, sadece bazı toplum türlerinde değil tüm toplum türlerinde görülen bir olgu olarak açıklar. Ona göre, niteliği her ne kadar toplumdan topluma değişse de suçun tanımı ve imgelediği davranışlar farklılaşsa da suçun var olmadığı bir toplum olamaz. Suç olgusu toplumsal hayat koşullarına sıkı sıkıya bağlıdır. Ayrıca suçun belirli bir oranda olması toplumun normal durumu içinde değerlendirilmelidir. Suç, ancak belirli bir seviyenin üzerine çıktığı zaman anomiyi olarak değerlendirilebilir.⁵⁰

Tolan kısaca anomiyi, kuralları geçerliliğini yitirmiş ve herkes tarafından kabullenilecek yeni kurallar oluşturamamış bir toplumda, bireyleri toplumsal bütüne bağlayan bağların kopması hali olarak tanımlar.⁵¹

Merton, anomiyi konusunda Durkheim'in intiharı ele alış biçiminde zımnen var olduğunu iddia ettiği üçlü bir ayrımı belirginleştirerek açıklar. Merton öncelikli olarak, bireylere çoğu kez sosyalleşme yoluyla aşladığı istek ve özlemlerden oluşan kültürel hedeflerin söz konusu olduğunu belirtir. Bu hedeflerin kültürel yapının bir görünümünü oluşturduğunu ifade eder. Daha sonra bu hedeflere ulaşmak için bireylerin meşru olarak kullanabilecekleri araçları belirleyen ve tanımlayan normlar görünür. Normlar kültürel yapının ikinci bir görünümü olarak ele alınmalıdır. Dolayısıyla son olarak, normlara

⁴⁹ Antony Giddens, *Sosyoloji*, Yayına Hazırlayan; Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2005, s.237.

⁵⁰ Emile Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, çev. Cenk Saraçoğlu, Bordo-Siyah Yay., İstanbul, 2008, s.152.

⁵¹ Tolan, *a.g.e.*, s.248.

uygun bir biçimde kültürel hedeflere ulaşmak için toplumsal olanakların dağılım faktörleri devreye girer; Merton bunları kurumsallaşmış yol ve araçlar olarak görür. Bu araçlar, nesnel eylem koşulları olarak, toplumsal yapının (yani Amerikan Sosyolojik terminolojisinde bireyler arası ilişkiler dokusunun) bir tezahürünü oluştururlar. Unutulmaması gereken bir nokta, genelde bir yaklaşım içerisinde ikinci bir etken grubu olarak sunulan normları, Merton'un da ifade ettiği gibi kültürel yapının bir görünümü niteliğinde değerlendirebilir. Dolayısıyla Merton'un anomi kuramındaki temel etkenleri, kültürel ve toplumsal yapı çerçevesinde düşünmek pratik anlamda daha anlamlı olacaktır. Merton, toplumsal yapı ile kültürel yapı arasındaki gerilim ve çekişmeler disfonksiyonel bir nitelik taşıyalar da toplumsal değişme aracı olabileceğini ifade eder.⁵²

Anomi kavramı bireyler ve toplumlar açısından bir tür anlam kaybını gösterir. Topluma yön veren ve bireyleri kontrol altında tutan normlar işlevini yitirdiğinde toplumsal bir hastalık olan anomi ortaya çıkar. Tatminsizlik, değersizlik hissi, hayatın anlamsızlaşması Durkheim'a göre modernitenin bir sonucu olan anominin işaretidir. Bu hastalık toplumu sardığında toplumsal düzen işlemez hale gelmektedir.⁵³

Bireylerin modernizm'in getirmiş olduğu hızlı değişime ayak uyduramayıp, yaşadıkları anomik atmosfer nedeniyle içinde buldukları çevre ile bütünleşememesi, nihai olarak toplumsal kontrolü zayıflatmaktadır. Bunun sonucunda ortaya çıkan negatif sosyo-psikolojik durum ise, bilhassa metropollerde örgütlü suçluluk ve mafyalaşmanın kendisini göstermesine ve yaygınlaşmasına uygun zemin oluşturmaktadır.⁵⁴

1.4.Akran Grubu

TDK'de akran; yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri, boydaş, böğür, taydaş, öğür olarak tanımlanmıştır.⁵⁵

Marshall, akran grubunu şu şekilde açıklamıştır:⁵⁶

⁵²Barlas Tolan, *Çağdaş Toplumun Bunalımı Anomi ve Yabancılaşma*, AİTİA Basımevi, 2.Baskı, Ankara, 1981, s.69-70.

⁵³ Vehbi Bayhan, *Sosyoloji ve Anomi: Toplumsal İntihar*, Sosyologca, Temmuz-Aralık 2011, S.2, s.139.

⁵⁴ Mahmut Cengiz, *Mafyadan Derin Devlet ve Casus İlişkilerine Organize Suçlarda Yeni Trendler*, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 2013, c.4, S.1, s.77.

⁵⁵ TC. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, "Akran"
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c61cd2c3ff9a9.70732049 (18.11.2018)

⁵⁶ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları,

“Akran grubu (peer group), Kendilerini yaş, etnisite ya da meslek gibi ortak özelliklerle algılayan ve başkalarının gözünde farklı bir toplumsal kollektivite kimliği taşıyan bir bireyler kümesi. Her akran grubunun kendi *kültürü, *sembolleri, *yaptırımları, ritüelleri vardır ve gruba yeni üye olan kişiler, bu semboller aracılığıyla bir *toplumsallaşma süreci yaşamalıdır. Tabii aynı nedenle, grup normlarına uymakta başarısız olanların dışlanması gündeme gelebilmektedir.”

Avcı, akran ya da arkadaşlık grubunu, çocukluğun ilk yıllarıyla beraber başlayan ve çocuğun toplumsallaşmasında/kişiliğinin oluşumunda aileden sonra etkisi en fazla olan birliktelik olarak açıklar. Akran, çocuğun kendisini ailesindense daha rahat ve bağımsız hissettiği, aynı zamanda, çocuğun kendini daha yansız olarak tanıdığı, bireyler arası ilişkiler açısından gerçeklerle yüzleştiği bir ortam olarak görülür.⁵⁷

Budak ise akran grubunu, aynı normlara, sosyoekonomik statüye ve benzer uğraşlara sahip çoğunlukla yaşça birbirine yakın kişilerin oluşturduğu bir grup olarak tanımlar. Ayrıca bu terim genel olarak müşterek faaliyetler temelinde arkadaşlık yapan çocuklar veya ergenler için tanımlanır.⁵⁸

1.5.Çocuk

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde çocuk “büyüklere yakışmayacak daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse” veya “belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse” olarak tanımlanmıştır.⁵⁹

Marshall’a göre çocuk şu şekilde tanımlanmıştır.⁶⁰

“Çocuk terimini ya bir evlat, ya da bir toplumda yetişkinlerle aynı ölçüde tam bir ekonomik ve hukuksal statü kazanmamış birisi anlamında kullanılır.”

Hukuk sistemimizde ise çocuk kavramı, 5237 sayılı TCK’nın 6’ncı maddesinde çocuk, “henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır.⁶¹ 5395 sayılı ÇKK’nın 3’üncü maddesinde ise çocuk “daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz

---

Ankara, 2005, s.14.

⁵⁷ Müjdat Avcı, *Çocuk Suçluluğu Erzurum İl Merkezi Üzerine Bir Çalışma*, Serüven Kitap, İstanbul, 2015, s.162.

⁵⁸ Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2000, s.30.

⁵⁹ TC. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, “Çocuk”

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c61ce34e5be62.04433394 (25.10.2017)

⁶⁰ Marshall, *a.g.e.*, s.120.

⁶¹ TC. Adalet Bakanlığı, “Türk Ceza Kanunu”,

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm> (12.03.2018)

yaşını doldurmamış kişi” olarak tanımlanmıştır.⁶² Dolayısıyla ceza hukuku açısından çocuk on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak nitelendirilir.

Çocuk bağımlı bir haldeyken bağımsızlığa, bencilce duygulardan işbirliğiyle yaşamaya doğru bir gelişim sergilemektedir. Çocuğun yetenekleri sürekli gelişir ve değişir. Sergiledikleri tutarsız davranışların yerini daha tutarlı davranışlar alır. Gelişen bu eğilim ve dürtüleri çerçevesinde davranışları da çevreye göre şekil alır ve daha mantıklı düşünmeye başlarlar. Aile dışındaki çevreyi keşfederek, kendilerinin bir birey olduklarını kabul ettikleri görülür. Çocuğun hayatındaki en önemli keşiflerden biri olarak sayabileceğimiz sosyalleşme süreciyle tanışır. Her ne kadar gelişim ve değişim yaşasalar da çocuğun toplumsallaşma sürecinde en önemli görev aileye düşmektedir.⁶³

2. ÇOCUK SUÇLULUĞU

15.07.2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3/1 (a) maddesi, hakkında suç işleme iddiasıyla soruşturma ve kovuşturma yürütülen ve ya hakkında güvenlik tedbirine bulunulan çocuğun; fail, sanık ya da şüpheli olarak değil, *Suçta Sürüklenen Çocuk* olarak tanımlamaktadır.⁶⁴

Bal, çocuk suçluluğunu, genel bir mutabakata bağlı olarak çocuk kabul gören yaşta (0-18 yaş) bulunan kişilerin toplumun veya yasaların suç kabul ettiği herhangi bir eylemi işlemeyle ortaya çıkan durum, olgu olarak ifade eder⁶⁵

Bal'a göre suç sosyal bir olgudur. Çünkü suç evrenseldir, tüm toplumlarda ve zamanlarda vardır, tek tek bireylerin istek ve iradelerinin dışında, sosyal, ekonomik, kültürel vb. Birçok etkene bağlı olarak ortaya çıkar. Suç bireysel değildir, her ne kadar suçu birey veya bireylerden oluşan gruplar işlese de suçu oluşturan toplumsal nedenlerdir. Genel olarak suç olgusu için geçerli olan tanım ve açıklamalar çocuk suçluluğu içinde geçerli sayılmaktadır. Çocuk suçluluğundan farklı olarak suçu

⁶² TC. Adalet Bakanlığı, “Çocuk Koruma Kanunu”, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm> (12.03.2018)

⁶³ Özge Cömert - Yelda Sevim, *Çocuk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Suç Kuramları ile İncelenmesi*, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2017, c.6, S.1, s.31.

⁶⁴ Gökçe Serim, *Çocuk Suçluluğu, Kriminoloji Yazıları*, Yayına Hazırlayan; Türkan Yalçın Sancar, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, s.563.

⁶⁵ Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.5.

işleyenler, suçun niteliği, hukuksal düzenlemeler ve uygulamalar bakımından farklılıklar gösterir.⁶⁶

Bu olguyu sosyolojik olarak ele aldığımızda, suçun sosyal bir olgu olduğunu ve nerede en az iki insan varsa birine göre normal diğerine göre suç olan bir davranış ortaya çıktığını görmekteyiz. Bugün için suç sayılan bazı davranışlar gelecek zamanlarda doğal ve gerekli bir olgu olarak kabul görebilir. İnsan hakları gelişim için bu süreçlerden geçmektedir. Toplumsal ilerlemeyi sağlayacak radikal değişimler zaman içinde meşruiyet kazanmaktadır. Belli oranda suçun varlığının toplumlar için yararlı olduğu söylenebilir. Suç toplumu uyarır, daha büyük felaketlerin yaşanmaması için toplum kendini reforma edebilir. Suça karşı gösterilen ortak tepki toplumda dayanışma bilincini pekiştirir. Bu durum ayrı ayrı toplumlar için geçerli olduğu gibi küresel dünya içinde geçerli olabilir.⁶⁷

Suç sosyolojisi, suçu, toplumun yaşamı içindeki görünüşü olarak müzakere eder ve onun toplumsal nedenlerini, nüfusun yaş gruplarını ve mesleki ilişkileri vs. irdeler. Sosyoloji de çok önceleri suç ile meşgul olmuş ve onun kriminoloji ile birlikteliği toplumsal alanda, suçla bağlantısı olan hallere ilgisi bulunmaktadır.⁶⁸

Çocuk suçluluğu çok nedenli bir olgu olarak kabul edilebilir. Aynı zamanda evrensel bir olgu da denilebilir. Toplumların tarihsel gelişim süreci incelendiğinde, her tür sosyal yapıda suçun her zaman var olduğu açıklanabilir. Evrenselliğinin yanında suçun bir başka niteliği de izafetliğidir. Suç oluşturan eylemler toplumdan topluma ve aynı toplumda da zaman içinde farklılık gösterebilir. Bir toplumda suç olarak görülmeyen bir fiil ya da eylem başka bir toplumda suç olarak kabul görmeyebilir. Bununla birlikte, toplumların sosyal değişme ve gelişme süreci çerçevesinde, bir dönemde suç olarak açıklanabilir.⁶⁹

Çocuğun hızlı bir bedensel ve ruhsal gelişimi ergenlik dönemi olarak kabul edilir. Bu hızlı gelişmenin yaşattığı dengesizliğin bilgi ve deneyim eksikliğiyle de bir arada bulunması, gencin sosyal normlara uyum göstermesini büyük ölçüde güçleştirir.

---

⁶⁶ Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.23.

⁶⁷ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.205.

⁶⁸ Timur Demirbaş, *Kriminoloji*, 6.baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016, s.47.

⁶⁹ İçli, *Türkiye de Suçlular*, s.7.

Aynı zamanda, çevresinden toplumsal kabullenme bekleyen genç, beğenmediği toplum normlarını yeniden düzenlemeyi planlar.⁷⁰ Bu nedenle suçluluk bireyi toplum halinde yaşayan öteki kişilerin karşısına çıkaran bir çatışmanın sonucudur.⁷¹

Sosyolojik bakış açısından, suçlu olmayan uyum formlarından sadece özde ayrılan sapmış davranış, sosyal çevrenin ürününü teşkil eder. Psikolojik ve biyolojik teorilerden farklı bir bakış açısıyla sosyolojik teoriler dikkatlerini sosyal yapıya yoğunlaştırmışlardır. Örneğin, aile yapısının, aile içi ilişkilerin çocuk suçluluğunda önemli yer tuttuğu tartışılabilir. Bu teorilere göre değişik sosyal etkenler farklı sapmış davranış biçimlerine göre değişiklik gösterir. Neredeyse bütün çocuklar hayatlarının bir döneminde herhangi bir suçlu davranış sergilemişlerdir. Bazıları çocuklar ciddi, tekrarlayıcı şekilde suçlu davranışta bulunurken, diğerleri nispeten daha basit sayılabilecek suçlu davranışlarda bulunmuşlardır.⁷²

2.1. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu

Çocuk suçluluğu, o ülkenin yasalarına göre çocuk olarak tanımlanmış kişilerin işlediği suçları tanımlamaktadır. Suç sayılan herhangi bir eylemi işleyen çocuk hukuk bakımından suçlu sayılır. Bu nedenle suçlu çocuk, cürüm veya kabahatlerden bir ya da birkaçını işlemiş olandır. Türk hukuk sisteminde suçlu çocuk, bir yasa normunu ihlal etmiş ve 18 yaşını doldurmamış olun çocuk olarak kabul görmektedir.⁷³

Suç sayılan davranışların neler olduğu, farklı zamanlarda çıkan kanunlarla değişikliğe uğramış olan yasalar olarak ifade edilebilir. Türk hukuk sisteminde çocuk suçluluğu açısından dikkati çeken noktalardan biri de, yetişkinler için suç teşkil eden davranışların çocuklar için de geçerlilik göstermesidir. Tüm hukuk sistemlerinde olduğu gibi, bizim hukuk sistemimizde de çocuk suçlular ceza sorumluluğu açısından yetişkinlerden ayrılmakta ve onlara farklı yaptırımlara tabi tutulmaktadır. Dolayısıyla Türk Ceza Kanunu'nun 53.maddesinde “Fiili işlediği zaman 11 yaşını

⁷⁰Haluk Yavuzer, *Çocuk ve Suç*, 8. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996, s.34.

⁷¹Yavuzer, *a.g.e.*, s.27.

⁷²İçli, *Kriminoloji*, s.396.

⁷³Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.30.

doldurmamış olanlar hakkında kovuşturma yapılamayacağı ve ceza verilmeyeceği” ifade edilmiştir.⁷⁴

Suçta sürüklenen çocuklar olgusu 2000’li yıllardan itibaren Türkiye’de kamuoyu gündemini meşgule devam etmiştir. Mevcut istatistikler ve araştırmalar suçta sürüklenme riski altındaki çocuk sayısının hızla arttığını göstermektedir.⁷⁵

Ülkemizde suç olgusuyla ilgili çalışmalar mahkûmlar istatistiği olarak Ceza Tefkifevleri Umum Müdürlüğü (Ceza Tefkifevleri Genel Müdürlüğü) tarafından izne tabi olarak ilk defa 1935-1942 yılları arasında paylaşılmıştır. Bu istatistiklerden ilk olarak yararlanan Celal Aybar’dır. Aybar bu istatistikleri siyasal bilgiler okulu dergisinin 1946 yılı sayısında “Türkiyede Mahkûmlar Ve Suçlular” adlı eserinde paylaşmıştır. Aynı dönemde başsavcı yardımcısı olan Ali Sebük 1942 yılında Kriminoloji adlı kitabında bu istatistiklerden faydalanmıştır. Çocuk suçluluğu olgusunda ise Hadi TAN’ın Ceza Tefkifevleri Genel Müdürlüğünde 1942 yılında hakim olarak görev yaparken bu istatistiklerden elde ettiği verilerle Adalet Dergisinin 1942 yılı 4. sayısında Çocuk Ve Ceza adlı çalışması bulunmaktadır.⁷⁶

Türkiye’de çocuk suçluluğu konusunda yapılan araştırmaların sayısı sınırlıdır. Çocuk suçluluğuna ilişkin yapılan ilk anket çalışmasına baktığımızda 01.01.1931 tarihinde Hilmi A. Malik tarafından cezaevlerinde bulunan 732 çocuk üzerine yapılmıştır. Bu çalışma 1932 yılında Türkiye’de Suçlu Çocuklar adlı kitabında yayınlanmıştır.⁷⁷ En geniş kapsamlı olanı, 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Kriminoloji Enstitüsünün ülkemizdeki tüm ıslah evleri ve cezaevlerinde bulunan 974 çocukla yapılan araştırmadır. Çalışma sonuçlarına göre çocukların %22’si cinsel suç, %19’u mala karşı işlenen suç ve %12’si de diğer tür suçlardan hüküm almışlardır. Sevda Uluğtekin, 1984 yılında hükümlü çocukların yeniden toplumsallaşmalarına yatkınlığıyla ilişkili olan etkenleri belirleyebilmek için, İzmir Şirinyer Çocuk İslahevi ve Ankara Kalaba çocuk ıslahevinde bulunan ilkokul mezunu 215 erkek hükümlü çocuk

---

⁷⁴ Sevda Uluğtekin, *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, Bizim Büro Yayınları, Ankara 1991, s.13.

⁷⁵ TC. Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı, “Çocuk Çalışma Grubu Raporu”, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/10_CocukCalismaGrubu-1.pdf (22.12.2018.), s.4.

⁷⁶ Nurullah Kunter, *Türkiye’de Suçluluğun İçtimai Amilleri*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1951, c.8, S.3, s.99.

⁷⁷ Kunter, *a.g.e.*, s.100.

ile araştırma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada ıslah evlerinde bulunan çocukların çoğunun mala karşı işlenen suç, kişiye karşı işlenen suç ve cinsel suçlardan hüküm almış olmaları nedeniyle, bu suçları işlemiş çocuklar araştırmaya katılmışlardır. Haluk Yavuzer'in Ankara, İzmir ve Elazığ Çocuk ıslah kurumlarında gerçekleştirdiği araştırma verilerine göre, 11-18 yaşları arasında bulunan hükümlü çocukların %44.8'i cinsel suç, %37.4'ü şahsa karşı işlenen suçlar, %17.8'i mala karşı işlenen suç olarak tespit edilmiştir. Diğer ülkelerin aksine, Ülkemizde adam öldürme suçu, çocuk suçluluğunun başını oluşturmaktadır. Bu suçu işleme nedenleri arasında, kan davası, hayvan ve arazi anlaşmazlığı, namus davası gibi suçlar önde gelmektedir.⁷⁸

Yakın zamanda yapılan çalışmalara baktığımızda ise Uluğtekin'in hükümlü çocukların yeniden toplumsallaştırılmalarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla 1984 yılında İzmir Şirinyer Çocuk İslahevi ve Ankara Kalaba Çocuk İslahevinde bulunan 215 hükümlü erkek çocukla çalışma yapmıştır.⁷⁹ Bir diğer çalışma ise Adem Gürler'in 2005 yılında Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün Ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi adlı yüksek lisans tezidir. Çalışmada Manisa E tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda çocuk bölümünde bulunan 12-18 yaşları arasında 46 çocuğa anket formu düzenlenmiştir.⁸⁰ Hüseyin Bal'ın 2005 yılında Isparta, Antalya, Van ve Eskişehir yapmış olduğu Çocuk Suçluluğu çalışmasıdır. Çalışma suçlu çocuklar ve aileleriyle gerçekleştirilmiştir. Yakın dönemde yapılan benzer bir çalışma ise Tülin Günşen İçli'nin Çocuk Suç Ve Sokak, Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen Ve Suça Maruz Kalan Çocuklar adlı araştırmasıdır. Aynı dönemde Adem Öter' in Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği) adlı çalışmasında da Antalya Çocuk Şube'ye getirilen 100 çocukla yapılan anket çalışması çocuk suçluluğu konusunda yapılan önemli çalışmalardandır.

Hukuk sistemimizde çocuklara yaptırım uygulanırken kriter olarak temyiz erkiyle, yaş ve suçun ağırlığı kıstas alınmamaktadır. Yine bugün bazı ülkelerin ceza yasalarında temyiz kudretine bakılmaksızın, sadece işlenen fiilin niteliği ve çocuğun

---

⁷⁸ İçli, *Kriminoloji*, s.407.

⁷⁹ Uluğtekin, *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, s.10.

⁸⁰ Gürler, *a.g.e.*, s.10.

kişilik özellikleri göz önüne alınarak yaptırım uygulanmakta, bu yaptırımın türü de genellikle ceza yerine tedbir uygulanmaktadır.⁸¹

Hükümlü çocukların bulunduğu yerlerin cezaevi ya da hapisane olarak değil ıslahevi olarak adlandırılması gerektiği görüşü hâkimdir. Buna gerekçe olarak ta, söz konusu olanın, kişiliğinin gelişimini ve oluşumunu henüz belirgin ölçüde tamamlayamamış bir birey olması, öncelikli olanın çocukların temel hak, özgürlük ve güvenliklerinin korunması ve gereksinimlerinin desteklenmesi, esenliklerinin geliştirilmesi olduğu ifade edilmiştir.⁸²

Konuya ilişkin literatür çalışmalarına baktığımızda, Dönmezer, Bal, İçli ve Uluğtekin çocuk suçluluğu konusunda önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda Uluğtekin çocuk suçluluğunun çok sistemli bir olgu olduğunu iddia etmektedir. Böyle bir görüşe sahip olan ekolojik sistem perspektifi (Seydlitz ve Jenkins Angenent ve Man, Uluğtekin) ve bu perspektifi temel alan güçlendirme bakış açısı bu çalışmanın kuramsal temelini teşkil etmektedir. Çocuğu suça iten sistemler aşağıda mikro, mezo ve makro düzeyde incelenmiştir:⁸³

2.1.1. Mikro Düzeydeki Sistemler (Çocuk ve Ailesi) :

Mikro düzeydeki sistem aile, komşular ve çocuk bakım ortamları gibi çocuğun yakın ilişkide olduğu çevreyi içerir. Günlük yaşam içinde farklı zamanlarda etkileşimde bulunulan ve bireyin ilişkide olduğu fiziksel ve sosyal çevre olarak tanımlanmıştır. Burada anahtar kavram deneyimdir.⁸⁴ Çocukluk döneminde birey, cinsel, toplumsal ve mesleki kimliğini bulmaya odaklanır. Bu arayışta çocuğun çevresi tarafından desteklenmesi önem taşımaktadır. Gereksinimlerini karşılamada desteklenmeyen çocuklar, farklı baş etme yöntemlerine odaklanır. Aile içi bağların zayıf olduğu aile içi ilişkilerde, sorun yaşanan ailelerde, çocuklar ailelerine yabancılaşıp uzaklaşabilir. Aileler tarafından reddedilme ya da reddedildiğini algılama suçlulukta önemli

⁸¹ Uluğtekin, *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, s.15.

⁸² Yakup Coşar, *Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ocak-Şubat 2005, S.56, s.317.

⁸³ Özlem Cankurtaran Öntaş - Yüksel Baykara Acar, *Gözetim Mekanizması Destek Hizmetleri: Ankara İli Pilot Projesi, Gözetim görevlileri, Eğitim Programı, Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Olgusu*, Yayına Hazırlayan: Sevda Uluğtekin, Berkay Ofset, Ankara, 2005, s.93.

⁸⁴ Şeyda Yıldırım, “Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri: İzmir Örneği”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı(Yayınlanmamış Doktora Tezi),Ankara, 2013, s.64.

belirleyicilerden biridir. Çocuk suçluluğunu açıklamaya yönelik çalışmalarda parçalanmış aile de üzerinde durulan bir diğer etmendir. Ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin ölümü, ayrılık, boşanma veya terk gibi nedenlerle ailede yaşanan bölünmenin çocuk suçluluğunda önemli nedenlerden biri olarak kabul görür.⁸⁵

2.1.2. Mezzo Düzeydeki Sistemler:

Mezzo düzeydeki sistemler çocukların suça itilmesindeki arkadaş grubu, okul, boş zaman imkanları, işyeri gibi etkili sistemler olarak değerlendirmesidir. Diğer yandan çocuğun sosyalleşme sürecinde ailenin yanında okul diğer önemli aktördür. Bazı etmenler, bu aktörün faaliyetlerini gerektiği gibi yerine getirmesini engelleyebilir. Çalışmalar suça itilen çocukların ailenin yerini dolduracak denetimi ve toplumsallaşmayı sağlayacak okul imkânlarından yararlanamadıklarını ortaya çıkarmaktadır. Son zamanlarda okulların bu işlevin tersine, suçun ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bir mekanizmaya dönüştüğü de ayrıca tartışma konusu olmuştur. Seydlitz ve Jenkins, yapılan bazı çalışmalarda çocuğun okul başarı durumu, okuldaki zeka durumu, derslerinden aldığı notlar, akademik yeterlilikleri ve iyi bir öğrenci olduğuna dair algılamasının suçlulukla zıtlıklar taşıdığını belirtmişlerdir. Bazı araştırmalar incelendiğinde suça meyil eden çocukların okul başarı durumları da oldukça düşük olduğunu gün yüzüne çıkarmıştır.⁸⁶ Çocuğun sosyalleşmesi konusunda en etkili olan sistem, aileden sonra akran grubudur. Özellikle ergenlik döneminde çocuklar daha çok aile dışında ki sosyal çevreyle zaman geçirirler ve akran grubuyla birlikte olmak için gerekli koşulları oluşturma çabındadırlar.⁸⁷ Kimlik arayışının sürdüğü yerlerden biri olan arkadaş grubu, kendine has kural ve değerlerin, özellikle sadakatin önem kazandığı bir yerdir. Suça yönelmede arkadaş grupları çocuk üzerinde baskıya neden olabilir. Angenent ve Man bir takım çalışmaların sonuçlarına göre bu baskıların daha çok ergenliğin ilk dönemlerinde akran grubu tahakkümünün bir örneği olarak bireyin cinsel ilişkiye girmesine, alkol veya madde kullanımına ilişkin baskıların yaşanabildiğini açıklamaktadır.⁸⁸

---

⁸⁵ Öntaş - Acar, *a.g.e.*, s.95.

⁸⁶ Öntaş - Acar, *a.g.e.*, s.99.

⁸⁷ Zeki Karataş, *Çocuklara Yönelik Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Sosyal Hizmet Müdahalesinin Önemi*, Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 2017, c.1, S.1, s.6.

⁸⁸ Öntaş - Acar, *a.g.e.*, s.100.

2.1.3. Makro Düzeydeki sistemler:

Makro düzeydeki sistem kurumların üst düzeyde sosyoekonomik politikaları ile ülkenin ve toplumun inanç, değer ve ideolojilerini içeren sistemdir.⁸⁹ Çocukların suça sürüklenmesindeki makro düzeyde etkili olan sistemler; ülkenin sosyal refah ağı, göç politikaları, toplumun ekonomik ve sosyal, kültürel yapısı, konuyla ilgili yapılan bilimsel araştırmaların varlığı, medya, yapılan incelemeler, düzenlemeler ve çalışmaların göz önünde tutulmasıyla çocuk adalet sistemi olarak değerlendirilebilir. Burada küreselleşme, yenedünya düzeni olarak tüm dünyada sosyokültürel, siyasal ve ekonomik değişimlere neden olmaktadır. Küreselleşmenin de tesiriyle yoksulluk oranı git gide yükselmekte ve bu sosyal sorunun önemli sonuçlarından olan suçluluk, gerek ülkemizde gerekse Dünyada kendini daha fazla göstermektedir. Yapılan araştırmalara baktığımızda Türkiye ve Dünyada çocukların işlediği suç türü değerlendirildiğinde mala karşı işlenen suçların öne çıktığı belirginleşir. Bu durumda yoksulluğun suçluluktaki konumuna ilişkin destekleyici bir veri olarak bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar suça sürüklenen çocuğun genelde alt gelir seviyesine sahip olduğuna işaret etmektedir.⁹⁰

---

⁸⁹ İsmet Galip Yolcuoğlu, *Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi*, Aile ve Toplum Eğitim Kültürve Araştırma Dergisi, c.5, S.18, 2009, s.44.

⁹⁰ Öntaş - Acar, *a.g.e.*, s.102.

3. SUÇ TEORİLERİ

3.1.SOSYAL YAPI TEORİLERİ

3.1.1. Fonksiyonalist Teori

Fonksiyonalist teoriler içinde Durheim'in teorisi en iyi bilinenidir. Durkhaim'in suç ile ilgili çalışmalara en önemli katkısı, suçun normal ve fonksiyonel olduğunu onaylamasıdır. Durkhaim'e göre bütün insanların aynı veya benzer moral bilinçte olması imkânsız olarak görülür.⁹¹

Durkheim suçun patolojik olarak kavranmış olmasına rağmen normal, kaçınılmaz bir olgu olduğuna değinir. Normal düzeyde seyreden bu olgu beklenmedik artışlarla süreklilik arz ederse o zaman durum patolojik hale dönüşür. Örneğin suç olaylarının aşırı düzeyde seyretmesi norm-dışı bir duruma işaret eder. Gerçekten de suç oranlarındaki aşırılığın patolojik bir durum olduğu ortadadır. Burada sorun suçun hangi düzeyde seyrettiği ile ilgilidir. Normal düzeyde mi yoksa patolojik düzeyde mi seyrediyor? Sosyolog ya da kriminolog öncelikle bunu belirlemekle mükelleftir. Durkheim'e göre suçun mutlak olarak ortadan kaldırılması mümkün olamaz. Bütün bireylerin bilincine yapılacak müdahaleler veya açık bir biçimde uygulanacak baskı ve şiddet suçun ortadan kaldırılmasından ziyade biçim değiştirmesine neden olacaktır. Suçun önlenmesinde ortak bir bilincin, herkeste oluşan değer, duyguların önemli olduğuna değinmektedir.⁹²

Hayatı boyunca sosyal değişimin etkileri üzerine çalışmış olan Durkheim, basit toplumların modern, kentleşmiş toplumlar şeklinde gelişirken ortak normlarının kalıcılığını sağlayan samimiyetin azaldığını ifade eder. Böylelikle gruplar parçalanmaya başlar. Ortak kuralların yokluğunda bir kesimdeki insanların etkinlikleri ve beklentileri başka sektördekilerle çatışmaya girer. Davranışlar tahmin edilemez olmaya başlayınca sistem yavaş yavaş bozulmaya doğru gider ve toplumda anomi durumu başlar. Adler'e göre Durkheim'in kriminolojiye en büyük katkısı, anomi kavramıdır. Standartların ve değerlerin kaybolması sonucu Anomi ortaya çıkar ve sosyal düzenin bozulması olarak

---

⁹¹İçli, *Türkiye de Suçlular*, s.16.

⁹²Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.239.

tanımlanabilir. Anominin var olduğu toplumlarda çözülme, bütünleşmenin yerine geçer.⁹³

Merton için sosyal düzenin sağlanmasında toplumsal hedeflerle bunu sağlayan meşru araçlar arasında tam bir uyumun olması önem arz etmektedir. Merton, anomi genellikle kültürel hedefler ve bu hedeflere ulaşmak için gereken meşru yollar arasındaki umumi bir dengesizlik hali olduğunu belirtir.⁹⁴

Amerikalı sosyolog Talcott Parsons, İşlevselci gelenekten gelmekte ve anomiyi, daha çok bireyin toplumsal yapıya uyum sağlayamaması olarak tanımlar. Toplumsal kurallar ve değerler arasındaki uyumsuzluk anominin en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Anomi normatif sistemin tamamen işlevsiz kalması olarak değerlendirilebilir. Tolan'a göre, Parsons anominin bulgularını dört başlıkta altında açıklamaktadır. a) hedeflerin belirsiz olması, b) davranış kriterlerinin kararsız ve belirsiz niteliği, c) çatışma beklentilerinin oluşması, d) açık bir biçimde ortaya konulmuş somut sembollerin kullanılmamasıdır. Teorik açıdan İşlevselcilik yaklaşımının eksiklerinin giderilmesi ve açıklanmasına önemli destekler veren Parsons, toplumlarda oluşmaya başlayan aksaklıkların denge olgusuyla giderilmesinden söz etmiştir. Toplumlar bir denge hali vardır. Toplumsal düzende meydana gelecek aksaklıklara karşın toplumsal tepki gösterilerek tekrar denge durumu oluşturulur. Parsons özellikle, işlevselci bakış açısının açıklamada yetersiz kaldığı toplumsal değişimin ortaya çıkardığı negatif etkilerin açıklanmasında denge kavramını ortaya çıkarmıştır. Bunun yanı sıra toplumda meydana gelen anomik hallerin açıklanmasında da Parsons sistemin kendini yenileyerek bir denge oluşturacağını ve sorunu yok edeceğini ifade eder.⁹⁵

Durkheim'in ortaya çıkardığı sonuçları da Erikson'un ilk Püriten kolonilerindeki araştırması destekler niteliktedir. Erikson'a göre, suçun yeterince işlevsel olan miktarına ortak düşmana karşı bir beraberlik oluşturmak için toplum tarafından itici bir güç oluşturur. Fikir birliği veya işlevsel görüşü eleştirenler, fikir birliği düşüncesini ve sapmanın fonksiyonelliğini küçük toplumlar için bile geçerli olmadığını varsayarlar. İşlevsel yaklaşımı eleştirenlere göre toplumsal gereksinim ve sapma gibi ihtiyaçlara

---

⁹³ İçli, *Kriminoloji*, s.100.

⁹⁴ İdris Güçlü - Halil Akbaş, *Suç Sosyolojisi Kavram-Teori-Uygulama*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.50.

⁹⁵ Güçlü - Akbaş, *a.g.e.*, s.51.

cevap veren sosyal olgular belgelenmesi düşünülemez. Bu kıstaslara göre yasaların küçük bir grubun ilgisine göre oluşturulduğu ve sonraları yine halkın değerleri çerçevesinde şekillendirdiği yargıların az da olsa halkın değerlerinin hukuku şekillendirdiği inancı kadar mantıktır.⁹⁶

Fonksiyonalist yaklaşımlar suçu toplumdaki yapısal gerilimler ile ahlaki bir düzenlemenin yokluğu tarafından ortaya çıkarıldığını düşünürler. Durkheim, anomi terimini çağcıl toplumdaki geleneksel yaşamın çözülmesinin ortaya çıkardığı kaygı duygusu ile uyumsuzluğa göndermede bulunmak amacıyla bu yaklaşımı öne sürmüşlerdir. Merton, kavramı, normların toplumsal gerçeklikle çatıştığı durumlarda bireyler tarafından hissedilen gerilimi içerecek biçimde geliştirerek sunmuştur.⁹⁷

3.1.2. Gerilim Teorisi

Merton gerilim teorisiyle anılan en önemli isimdir. Merton bu teoriyi hem yetişkin suçluluğunu hem de çocuk suçluluğunu açıklamak üzere sapma kavramına yönelir. Merton, psikiyatrik, biyolojik ve özellikle Freud'çu teorilere karşı bir duruş sergilemektedir. Merton'a göre sorun, farklı sosyal yapılarda sapmış davranış frekansının niçin farklılaştığı ve değişik sosyal yapılarda sapmaların nasıl farklı şekillerde ortaya çıktığı sorularını çözümlenmektedir. Onun tezi sosyal yapıların bazı kişiler üstünde uyumdan ziyade uyumsuz davranışa sebep olarak tahakküm gösterdiği şeklindedir. Sapma teorisini geliştirirken işlevselci çözümlemenin tipik unsurlarını oluşturan kültürel amaçlar ve kurumlaşmış normlardan yararlanmıştır. Durkheim gibi Merton da, suç problemini anomiyile ilişkilendirmiş ve anomiyi bağımsız değişken olarak ele almıştır. Merton'a göre anomi kültürel amaçlar ve yasal yollar arasındaki uyumsuzlıklardan kaynaklanır. Ona göre sınıflı toplumlarda üstlere doğru ulaşma olanakları eşit bir şekilde paylaştırılmamıştır. Amaçlar ve yollar arasındaki uyumsuzluk gerilime neden olan hayal kırıklığını oluşturur. Bu bakış açısına göre, sosyal yapı suç sorununun kaynağını teşkil etmektedir. Bu teoriye göre, kişiler yasalara uyarlar, lakin büyük baskıların ardından suça yönelirler. Amaçlar ve yollar arasındaki zıtlık bu baskıya yol açar.⁹⁸

---

⁹⁶ İçli, *Kriminoloji*, s.101.

⁹⁷ Giddens, *a.g.e.*, s.238.

⁹⁸ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.223.

Merton, alt sınıflara mensup kişilerin, yasal amaçlara meşru yollarla ulaşma fırsatlarının bloke edilmiş olduğunu savunmaktadır. Ona göre iyi düzenlenmiş toplum yapısı, söz konusu toplumda hayatlarını idame ettiren kişilerin toplumsal hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla eşit olanaklara sahip olduğu toplum modelidir. Böylece; özellikle, ekonomik açıdan engeli olan veya alt sınıf üyesi kişilerin, statülü veya varlıklı kesimlerle eşit olanaklardan yararlanamamasından dolayı, üst sınıfa yükselebilmek için belirli ölçüde yasal olmayan yollarının denemesi ile gerçekleştiği kabullenilmektedir. Bu nedenle Merton'a göre suç, ani sosyal değişim ile beliren bir fenomen değil, daha çok toplumsal yapı olgusudur. Bununla birlikte Merton, suçun nedenlerinin sosyal yapıda incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.⁹⁹

Alt sınıf mensubu bireylerin meşru amaçlara yasal yollardan ulaşma imkanlarının sınırlı veya engellenmiş olduğunu gözlemleyen Merton, bu bireylerin amaçlara ulaşmak için illegal yolları kullanabildiğini ifade etmiştir. Merton sosyal yapıdaki konumu ile bu konumda amaçlara ulaşmada yaşanan gerilim arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla bireysel uyum tiplerinden oluşan bir davranış modeli ortaya koymuştur. Bu uyum modelinde davranış kalıpları, kültürel amaçlar ile bu amaçlara ulaştıracak kurumsal araçlar arasındaki uygunluk seviyesine göre belirlenmiştir. Merton'un geliştirdiği bu uyum tipi beş tanedir. Bunlar 1.Uyumluluk, 2.Yenilikçilik, 3.Şekilcilik, 4.Geri çekilme, 5.İsyan'dır. Uyumluluk, bireylerin içinde buldukları kültür tarafından tanımlanmış amaçları ve bu amaçları gerçekleştirecek kurumsallaşmış yolları kabul ettikleri uyum tipidir. Yenilikçilik, birey var olan kültürel amaçları kabul eder, fakat bu amaçlar için çoğunlukla kurumsallaşmış yolları kabul etmez ve illegal yollar üzerinden amaçlara ulaşmaya çalışır. Şekilcilikte ise amaçlar reddedilse de normlara ve kurallara olan bağlılık devam eder. Geri çekilme amaçlardan ve yollardan uzaklaşma ile gerçekleşir. Toplumdan uzaklaşma ve toplumu terk etme şeklinde görülür. Bu uyum tipinde yabancılaşma süreci görülür. İsyan eskiden olanın reddi yeninin inşasını kapsar, yeni amaç ve yollar yaratma çabasını taşır.¹⁰⁰

Merton'a göre, amaçlar ve yollar, iyi düzenlenmiş toplumlarda ahenkli bir şekilde uyum gösterir. Bütünleşmenin bozulması Amaçlar ve yollara oransız bir etki

⁹⁹ Zahir Kızmaz, *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, c.29, S.2, s.155.

¹⁰⁰ Bal, *Suç Sosyolojisi*, s.52-53.

olduğu zaman gerçekleşir. Bu nedenle kişi, bütünleşmemiş toplumda yılların ve hedeflerin kabul edilmesinden tatmin olacaktır. Mükemmel toplum üyelerine, ödüllendirme, adaletli bir fedakârlık ve rekabet değerlerini aşılır. Mükemmel toplum herkesin normlara uymasının cesaretlendirdiği, kabullenilen eylemlerin mükâfatlandırıldığı dev bir oyuna benzer. Merton'un ideal toplum imajı, Durkheim'in kiyle benzerlikler göstermekle birlikte, erdemlerin biyolojik olarak temellendirildiğine ayak dıretmez. Ayrıca Merton'ın tipolojisi iki açıdan sosyolojik temellidir: 1- Sapmanın biyolojik temelli olduğunu varsayan teorisyenlere karşı çıkması, 2- Bireysel uyum tipolojisi olarak isimlendirilmekle beraber, belli pozisyonları meşgul eden kişilerce gerçekleştirilen seçimlerin türlerini belirtmek maksadını taşımasıdır. Merton'un tipolojisi kısaca, sosyal yapıda aktörün rolü ile bu rolde oluşan gerilim arasındaki uyum ve ilişki veya sonucun tipini belirlemeyi hedeflemiştir.¹⁰¹

Ayrıca Dönmezer, gerilim teorisini açıklarken, normlara uymanın tatmin edemeyeceği meşru arzular bireyi sapıcı davranışlara zorlar, gayri meşru eylemlere mecbur bırakır. Bu teorilere göre alışılmış olarak toplumdaki kurallara karşı itaatkâr olanlar; kurallar bu kişilerin meşru beklentilerini karşılamadığında ise onları ihlal edeceklerdir. Dolayısıyla varmak istedikleri hedef ile bu hedeflere varmak için ellerinde bulunan vasıtalar arasında bir gerilim bulunur. Bireyin olanakları, imkanları böylelikle bloke edilmiş olur. Bu teoriye fırsatların farklılığı adı da verilmektedir.¹⁰²

Bu kuram suç fenomenini kişisel farklılıkları göz ardı ederek önemli derecede alt-sınıfa özgü bir olgu olarak nitelendirilmesi ve bununla birlikte beyaz yakalı suçlarını göz ardı ettiği gözlemlenmektedir. Alt sınıfa mensup ailelerin çocuklarının orta ve üst sınıfa geçişleri gerçekleştirecek yeterliliklerinin bulunmaması ve toplumsal erke ve kurumlar ile sağlıklı ilişki kuramamaları onları suça yöneltmektedir.¹⁰³

Agnew, bireylerin sadece belirli hedeflere varmak amacıyla gerilim yaşamadığını bazen içinde yaşadıkları ortamlardan uzaklaşmadıklarını ya da değer

---

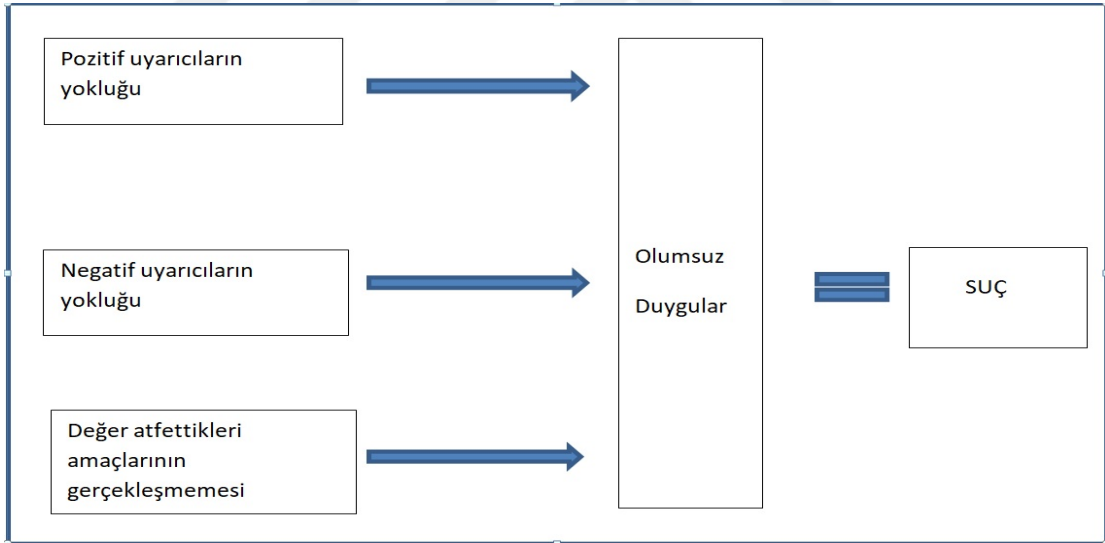
¹⁰¹ İçli, *Kriminoloji*, s.103.

¹⁰² Dönmezer, *a.g.e.*, s.343.

¹⁰³ İsmail Güllü, *Suç Olgusuna Teorik Ve Eleştirel Bir Yaklaşım*, Karamanoğlu Mehmet bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014, c.16, Özel S.I, s.105.

verilen şeylerin ya da kişilerin yok olmasının da gerilim nedeni olabileceğine değinen aile ve okulda kültürel çeşitliliğin çokluğu gençleri gerilime yöneltebileceğini belirtir.¹⁰⁴

Agnew'e göre; a) pozitif ayrımcılığın bulunmaması b) negatif uyarıcıların bulunmaması c) bireyin pozitif değer yüklediği hedeflerinin gerçekleşmesinin engellenmesi durumunda oluşan nefret, kızgınlık ve öfke gibi duygu durumlarının sonucunda suç ve sapma davranışları meydana gelmektedir. Zira suça bağlı davranışların nedeni daha çok diğer kişilerle olan olumsuz etkileşim sonucunda da oluşmaktadır. Kişinin diğer bireylere istedikleri gibi davranmaması neticesinde bireyde tezahür eden öfke, moral bozukluğu, hayal kırıklığı ve depresyon sonucunda tepki göstermektedir. Bireyin tepkilerinin arasında en önemli sırayı suç olgusu oluşturmaktadır. Genel gerilim teorisinin temelinde stres ve aşırı öfkenin yanı sıra, kişilerde oluşan hayal kırıklıkları ve yoksunluk tepki olarak suç ve sapmaya neden olur. Agnew, 3 tür gerilimin meydana getirdiği olumsuz duyguların, suçlu davranışının meydana gelme ihtimalini yükselttiğini iddia etmektedir.¹⁰⁵

Şekil 1: Angrew'in Genel Gerilim Teorisi

¹⁰⁴ Güncel Önkal - Özgür Sarı, *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi Temel Kavramlar ve Tartışmalar*, Nobel Yay. , Ankara, 2013, s.15.

¹⁰⁵ Güçlü - Akbaş, *a.g.e.*, s.55.

3.1.3. Alt Kültürel Teoriler

Alt kültür grupları, savunma, karşılıklı ihtiyaçlar ve destekler sebebiyle birlikte yaşayan, benzer değerleri ve görüşleri paylaşan, zihinsel yapıları birbirlerine yakın bireylerden oluşmaktadır. Bu gruplar geniş kültürün tamamından ziyade, sadece bazı unsurlarını paylaşmaktadırlar.¹⁰⁶

Bu yaklaşım, çeteler gibi, yerleşik değerleri kabullenmeyen ve bu değerler yerine karşı gelmeyi, suç davranışını veya uyumsuzluğu kutsayan normları geçirmeye çalışan gruplara odaklanmaktadır.¹⁰⁷

Alt kültürel teoriler kriminolojide, genç suçluluğunu alt sınıftaki erkekler arasında, özellikle ergenlik çağı çetelerini araştırmak amacıyla kullanılmıştır. Albert Cohen, Merton ve Sutherland'ın öğrencisi olmakla birlikte 1955'te *Suçlu Çocuklar* adlı eserini yayımlamıştır. Cohen'e göre bir toplumda yaygın olan kültürle zıtlaşan suçlu alt kültürü, Amerika'nın büyük şehirlerinin slum bölgelerinde görülür. Alt kültürler, çocuk yetiştirmedeki farklılıklar, ebeveyn arzularından ve okul standartlarının farklılığından oluşur. Alt sınıf aileleri çocuklarını orta sınıfa yükseltmek için uğraş verdikleri sosyalizasyonda başarılı olamazlar. Orta sınıf standartlarını meşru araçlarla sağlayamayan çete üyesi bu çocuklar içinde etkili bir rekabet sürdürebilecekleri seçenek sistemi oluştururlar. Orta sınıfa olan düşmanlıkları çocukları karşıt bir alt kültür oluşturmaya sevk eder. Orta sınıf değerlerine, (örneğin, başarılı olma, çok çalışma gibi) karşı durarak öncelikli olarak mala karşı şiddete yönelirler. Alt kültürü oluşturan çocuklar birbirleriyle etkili bir iletişim içinde olurlar.¹⁰⁸

Alt kültür kuramlarının önde gelen temsilcileri arasında gelen Cohen'ın geliştirdiği teoriye göre; a) alt sınıfa mensup olan gençler okulda, orta ve üst sınıfa mensup gençlere oranla daha çok başarısız olma eğilimi gösterirler b) alt sınıfa mensup bireylerin okul hayatındaki başarısızlıkları, suçlulukla ilintili bir faktördür c) çocukların okulda yaşadıkları başarısızlık genellikle, okul sistemi içerisinde yer alan egemen orta sınıfın değerleri ile alt-sınıf gençliğinin değerleri arasında oluşan çatışma ile bağlantılıdır ve d) alt-sınıf erkek suçluluğu büyük oranda, bir çete bağlamında, kısmen orta sınıf değerlerine başkaldırı olarak pozitif bir benlik geliştirme aracı ve anti-sosyal

¹⁰⁶ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.247.

¹⁰⁷ Giddens, *a.g.e.*, s.238.

¹⁰⁸ Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.12.

değerleri besleyen bir unsur şeklinde ortaya çıkmaktadır. Cohen'e göre, bireyin ailesinin sahip olduğu sosyal konumu, bireyin yaşamı boyunca karşı karşıya geleceği temel sorunların kaynağını oluşturmaktadır. Bir değer ve yaşam biçimi olarak ele aldığı suçluluk altkültürünün, hakim kültürden farklılaşan bir kültürel özelliğe sahip olduğunu belirten Cohen'e, göre; bu kültürü karakterize eden altı temel unsur vardır. Bu unsurlar: 1. a) faydacı olmamak: Suç her zaman bir ihtiyacı karşılamak için işlenmez bazen eğlence için yapılabilir. b) kötü niyetlilik: Suçlular, başkalarını rahatsız etmek, kendilerinden olmayanları korkutmak ve öğretmenleri dinlememek veya alay etmekten hoşlanırlar c) negatiflik: Suçlular gerçekleştirdikleri davranışlar ve deneyimledikleri yaşam biçimi üzerinden kendi çevrelerinde olumlanmaktadır 2) çok yönlülük: Suçlular, farklı türde suçları işleyebilirler 3. kısa süreli hedonizm: Uzun vadeli olmayan istek veya arzuları gerçekleştirmeyi amaçlarlar 4) bir grup özerkliğine sahip olmak: çete üyeleri kendi gruplarına bağlıdırlar ve ailelerinin, onları kontrol etmelerine müsaade etmezler 5. işçi sınıfına mensup olmak 6. erkek olmak.¹⁰⁹

Alt kültür teorisi, çocukların okul başarısızlığına özellikle vurgu yapan bir teoridir. Okulu terk etme ve okul başarısızlığı, suç işlemeye yönelen çocuk çetelerinin oluşmasını tetiklemektedir. Bu süreci bertaraf kılmak için çocuğun okul sürecini anlamlı hale getirmek, yeteneklerine göre ihtiyaç analizi yapmak, ilgilerini standart değerlendirme ölçütlerine göre değil, öğrenme yaşantılarına ve gelişen performanslarına göre şekillendirilmelidir. Bu çerçevede rehberlik servislerine, okul yöneticilerine, ailelere ve eğitimcilere önemli görevler düşecektir.¹¹⁰

Cohen 'in suçlu alt kültür teorisinin hemen ardından Richard Cloward ve Lloyd Ohlin tarafından ayırıcı fırsatlar teorisi ortaya çıkarılmıştır. Bu teori, bir yönden Merton'un teorisi ile Cohen'in suçlu alt kültür teorisinden bir diğer yönden ise Sutherland'in ayırıcı birlikteler teorisi ile Show ve McKay'in sosyal düzensizlik teorisinden esinlenerek gelişmiştir. Öte yandan Cloward ve Ohlin'in ayırıcı fırsatlar teorisi bu 4 teorideki görüşleri bir araya toplamıştır. Cloward ve Ohlin'de meşru olmayan yollar görüşünün ve suçlu alt kültürünün niçin slum bölgelerde oluştuğunu ve niçin belli bir şekilde oluştuğunu açıkladıklarına odaklanmaktadır. Teorisyenlere göre, suç çeteleri ve suçlu alt kültürleri genellikle alt sınıfların oluşturdukları büyük

¹⁰⁹ Kızmaz, *a.g.m.*, s.158.

¹¹⁰ Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.12.

şehirlerde suç işlemenin nedenlerini ve bazı alt kültürel özelliklerini ve genel kalıpların suça etkilerini bilmeyi arzu etmektedirler. Böylece ortaya attıkları teoriyle suç faktörünün anlaşılması yönünden önemli bir katkı sağlamışlardır.¹¹¹

Bununla birlikte Richard A. Cloward ve Lloyd E. Ohlin, suçlu gençlerin büyük çoğunluğunun işçi sınıfının alt kesimlerinden geldiği konusunda Cohen'le aynı görüştedir. Fakat bu yazarlar, yüksek "risk"i barındıran çocukların, orta sınıf değerlerini benimsemiş ve becerileri temelinde, bir orta sınıf geleceği yönlendirilmiş çocukların olduğu görüşünü savunurlar. Dolayısıyla çocuklar kendi amaçlarına ulaşamadıkları zaman, suç tesirine daha çok meyilli olurlar.¹¹²

Walter Miller'in İlgi Odakları teorisine baktığımızda, diğer alt kültür teorilerinden farklı şekilde, onun alt kültür sınıfındaki suç fiilinin diğer üst sınıflara verilen tepkiden öte, buldukları sınıfa ait değerler dizisinin sonucu olarak ele alınmaktadır. Zira bu alt sınıftaki çocuklar, yetişkin alt sınıfın ilgi merkezlerine ya da onların ana değer yargılarıyla öğrenir ve hareket ederler. Fakat bu değerler aşırı bir biçimde kullanılır. Miller bu değerleri şöyle açıklamaktadır: **1. Bela olma:** Alt sınıfa ait gençler şiddetle iç içe olmalarının doğal bir parçası olduğunu kabullenerek kavga etmekten çekinmezler. **2. Sertlik:** Bu niteliğin fiziksel cesaretin gösterilmesi, acıya dayanıklılık ve korkusuzluk, zorluklara karşı direnme erkeklik olarak görülür. Miller, ailede baba rolünün zayıf bulunduğu ya da hayatta olmayan baba alt sınıfların erkek çocuklarının bu tarz davranışlar gösterdiğini söyler. **3. Zekilik:** Bu özellik başkasını aldatma ya da dolandırma becerisinin bir işaretidir. Miller'e göre burada kişiler kıvrak bir zekâyâ, hiçbir lafın altında kalmayan ve sivri dilli bir özelliktedirler. Hatta küfürbaz oldukları söylenebilir. **4. Heyecan Arama:** Alt sınıfların kültürleriyle büyüyen gençlerde daimi bir devingenlik hali mevcuttur. Duygusal doyum amacıyla 'heyecan' arayışı bulunur. Heyecan aramanın uygulanması âlemlere girme, kumar oynama ve cinsel fantezilerde kolaylıkla görülür. Gençler şans oynayıp, kadınlar için sık sık kavga ederler. Riskli davranışta bulunmayı yeğlerler. **5. Kadercilik:** Şanslı olmak veya olmamak çizgisi üzerinde gidip gelirler. Her şey olacağına varır inancı adeta hayatlarına hakim olmaktadır. Eğer bir şeyler olacaksa kaçınılmaz bir şekilde gerçekleşecek ve küçük şeylerin dahi bunun gerçekleşmesini sağlayacağı inancı mevcuttur Bu hakim

¹¹¹ Güçlü - Akbaş, *a.g.e.*, s.58.

¹¹² Giddens, *a.g.e.*, s.209.

inanç, gençleri tutulmaz yapar ve kolayca riskli davranış almaları için neredeyse bir motivasyon kaynağıdır. **6. Bağımsızlık:** iktidardan özgür ve bağımsız bir şekilde hareket etmeye meyillidirler. Başlarına buyruk davranırlar. Alt kültür sınıfına ait kişiler kimseye itaat etmek istemez ve özgürlüklerine önem verirler. Gençler için önemli bir nitelikte bağımsız olmaktır. Zira onlar için her zaman sorun olan şey kurumsal ve toplumsal kurallardır ¹¹³

İçli, Matza ve Skeys'ın suç işlemiş çocukların büyük çoğunluğunun, işledikleri fiiler nedeniyle suçluluk hissetmediklerini, bu duygularla başa çıkmak için her türlü rasyonelleştirmeyi gerçekleştirme yoluna gittiklerini aktarmaktadır. Matza ve Skeys'e göre yaptığı şeyi haklı gösterme davranışını nötrleştirme yöntemlerini şeklinde adlandırmaktadırlar. Matza ve Skeys'a göre genç, toplumun kalıplaşmış normlarına aykırı değer veya davranış ritüellerini değil, bu nötrleştirme yöntemlerini öğrenmekte, bu çerçevede de suç işlemektedirler. Söz konusu bu teknikleri 5 ana kategoriye ayrılmaktadırlar: **1.** Sorumluluk almak. Bu teknik çerçevesinde kişi, işlediği suçtan ziyade, kendini suça iten faktörleri ön planda tutmaktadır. Bunlar yakın çevrede yer alan kötü arkadaşlar, ailenin ilgisizliği ve çevre şartlarının çok ağır olması gibi etkenlerdir. **2.** Çevreye verilen zararın büyük olduğunu kabullenmektir. Burada suçlu işlediği fiil yasalara aykırı olsa da, karşısındakine önemli bir zarar vermediğini düşünmektedir. Örnek olarak birey çalmayı ödünç almak veya çeteler arası çatışmayı, sadece iki gruba mahsus bir olay olarak kabullenmektedir. **3.** İşlenen eylemde zarar verilen kişinin mağdur olduğunu kabul etmek ve kendisini onu yaralamakta haklı görmektir. Bu nötrleştirme tekniğine göre, hakedilenin yapılması ve yaralamanın gerçek bir yaralama olmadığı düşüncesidir. **4.** Suçlayanlara karşı bir suçlama veya kınayanları kınama tekniğidir. Onlara göre suçlu genç, bu teknik vasıtasıyla, dikkati kendi suçlu eylemlerinden ziyade, bu eylemleri ortaya çıkma eğilimlerin sebeplerine yönlendirmektedir. **5.** Suç işleyeninin içinde bulunduğu grubun aldığı kararlara ve yaşam şekline sadık hayat yaşaması gerektiğinin bilincinde olmasıdır. Kişi için önemli olan bağlı bulunduğu gruba uyum sağlamaktır. Sadece kendimi düşünerek yapmadım. İfadesi

---

¹¹³ Güçlü - Akbaş, *a.g.e.*, s.60.

adeta sloganlaşmış bir kalıptır. Bu teorisyenler, çocukların toplumun değerleriyle daima bir çatışma halinde oldukları bir alt kültürün varlığını kabul etmediklerini savunurlar.¹¹⁴

Ferracuti ve Wolfgang'a göre, temelde alt kültür şiddet eğilimini geliri düşük olan erkek beyazlar ve siyahilerin cinayet işleme oranlarının araştırılmasında açıklamışlardır. Ferracuti ve Wolfgang'a göre sosyo-ekonomik gruplar ve ekolojik sahalarda odaklanan şiddetin açıklanmasında psikolojik ve sosyolojik yapılar göze çarpmaktadır. Toplumunu oluşturan bazı tabakaların elinde bulundurdukları değerler şiddet suçunun eyleme dönüşmesinde bilhassa tetikleyici unsurdur.¹¹⁵

Elijah Anderson'da suçlu alt kültürlerinin davranışa nasıl dönüştüğü ile ilgili incelemelerde bulunan bir kriminologdur. Anderson, çeşitli mahallelerde yaptığı çalışmalar sonucunda, buradaki gençlerin davranış biçimlerini oluşturan bazı kuralların olduğunu ve genç erkeklerin bu normlara uyması için son derece güçlü bir baskının var olduğunu gözlemlemiştir. Gençler arasında sahip olunması vurgulanan en önemli özellikler arasında güçlü olmak, birisi saygısızlık yaptığında karşılık olarak intikam almak, sorunları şiddetle çözmek, başkalarından saygı görülmeyi sağlamak bu unsurlar sokak kültürünün en belirgin özelliği olarak belirtilmektedir. Bu unsurlar ile sokakta kişiler arası uyulması gereken resmi olmayan kuralları belirler. Bu kurallar ile bireyler arası davranışlar belirlenir ve bir davranışa nasıl karşılık verilmesi gerektiği önceden sokağın şifresi içinde yer alır. Bu mahallelerdeki alt kültür aslında bir adaptasyon uğraşısıdır.¹¹⁶

3.1.4. Sosyal Ekoloji Teorileri

Sosyal ekoloji teorileri suç ile yaşanan bölge arasında anlamlı ilişkiler olduğu konusunu benimsemektedir. Ekoloji teorileri belli olguların dağılımını ve çevreyle ilişkilerini inceler. Dolayısıyla suçu çevrenin değişimiyle beraber tezahür eden sosyal değişimin bir olgusu olarak kabul etmiştir. Bu teoriler Amerika'da Şikago üniversitesinde bir takım sosyolog tarafından geliştirilmiştir. Bu teoriyi geliştiren sosyologlar ve öğrencileri, şehirlerin iş ve yerleşme yerinin dağılımlarını, orada yaşayanların etkileşim halinde olduğu, uyum ve sapamanın yoğun bir şekilde yaşandığı

---

¹¹⁴ İçli, *Kriminoloji*, s.111.

¹¹⁵ Güçlü - Akbaş, *a.g.e.*, s.61.

¹¹⁶ Serkan Taşgım, *Kriminolojik Araştırma ve Suçla İlgili Uygulamalarda Kültür Kavramı ve Önemi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2015, c. 19 S.1, s.367.

bölgeleri araştırırlar. Sanayileşmenin hızlanma süreci içindeki Şikago şehri, sosyologların çalışma laboratuvarı gibi görünmekteydi. Park ve Burgers, sosyal düzensizlik araştırmalarında yoğun suç oranlarını gözlemlemek için, suçlu yerine alanın özelliklerini araştırmışlar ve böylelikle doğal şehir bölgeleri görüşünü ortaya çıkarmışlardır. Bu alanda yapılan ilk araştırmalardan biri Burgersin çemberler teorisidir. Kentin merkezi birinci bölgedir ve burası iş merkezi olarak tanımlanır. Yoksul insanların yerleşim yerleri ise İkinci bölgedir, bu bölgede, akıl hastalığından suça kadar her türlü sapma davranış görüldüğü gibi en ucuz evler de burada bulunur. Refah seviyesi yükselenler ayrılırlar ve onların yerine yeni göçmenler ikamet eder. Üçüncü bölge işçi sınıfının yerleşim yeridir. Dördüncü bölge de ise orta sınıfın profesyonelleri ve küçük iş sahipleri ikamet eder. Beşinci bölge de kentin en dışında bulunan banliyölerdir. Bu bölgede en zengin kesimler yaşamaktadır. Burgers'e göre merkezden çevreye doğru gidildikçe suç oranlarında azalmalar hissedilir derecede fark edilir. Bunun nedeni ise suç oranının yüksek olduğu ikinci bölgenin özellikleriyle ilişkilendirilebilir.¹¹⁷

Shaw ve McKay, 20. yüzyılın başlarında Chicago kentinde suçluluk konusunda yaptıkları çalışmalarında, göçmenlerin yoğun olduğu bölgelerde tutuklanma oranının yüksek olduğu yönünde bulgular saptamışlardır. Bu göçmen grupları yoksul bölgelerden suç oranlarının daha düşük olduğu bölgelere göç ettiklerinde/taşındıklarında bu grubun tutuklanma oranlarının da azaldığı gözlemlenmiştir. Shaw ve McKay'a göre; yoksulluk, kültürel heterojenlik ve fiziksel hareketlilik faktörleri kentlerde sosyal çözülmeye neden olarak, bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılıklarını zayıflatmakta ve bu durum da bireylerin suçluluk süreçlerinde etki etmektedir. Sosyal düzensizlik kuramı şehirde işlenen suç oranlarının, şehirde olan farklı bölgelere göre değişkenlik gösterdiğini ifade eder. Sosyal düzensizlik kuramcılarına göre özellikle toplumsal birlikteliği sağlayan tutarlı bir değerler sisteminin veya inanç, kültür birliğinin sağlanamadığı yerleşim bölgelerinde suç oranları yüksek olmaktadır.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.15.

¹¹⁸ Zahir Kızmaz, *Göç ve Suç Arasında Bir İlişki Var Mı?: Bütüncül Bir Bakış*, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2018, c.7, S.2, s.565-566.

3.2.SOSYAL SÜREÇ TEORİLERİ

3.2.1. Etiketleme (Damgalama) Teorisi

Bu teori 1930'larda Frank Tannenbaum tarafından Etiketleme Yaklaşımı olarak açıklanmaya başlamıştır. Tannenbaum'a göre suçu oluşturma süreci bireyi etiketleme, dışlama ve rahatsız edici yönlerini pekiştirme biçiminde işlemektedir. Böylelikle bireyin eylemleri farklı kişilerce yorumlanmakta ve etiketlenmektedir.¹¹⁹

Tannenbaum'e göre, kişinin tutuklanması ve yargılanması bir kamusal tanıma-bilme işlemidir ve tutuklanan kimseye bir etiket yapıştırılması toplum tarafından o kimsenin suçlu olduğunun bilinmesine yarayan bir göstergedir. Bu teori suçun açıklanmasında, odağını suçluya değil suçluya verilen toplumsal tepkiye bir diğer deyişle damgalamaya yöneltir. Suç davranışı, başka insanların o kişiye yaptığı sosyal tepki ya da kişinin veya toplumsal kuvvetin bu sosyal tepkiye uyan eylemi sonucudur. Bu değerlendirmeye göre, toplumsal otorite; potansiyel olarak hukuku ihlal konularını ve kişinin davranışının toplumsal bir müdahale veya ceza gerektirip gerektirmediğini belirler.¹²⁰

Goffman damgayı, gerçekten de nitelik/sıfat ile stereotip arasındaki bir nevi özel kişilik olarak tanımlar. Bununla birlikte toplumun hemen hemen her alanında itibarsızlaştırıcı etki yaratan nitelikler olması sebebiyle bu şekilde ifade eder.¹²¹ Ayrıca Goffman damgayı birbirinde farklı üç tip olarak açıklar. Birincisi, beden korkunçları-muhtelif fiziki deformasyonlardır. İkincisi zayıf irade, sapkın ve katı inançlar ve ahlaksızlık olarak algılanan bireysel karakter bozukluklarıdır. Goffman örnek olarak hapis yatmak ruh bozukluğu, bağımlılık, alkolizm, eşcinsellik, işsizlik intihara girişimi göstermiştir. Sonuncusu ise ırk, ulus ve din gibi etnolojik damgalar bulunmaktadır. Zira bu damgalar soy bağıyla aktarılabilir ve eşit bir şekilde bir ailenin bütün bireylerine sirayet edebilir.¹²² Goffman, bireyin kimliğe ilişkin biz nelere inanıyorsak onlara inanma eğiliminde olduğunu ve bunun çok önemli bir olgu olduğunu belirtir.¹²³ Ayrıca

---

¹¹⁹ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.257.

¹²⁰ Hasan Dursun, *Damgalama Teorisi ve Suç*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1997,c.3, S.4, s.309.

¹²¹ Erving Goffman, *Damga*, Çeviren: Şerife Geniş, Levent Ünsaldı, Suphi Nejat Ağırnaslı, Heretik Yayıncılık, Ankara, 2014, s.30.

¹²² Goffman, *a.g.e.*,31.

¹²³ Goffman, *a.g.e.*,34.

damgalı insanlar, karşısındaki “ötekilerin” kendileri hakkında “gerçekten” ne düşündükleri bilmek gibi bir hisse kapıldıklarını da belirtir.¹²⁴

Etiketleme teorisyenlerine göre, bireyin suçlu olarak etiketlenmesi 2 sonuca neden olur; 1. Etiketleme, sapmışın bireyin yasal dünya ile bağlantısını etkin bir biçimde sınırlar, böylelikle bireyin yasalara uymayan kişilerle münasebeti artar. 2. Sapmış bireye aksettirilen algı kişinin kendi kavramlaştırılmasını farklılaştırabilir. Yasayı tek seferliğine bile ihlal etmiş olanlar mahkemeye getirildiklerinde kendilerini suçlu olarak algılamaya başlamış olurlar. Bu kişiler daha sonra farklı insanları reddederler ve kendi saygınlıklarını koruyabilmek adına toplumla çatışmaya başlarlar. Kişiler polis, mahkeme ya da cezaevi tarafından bir kere suçlu olarak etiketlenmenin ardından suçlular gibi davranmaya yönelirler.¹²⁵

Etiketleme teorisyenlerine göre, toplumsal anlamda onaylanmayan eylemde bulunan kişiler değersiz olarak etiketlenirler. Bu çerçevede dikkatler, sapmanın birincil nedenlerinden farklı olarak, kişilere ve eylemleri, sapmış olarak değerlendirme gücüne sahip gruplara yönelir. Cezaevleri ve akıl hastaneleri gibi kurumlar yasaları ihlal eden kişileri toplumun diğer kesiminden uzak tutarak ayırır. Böyle kurumlar olsa da, olmasa da sapmış davranış yine de ortaya çıkar, ama sapmış davranışın adı, sosyal anlamı, dağılımı, sosyal tepkinin şekline göre belirgin bir biçimde etkilenmiş olur. Bu bakış açısıyla düşünüldüğünde sapmış davranış ikincil sapma adlı etiketleme sürecinin bir yansımasıdır.¹²⁶

Becker’e göre toplumlar koydukları kurallara uygun davranışları “doğru” kabul edip onaylarken bazılarını ise “yanlış” olarak kabul edip yasaklarlar. Toplumsal grubun biat ettiği kurallar çerçevesinde yaşamak konusunda güvenilmeyecek biri olarak değerlendirilen ve kuralı ihlal eden kişi “harici” olarak algılanır. Aynı zamanda kuralı ihlal eden kişi bu sefer de kendisini yargılayanları yani onların ait olduğu grubun harici olduğunu düşünerek kavrama ikinci bir anlam kattığını belirtir.¹²⁷ bu çerçevede Becker’e göre bazılarının kuralı çiğneyenler, bazılarının ise kuralı dayatanlar haline

---

¹²⁴ Goffman, *a.g.e.*, 43.

¹²⁵ Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.22.

¹²⁶ İçli, *Kriminoloji*, s.140.

¹²⁷ Becker, *a.g.e.*, s.21.

gelmiştir.¹²⁸ Becker sapkınlığın (grup kurallarından sapmayı) toplum tarafından yaratıldığını belirtir. Ona göre sapkınlığın nedenleri, sapkının içinde yaşadığı toplumsal durumundan ya da bu davranışlara sebep olan “toplumsal etkenlerden” kaynaklanmaktadır. Becker şunu “toplumsal gruplar, ihlal edilmesi sapkınlık olarak tanımlanan kurallar koyarak sapkınlığı yaratır.” Toplumun bu kuralları belli kişilere uyguladığını ve bu kişileri de “hariciler” olarak etiketlediğini söyler. Böylece sapkınlığı kişinin gerçekleştirdiği davranışa ilişkin bir nitelik değil, daha ziyade kuralların ve yasakların başkaları tarafından bir “suçluya” uygulanmasının ortaya çıkardığı bir sonuç olarak ifade eder. Dolayısıyla sapkın bu etiketin kendisine başarıyla uygulandığı kişi, sapkın davranış da insanların sapkın olarak etiketlendiği davranışlardır.¹²⁹

Becker’e göre, suçlu olan ve suçlu olmayanlar arasındaki en önemli ayırım ilk guruptakilerin suçlu olarak etiketlenmiş olması şeklinde açıklanabilir. Sapma bireyin gerçekleştirdiği davranışın niteliğinden ziyade, toplumsal kuralların başkaları tarafından bu şekilde konulmasının bir tezahürüdür. Sapmış davranışı gerçekleştiren birey etiketin başarılı bir şekilde uygulayandır. Aynı zamanda sapmış davranışta bu etiketlenmiş kişinin davranışdır. Dolayısıyla bu, suçlu kavramları olmasaydı, doğal olarak, hırsızlık, adam öldürme, madde kullanımı olamayacaktı sonucuna varmaz. Burada anlatılmak istenen, suçlu davranışın tabiatının, sosyal anlamının, dağılımının, uygulanmasının sosyal tepkinin şeklinden etkilenmiştir. Başka bir ifadeyle etiketleme yaklaşımına göre çocuklar pek önemsemedikleri basit hırsızlıklardan tutuklanıp mahkemeye çıkartılır ve suçlu muamelesi görürlerse, çok büyük bir hata yaptıklarını ve belki de kendilerini değersiz kişiler olarak görürler. Dolayısıyla, kendileri gibi problem çıkaran kişiler olarak, etiketlenen diğer kişilerle bir araya gelirler. Zira bu durum kişileri daha büyük suçlara yöneltebilir.¹³⁰

Etiketleme kuramcıları aynı zamanda, sapkınlığın bir birey veya grubun özelliklerinden ziyade, sapkın olanlarla sapkın olmayanlar arasındaki bir ilişki süreci olduğuna odaklanırlar. Etiketlemede toplumsal yapı ve yasayı şekillendirenlerin, aynı zamanda etiketleme sürecini de, kurallara uymama doğrultusunda gerçekleştirdiklerini belirtirler. Dolayısıyla, etiketleme kuramını inceleyenler, neden bazı bireylerin

---

¹²⁸ Becker, *a.g.e.*, s.22.

¹²⁹ Becker, *a.g.e.*, s.29.

¹³⁰ İçli, *Kriminoloji*, s.141.

etiketlendiğini ve bu etiketleme işinde sosyal konumun önemini anlamayı da gözlemlerler.¹³¹

3.2.2. Sosyal Kontrol Teorileri

Sosyal kontrol teorileri aile, akran grubu, okul ve inanç gibi toplumun temel kurumları ile suçluluk arasında ilişki kurması ve dikkati bu yönde toplamasıyla kriminolojik ve sosyolojik alanda önem arz etmektedir. Bu konuda yapılan pek çok araştırma suçluluğun üzerinde bu değişkenlerin önemli ve güçlü etkileri olduğunu ortaya koymuştur.¹³² Bu teori; çocukluk döneminde bireyin yeterli içsel denetiminin gelişmeyişi veya içsel denetim mekanizmasının sonradan işlevselliğini yitirmesi ile birlikte; bireyin aile, arkadaş, okul ortamlarında kazanılan sosyal rollerinin birbiriyle çatışması veya öğrenilen davranışların karışıklık arz etmesi gibi faktörlerin, bireyin suç veya sapkın tutum geliştirmesinde etkili olduğunu öngörmektedir. Suç olgusunu, bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından ele alan sosyal kontrol teorisi, bireyin aile, okul, din ve arkadaş gibi geleneksel kurum veya unsurlara bağlılık düzeylerinin düşük olmasını suç işleme olasılığını artıran bir unsur olarak ele alır.¹³³

Hirschi de çocuk suçluluğunun sosyal kontrol teorisini geliştirmiştir. Hirschi teorisinin çözümlemesinde; Durkheim'in, bireyin ait olduğu grupla ilişkilerinin kopması durumunda kontrol edilme güçlüğü yaşadığını belirten fikrine yoğunlaşır. Böylelikle Hirschi, sosyal kontrol teorisinin temel görüşü kişinin toplumla bağlantısı üzerinde oluştuğunu belirtmiştir. Kişinin topluma ilgisi zayıfladığı oranda suçluluk olasılığı artmaktadır.¹³⁴

Bu yaklaşım, kişilerin suç işledikleri güdülerıyla daha az ilgilenir; Daha ziyade, bireylerin ussal biçimde davrandıkları ve fırsat bulduklarında, herkesin sapkın davranışlar sergileyeceği kabul edilmektedir. Suçun pek çok biçiminin, “*durumsal kararların*” sonuçları olduğu iddia edilmektedir.¹³⁵

---

¹³¹ Önkal - Sarı, *a.g.e.*, s.22-23.

¹³² Zahir Kızmaz, *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2005 C. 29, N. 2, s.166.

¹³³ Kızmaz, *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme.*, s.165.

¹³⁴ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.257.

¹³⁵ Giddens, *a.g.e.*, s.213.

Değerlendirilen tüm bu çıkarımlarla beraber, genel suç teorisi olarak geliştirilen bu teori başlıca şu çıkarımları içermektedir: 1. Tüm suç ve sapkın davranışlar insanlardaki öz kontrol düzeyi ile doğrudan orantılıdır. 2. Öz kontrolü düşük kişiler büyük bir ihtimalle, yüksek öz kontrole sahip bireyler de çok düşük bir ihtimalle suç ve sapkın eylemler gerçekleştirirler. 3. Çocuk yaşta öz kontrol, özellikle aile tarafından biçimlendirilir ve hayat boyu devamlılık sağlar.¹³⁶

3.2.3. Sosyal Öğrenme Teorileri

Sosyal öğrenme teorileri, suçlu davranışlarla ilgili değerler, normlar ve davranışların öğrenilmesinin bir ürünü olduğu savına varır. Bu teoriler suç yöntemleri yanında utanç duygusunun nötrleşmesi, suçun nasıl ölçülebileceği gibi suçun psikolojik yönlerini de öğrenmeyi kapsayabilir. Bu teoriler 19. yy sonlarında Tarde'nin Taklit Teorisi kökenine dayanır. O dönemde Tarde, popüler olan Lombroso'nun biyolojik anormallik teorisini reddetmiştir. Tarde, suçluların herkes gibi normal kişiler olduklarını ve onların suçu, diğer yasal davranışlar gibi öğrendiklerini savunmuştur. Bu teze göre, kişiler bir kıyafet modelini kopyalar gibi davranış kalıplarını yansıtırlar. Böylece taklit belli bir kalıp dâhilinde ortaya çıkar. Bunlar; 1. Kişiler diğer bireyleri, onlarla ilişkilerinin yoğunluğu ölçüsünde taklit ederler. 2. Alt sınıfta olan bireyler üst sınıfta olan kişileri taklit ederler. Taklit eğitimi, köyden kente ve alt sınıftan üst sınıfa doğru sıralanır. 3. İki davranış çatışmaya girdiğinde bir davranış diğerinin yerine geçebilir.¹³⁷

Sosyal öğrenme kuramı içinde yer alan ayırıcı birliktelikler teorisi Sutherland tarafından ortaya konulmuştur. Sutherland, bireylerin suçluluğu, suçla ilgili değer ve normlar ile temasları sonucunda öğrendiklerini yani suçluluğu sosyal etkileşim kalıplarıyla açıklamaktadır. Sutherland, suçluluğun oluşması için sadece suçlularla bir araya gelme koşulunun sağlanmasının yeterli olmadığını vurgular. Çünkü, suçun ortaya çıkmasında; suçlu gruplarla olan ilişkinin sıklığı, süresi, önceliği ve yoğunluğu da oldukça önemlidir. Sutherland bu teoride, sadece bireyler arası etkileşimin değil, bireyler arası etkileşim kalıplarının içeriklerinin de bireyler bazında farklılaştığını

¹³⁶ Güçlü - Akbaş, *a.g.e.*, s.107.

¹³⁷ Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.247.

belirtmiş olmaktadır. Ayırıcı birleşenler kuramı, bireyin suçlu yapısını, çevresel koşullar ile gelişen ilişkiyel nitelik ve nicelik biçimi üzerinden açıklamaktadır.¹³⁸

Öğrenme kuramları içinde ele alınan diğere bir kuramda, Burgess ve Akers tarafından geliştirilen ayırıcı güçlendirme veya pekiştirme teorisidir. Bu kuramın kapsamı ayırıcı birleşenler teorisinden daha geniştir. Akers, sosyal çevre faktörünün, suçluluk üzerinde önemli bir pekiştirme olduğunu belirtmektedir. Akers, suçluluk üzerinde çalışırken hem psikolojideki öğrenme tekniklerinden hem de sosyolojik yaklaşımlardan yararlanmışır. Sosyal davranışların sosyal etkileşim sürecinde öğrenildiğini ileri süren Akers'e göre; insanlar hem sapkın davranışları hem de bu davranışlara ilişkin tanımları, koşullanma yoluyla doğrudan veya taklit aracılığıyla dolaylı yollardan öğrenmektedirler. Aynı şekilde öğrenilen bu davranış, pekiştirme ile güçlendirilebilir veya ceza yolu ile zayıflatılabilir.¹³⁹

Conklin de diğere öğrenme teorisyenleri gibi suçlu davranışın öğrenildiğini kabul eden bir başka kriminologdur. Conklin'e göre suçlu, yasaları ihlal etme yöntemlerini farklı yollarla öğrenir. Bu yollardan bazılarını arkadaş grubu, cemaat, kamuoyu, pornografi ve ıslahevleri olarak gösterir. Suçun öğrenildiği kaynaklardan biri olarak akran grubunu gösteren Conkin suç işlemeyi öğrenme genelde çocuk çeteleri içinde gerçekleştiğini belirtir. Lakin birçok ergen, akran çevresinden suçlu olmamayı öğrenmiş olur. Adölesanlar oluşturdukları çetede yaşı daha büyük olan suçlulara saygı göstererek, oto hırsızlığı gibi bazı suçlarla ilgili yeteneklerini geliştirirler. Dolayısıyla diğere suçlu kişilerle ne tür işbirliği yapacaklarını öğrenmiş olurlar.¹⁴⁰

3.3.SOSYAL ÇATIŞMA TEORİLERİ

Marx'ın fikirleri çatışma teorilerinin düşünsel kaynağını oluşturur. Marx suçta pek değinmemekle birlikte bu konu üzerinde çok fazla durmamıştır. Aynı zamanda Marx herhangi bir sapma teorisinden de söz etmemiştir. Ne var ki yazıları en az iki noktada sapma konusundaki çalışmalara etki etmiştir. Bunları şu şekilde açıklanabilir; 1. Marx'ın yazıları sapmayı sosyal çatışmanın bir mahsulü olarak görme konusunda temel oluştururlar. Marxist yaklaşıma göre sapma kapitalist toplumlarda irsidir, fakat

¹³⁸ Kızmaz, *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme.*, s.162.

¹³⁹ Kızmaz, *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme.*, s.162.

¹⁴⁰ İçli, *Kriminoloji*, s.134.

ekonomik alt yapının tamamıyla değiştirilmesiyle kaybolur. 2. Sapma toplumun mevcudiyetine hizmet eder. Sapma olmazsa farklı meslek grupları, örneğin, hukukçular iş bulamazlardı.¹⁴¹

Marx suçluluk olgusuna temel eseri olan Kapital’de ikinci derecede temas etmiştir. “Nüfus, Suç ve Kitle Yoksulluğu” isimli makalesi New York’ta yayınlanmış(1859) ve buradaki çalışmasında İngiltere’de 1844-1854 arasında yoksulluğun fazla değişmediğine, kayıtlı suçluluğun ise hızla arttığına dikkat çekmiştir. Dolayısıyla şu sonuca varılmıştır; Fakirliği azaltmadan zenginliği artırmak nüfus artış hızına göre çok büyük bir suçluluğun ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Hukuksal ihlaller genel anlamda, kanun koyucunun kontrol edemeyeceği ekonomik etkenlerin tezahürüdür.¹⁴²

Marx, suçun yararlarını ve suçun hukuk, mahkemeler, polis gibi sosyal kurumlar ile hukuk profesörlerinin ortaya çıkışındaki rolünü işaret etmiştir. Taylor, Walton ve Young gibi kriminologlar, Marx’ın kapitalist sistemde suçun doğası ile ilgili yaklaşımlarını yorumlarlar ve Marx’ın kapitalist sistemin ekonomik ve sosyal etkileşiminin suçu ortaya çıkarttığı iddiasıyla ‘suçsuz toplum’ ihtimalini açıkladığını sorgularlar. Marxist yaklaşım, yasaların huzurlu ve adil toplumu korumak için tasarladığı, iddiasını reddeder. Bu nedenle, suçlular diğer bireylerin haklarını ihlal etmek isteyen kötü niyetli insanlardır.¹⁴³

Marx’a göre sapma ve suçun ortaya çıkmasına neden olan sistemsel gerçekler şunlardır: 1. Kapitalist üretim tarzı karı ve mal varlığı birikimini en büyük değer olarak kabul eder. 2. Davranışlar, toplumsal ilgi den öte, ekonomik ve bireysel ilgiler tarafından motive edilir. 3. Kapitalist sistem özel mülkiyete dayalıdır. Ortak refah yerine kişisel kazançları destekler. 4. Rekabete dayalı bir sistem üzerine kurulu kapitalizmde karşılıklı işbirliği, yardım ve herkesin mutluluğu caydırıcı güç olurken, bu değerler yerine kişsel başarılar destek görür. 5. Rekabet düşmanlığı, saldırganlığı ve özellikle kaybedenler için hayal kırıklığını körükler.¹⁴⁴

---

¹⁴¹ İçli, *Kriminoloji*, s.118.

¹⁴² Bal, *Hukuk Sosyolojisi*, s.262.

¹⁴³ İçli, *Kriminoloji*, s.144-145.

¹⁴⁴ Önkal - Sarı, *a.g.e.*, s.30.

Suçu sosyal çatışmanın bir mahsul olarak gören Vold, suçu aynı zamanda politik ve sosyal eşitsizliğin bir aksetmesi olduğunu iddia eden kriminologlardan ilkidir. Ona göre, toplum çeşitli gruplardan oluşur. Bu grupların menfaatleri ve hedefleri birbirleriyle yarışır, çatışır ya da aynı yönde olursa gruplar arasında uyumsuzluklar baş gösterir. Gruplar menfaatlerini çok iyi gözetirler ve çıkarlarını savunmaya her daim hazır olurlar. Vold, azınlık gruplarının yasama süreçlerine etki edecek güçleri olmadığı için, azınlıkların davranışlarının genellikle kanunlarda suç olarak tanımlandığını öne sürmektedir. Hatta Austin Turk ve Richard Qydney de 60'lı yıllarda bu görüşü desteklemişlerdir. Austin Turk ve Richard Qydney, Dahrendorf'un 'Endüstri Toplumunda Sınıflar ve Sınıf Uyuşmazlıkları' isimli eserinden esinlenmişlerdir. Dahrendorf toplum içindeki tabakalaşmadan söz etmektedir. Zira bu tabakalaşmayı ekonomik sınıflara dayandırmaktadır. Aynı zamanda yetkinin farklı ellerde bulunmasıyla izah etmektedir. Bugünkü toplumda gücü elinde bulunduranlar ve buna uymak zorunda olanlar kişiler üzere iki grup insan bulunur.¹⁴⁵

Giddens, Çatışmacı yaklaşımları, suç ve sapkınlığı, toplumun yapısı, toplumsal gruplar arasındaki rakip çıkarlar ile seçkinler arasında gücün korunması açısından değerlendirildiğini söyler. Giddens, Yeni Sol Gerçekçiliğin bu gelenekten etkilenen bir kriminoloji yaklaşımı olduğunu, fakat ondan önemli noktalarda ayrıldığını ifade eder. YSG, suçun kurbanlarına odaklanır ve yasa uygulayıcıların toplumlara, özellikle de kent içlerine daha duyarlı olmalarını gerektiren pratik politika değişiklikleri öngörür.¹⁴⁶

3.4.FEMİNİST TEORİLER

Feminist teori geleneksel teorinin görünmeyen yönleri onun, toplumdaki cinsleri ve cinsiyet rollerinin belirginliğini çözümlemedi ki başarısızlığı olarak görür. Kimilerine göre, bu açık bir şekilde devam etmekte olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet rollerine tesir etmiştir. Bazılarına göre ise, eşitsizlikler daha derinlere iner. Patriarkal toplumda erkekler hak ve yetkileri öncelikli olanlardır. Kadınlar ise hükmedilen kişilerdir. Patriarkal evrensellik teşkil etmemekle ve yoğunluğu

---

¹⁴⁵ Sokullu Akıncı, *a.g.e.*, s.168-169.

¹⁴⁶ Giddens, *a.g.e.*, s.238.

farklılaşmakla birlikte kapitalist, endüstrileşmiş, endüstrileşmemiş ve sosyalist toplumların birçoğunda egemendir.¹⁴⁷

Feminizm, post-modernizm ile beraber klasik sosyolojik görüşlere eleştiriler getiren mühim yaklaşımlardandır. Bu çerçevede feminizm, kadın suçluluğuna sebep olan erkek bakış açısına eleştirel bir tavır sergilemektedir. Feminizm, aynı şekilde, suç olgusunda kadın bakış açısını öne plana çıkararak anlayışı desteklemektedir. Böylelikle, kadın suçluluğuna, erkekler tarafından açıklanan daha çok biyolojik ve psikolojik görüşlerin yerine, feministler, sosyolojik bir bakışla toplumsal cinsiyet bağlamında incelenen kuramsal yaklaşımlar savunmuşlardır.¹⁴⁸

Feminizmde de, suç ve cezai adalet anlayışındaki yaklaşımlar ve yapılan vurgular açısından da birçok çeşitlilik bulunmaktadır. *Liberal Feminizm*; kadınlar için eşit haklar ve fırsatları ele almıştır. Bununla birlikte suç konusundaki cinsiyet farkları, cezai adalettaki ve araştırmalardaki cinsiyet ayrımcılığına dayanan uygulamalara değinmiştir. *Radikal Feminizm*; Erkekler tarafından kadına baskı yapılmasını konu edinir. Bu çerçevede, evlilik, flört, cinayet tecavüz, aile içi şiddet ve çocuk istismarı mağdurları olarak kadınlar üzerinde yoğunlaşır. *Sosyalist Feminizm*; Kadınlar üzerindeki baskının, ataerkil kapitalizmden kaynaklandığı savına dayanır. Aynı zamanda suçun açıklanmasında cinsiyet ve sınıf ilişkisinin, kadınlar üzerindeki baskıların kalkması ve önemli ekonomik ve sosyal değişimlerin hesaba katılması gerektiğine değinirler.¹⁴⁹

Feminist teorisyenler tarafından ortaya atılan teoride, erkekler tarafından kadına yöneltilen şiddet ile ilgili olarak erkek şiddetinin nedenini “erkekliğin/maskülenliğin” sosyal oluşumunda görülmektedir. Ataerkil toplumda erkek, kadın üzerindeki görece statüsünü ve otoritesini devam ettirebilmek ve yeniden üretebilmek için şiddete başvurmaktadır.¹⁵⁰

---

¹⁴⁷ İçli, *Kriminoloji*, s.150.

¹⁴⁸ Güçlü - Akbaş, *a.g.e.*, s.200.

¹⁴⁹ Oğuz Polat, *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, Seçkin yay., Ankara, 2009, s.52.

¹⁵⁰ Kızmaz, *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme.*, s.162.

Suç teorilerini genel olarak özetlersek;

Suçun nedenlerini anlamaya çalışan birçok teori ortaya atılmıştır. Bu teorilerin oluşumundaki en önemli neden, değişen ve gelişen dünyanın toplumlar içindeki farklılıkları oluşturmalarıdır. Değişim sürecinde ortaya çıkan ekonomik, siyasal, sosyal, vb. gelişmeler farklı toplumsal yapılarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla suç olgusu da buna ayak uydurmuştur.

Hızlanan teknolojik gelişmeler doğrultusunda suçun hayatımızdaki yeri de artmaktadır. Suç ve suçluluğu açıklama çabası Biyolojik, Psikolojik ve Sosyolojik olarak üç başlık halinde toplanabilir. Çalışma sosyolojik bir problemi incelediği için sadece sosyolojik suç teorilerine yer verilmiştir. Sosyolojik suç teorileri dört başlık altında toplanmış ve bu başlıklar; Sosyal Yapı Teorileri, Sosyal Süreç Teorileri, Sosyal Çatışma Teorileri ve Feminist Teoriler şeklinde incelenmiştir.

Suç ve suçluluğu açıklama çabasında olan sosyolojik teorilerin sayısı fazladır. Teorilere kısaca değinildiğinde

Sosyal Yapı Teorileri; Fonksiyonalist teori, suçun normal ve fonksiyonel bir olgu olduğunu üzerinde durur. Aynı zamanda suçun mutlak bir biçimde ortadan kaldırılamayacağını belirtir. Suçun toplum içinde varlığını normal kabul eder ancak belirli bir düzeyin üzerinde seyrettiği durumları patolojik olarak değerlendirir. Gerilim teorisi, çocuk ve yetişkin suçluluğunu açıklamak amacıyla sapma kavramını kullanır. Böylece suçun toplumsal yapı içerisinde incelenmesi gerektiğini savunur. Teoride toplumsal yapıların bireyler üzerinde baskı oluşturarak sapmaya neden olabileceği konusu üzerinde durulur.

Alt kültür teorisi ise yaygın kültürün bir kısmını paylaşan bireylerin birbirine yakın (zihinsel yapı, benzer görüş vb.) özellikleri olduğunu vurgular. Alt kültür teorisyenleri çocuk suçluluğu, oluşturulan gençlik çeteleri ve toplumsal normlara karşı sapkın davranışları kutsayan gruplara odaklanır. Teoriye göre alt kültür grupları orta sınıf statülerine ulaşamaz ve bu durum beraberinde okul başarısızlığı, devamsızlık ve buna bağlı olarak suçluluğu ortaya çıkarır. Dolayısıyla çocuklar eğitim ve ekonomik olanaksızlıklardan dolayı amaçlarına ulaşamadığı zaman suç gruplarına yönelir, böylece grubun çocuğu suça yönlendirmesine açık hale gelir. Aynı zamanda çocuklar

buldukları toplumsal yapıya ait değerleri “bela arama, sertlik, zekilik, heyecan arama, kadercilik ve bağımsızlık” olarak benimser. Bazı alt kültür teorisyenleri çocukların toplumun değerleriyle sürekli bir çatışma halinde olmadığına vurgu yapar. Sosyal ekoloji teorisi ise suç ve yaşanan bölge arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu savını ortaya koyar. Bu teoride suçu açıklamak amacıyla suçun ortaya çıktığı bölge ele alınmış ve incelenmiştir. Kentleri bölgelere ayırarak suçluluk üzerinde bu bölgelerin etkisi araştıran teori; ekonomik durum, etnik yapı, göç ve yoksulluk gibi kavramları kullanılarak bölgelerin suç üzerine etkisini incelemiştir.

Sosyal Süreç Teorisi; Etiketleme teorisi suçu, sosyal etkileşimin bir sonucu olarak ele alır. Teoride toplum içinde etiketlenmiş bireylerin sapmış veya suçlu davranışlarda bulunduğu dikkat çekilir. Bu teoride suç ve suçlu davranıştan öte, suç sonrasında bireylere karşı verilen tepkilere odaklanılır. Teoriye göre toplumda etiketlenen birey, yasal dünyadan bağını koparır ve sapkın bireylerle ilişkisini artırır. Böylece birey etiketlenerek suçu öğrendiği alt kültür grubunun içine itilir. Teori içinde etiketlemenin toplum tarafından belirli bir kısım tarafından yapılabildiğine ve bu kısmın gücü elinde bulunduran gruplardan oluştuğuna dikkat çekilir. Ötekilik kavramı bu teori içinde geliştirilmiştir ayrıca ötekinin tanımı ve sınırları toplum içinde güçlü ve zenginler tarafından belirlenir. Sosyal kontrol teorisi ise bireylerin kendi kendilerini ya da başka sistemlerin kendilerini kontrol altında tutmasıyla suçun önüne geçilebileceğini savunur. Sosyal öğrenme teorisi taklit teorisi kökenine dayanarak suçlu davranış değerlerinin norm ve davranışların öğrenilmesinin bir ürünü olduğunu belirtir. Neredeyse tüm sosyolojik teorilerle uyumlu olan bu teori suçlu davranışın öğrenildiği savını ortaya koyar.

Sosyal Çatışma Teorisi; Sapmanın toplumsal çatışmanın bir ürünü olarak gören bu teori; sapmanın toplumun vazgeçilmez bir mevcudiyetine hizmet ettiğini savunur.

Feminist Teori; bu teori ise cinsiyet eşitsizliği temelinde hareket ederek kadın suçluluğuna sebep olan erkek bakış açısına eleştirel bir tavır sergilemektedir.

Geliştirilen sosyolojik suç kuramlarının hiç biri tek başına, suçluluğun her yönüyle tam bir açıklamaya denk gelmemektedir. Çalışmada çocuk suçluluğunda akran etkisi tam olarak bir teoriye dayandırılmamıştır.

4. ÇOCUK SUÇLULUĞU VE BUNA İLİŞKİN UYGULAMALAR

4.1.Çocuk Suçluluğu Nedenleri

Çocuk ve gençleri suça yönelten nedenler bu dönemde çok da iyi bilinmektedir. Batı toplumlarında çocuk suçluluğu sanayileşme ile doğru orantılı bir şekilde yükseliş göstermiştir. Şüphesiz ki sanayileşme hızlı ve çarpık kentleşmeyi beraberinde getirmiştir. Sanayileşmenin bir mahsulü olarak gelir dağılımında eşitsizlikler, işsizlik, geleneklerin zarar görmesi, özellikle çocuk ve genç nüfusun yükselişe geçmesi suç eğilimini oluşturur. Örnek verecek olursak, Türkiye nüfusunun % 42'sini 15 yaşının altındaki çocuklar oluşturmaktadır. Halbuki Avrupa'da nüfusun ancak %20'si 15 yaşının altını oluşturmaktadır. Dolayısıyla gelişmiş ülkelerde çocuklar ve gençler arasındaki suçluluk, nüfus artışından daha hızlı bir şekilde yükseliş göstermektedir.¹⁵¹

4.1.1. Aile

Anne - baba tutumları ve aile, çocuğun ilk sosyal tecrübelerini kazandığı zemini oluşturur. Çocuklara yöneltilen eylemler ve ona karşı oluşturulan tutum, bu ilk deneyimlerin tekamülünde büyük öneme sahiptir. Zamanla bireyin toplumsallaşması adına çocuğa tanınan şans ve fırsatların ehemmiyeti önemlidir. Çocuk, sosyal bir birey olacağını ailesinden ve içinde bulunduğu çevreden ve ailesinden öğrenirken, model alacağı bir bireye gereksinin duyar. Çocuğun kişilik oluşumu için gereken bu şartları ailelerle oluşturmaktadır. Bu gibi durumlarda anne veya babanın sorunlu bir kişiliğe sahip olması durumunda, bu olumsuz mezyetlerin çocuğa yansımaları kaçınılmaz olur.¹⁵²

Suçlu çocukların aile durumlarıyla ilgili önemsenmesi gereken konulardan biri de eğitim düzeyleridir. Suçlu çocuk ailelerinin, eğitim durumlarının genellikle olmadığı veya eğitim seviyelerinin çok düşük olduğu gözlemlenmektedir. Aileler genellikle çocukları gelenek ve göreneklere bağlı eğittikleri bilinmektedir. Bu tür ailelerde yetişmiş çocuklar toplumsal entegrasyon sorunlarıyla karşılaşabilmektedir. Zira sosyolojik, ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen toplumsal değerlerle aileden öğrenilmiş geleneksel değerler arasında çabalayan çocuk, çevresi ve

¹⁵¹ Mahmut Gökınar, *Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu*, TBB Dergisi, 2007, S.72, s.210.

¹⁵² Yavuzer, *a.g.e.*, s.144.

ailesiyle çatışmalar yaşar. Yaşanan çatışmaların sonucunda ara sıra suçlu davranışlar sergileyebilirler.¹⁵³

Bazı toplumlarda yavaş yavaş önemini kaybeden Aile kavramı, simgesel bir yapı olarak devamlılığını sağlarken, bazı toplumlarda ise dünyaya bakış açısını oluşturan en etkili yapı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Araştırmacılardan birçoğu, bireyleri suç işlemeye yönlendiren nedenlerin başında ailenin geldiğini belirtmektedir. Ailelerin çocuklardan beklentileri, çocukların hayatları ve çevreleriyle duygusal etkileşimlerine önemli derecede etki etmektedir. Bu çerçevede aile, kişilerin hayatları boyunca seçme veya değiştirme şansına sahip olamadığı tek şeydir.¹⁵⁴

Çocuğun en çok etkilendiği ve kendine çoğu zaman rol model aldığı kişiler genelde aile bireyleridir. Dolayısıyla çocuk; anne, baba, abla, ağabey gibi diğer aile üyelerini kendisine örnek alarak hareket eder. Bu ailenin içindeki diğer bireyler kötü alışkanlıkları, madde bağımlılıkları, çocuklara yönelik üstlerine düşen görevleri yerine getirmemeleri, kendi aralarındaki etkileşimlerinin seviyesi, ekonomik ve sosyal problemleri, anne ve babanın fiziki olarak sürekli çocukların yanlarında bulunamamaları ya da sürekli olarak bir ebeveynin olması çocuğun toluma uyum konusunu olumsuz etkileyen faktörlerdir.¹⁵⁵

4.1.2. Okul

Çocuk suçluluğunun birçok farklı sebebi bulunmaktadır. Bu sebeplerin bir bölümü ise okul ile ilgilidir. Temelde, okullar çocuk suçluluğuna sebep olan yerlerin aksine suça ilişkin davranışların temizlendiği mekânlar olarak görülmekteydi. Çocukları suça yöneltten nedenleri yok etmeden çocuk suçluluğu problemine çözüm üretmek mümkün olamaz. Daha önce de değinildiği gibi, çocuk suçluluğu nedenlerinin ortadan kaldırılması ve çocuğun suç işlemesinin ardından uygulanacak ıslah ve tedbir programlarından her zaman daha ekonomik olmakla birlikte aynı zamanda daha makuldür.¹⁵⁶

---

¹⁵³ Bal, *Çocuk Suçluluğu*, s.26.

¹⁵⁴ İbrahim Balcıoğlu, *Şiddet ve Toplum*, Bilge Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.204.

¹⁵⁵ Eyyüp Zengin - Mücahit Kesgin, *Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde İlgili Kurumlarla Etkileşimi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, S.37, s.19.

¹⁵⁶ Halil Işık, *Çocuk Suçluluğu ve Okullarla İlişkisi*, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 2006, c.7, S.2, s.292.

Akyüz, okulun doğuşunu eğitime duyulan gereksinim olarak açıklamaktadır. Yine bu gereksinim devam ettiği sürece de varlığını sürdüreceğini belirtmiştir. Dolayısıyla okul, eğitimin insan hayatındaki önemine değinmektedir. J. Dewey, okulu çocuğun yaşam yuvası olarak değerlendirmiştir. Dewey, okulu çocuğun, toplumsal yaşamının yeniden inşa edildiği yer olduğunu söyler. Fakat bazı bilim insanları ya da konuyla ilgili geliştirilen yaklaşımlar, okulun işlevleriyle alakalı pozitif bir bakış açısına sahipse de, temelde okul çevresinden kaynaklı birçok problemin yaşandığı da gözlemlenmiştir. Bu bakımdan okul çevresi, çocuklar üzerinde, okulun fiziki koşullarından, eğitim programından, çocuğun kişisel özelliklerinden, bulunduğu ortamdaki ve eğitimcilerin tutumlarından kaynaklanan sebeplerden ötürü, okul arkadaşlarına, öğretmenlerine veya okul eşyalarına yönelik suçlu davranışlara sebebiyet verebilmektedir.¹⁵⁷

Öncelikli olarak öğrenim durumu ve suç ilişkisini incelediğimizde; yapılan çalışmalar sonucunda, öğrenim düzeyi yükseldikçe suç oranlarının azaldığını söyleyebiliriz. Türkiye de 1975 ve 2000 yılları arasındaki istatistiklere baktığımızda, öğrenim seviyesi arttıkça suçluluk oranının azaldığı görülmektedir. Esasen bu olgu başlı başına öğrenim hayatına devam etmenin bireyi suçtan uzaklaştıran bir faktör olduğunun kanıtıdır. Sulhi Dönmezer ise, öğrenim hayatına devam etmenin, suçu önleyici bir etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Zira okula devam eden çocuğun suçlu ortam ile etkileşim ihtimali düşmektedir. Bu sebeple de okuldan kaçma eylemi genellikle suçlu çocuklarda bulunan bir vasıftır.¹⁵⁸

Çocuk suçluluğuna ilişkin yapılan araştırmalar, suça eğilimli çocukların okulların olanaklarından faydalanamadıklarını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla bu çocukların okulda başarısız oldukları, eğitime devam problemi yaşadıkları, küçük yaşlarda okulla beraber bir işte de çalışmaya başladıkları, okulda damgalandıkları, okuldan kaçtıkları gözlemlenmektedir. Araştırmalar, suç işleyen çocukların kısa sürede meslek sahibi olma isteği, maddi sıkıntılar, eğitim hayatını devam ettirememesi gibi sebeplerle küçük yaşlarda çalışmaya başladıklarını orta çıkarmaktadır. Bu eğilim,

---

¹⁵⁷ Müjdat Avcı, *Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, c.11, S.1, s.65.

¹⁵⁸ İçli, *Kriminoloji*, s.225.

çocukların okul yaşantılarını negatif yönde etkilediği gibi, çocukların olumsuz rol modelleriyle etkileşime geçmesine de zemin hazırlamaktadır. Aynı zamanda bu sonuçlar, çocuğun yaratıcılık gelişimine katkı sağlayan ve toplumsal rolleri öğrenmesine destek olan oyun oynama ihtiyacını da engel teşkil etmektedir.¹⁵⁹

4.1.3. Alkol Madde Bağımlılığı

Bağımlılık yapıcı madde kullanımı ve suç arasındaki anlamlı ilişki düşünüldüğünde, aile fertleri ve özellikle anne - baba tarafından alkol veya uyuşturucu madde kullanılması durumu çocukların suçlu davranışlar göstermesinde önemli bir etkiye sahiptir.¹⁶⁰

Madde kullanımının ilk gerçekleştiği ortam arkadaş grubudur. Çalışan ve sokakta yaşayan çocuklar açısından bakıldığında arkadaş ortamı bir önem taşımaktadır. Çocuk grubun kurallarını sorgulanmadan kabul edip benimsediğinde grupta kabul görmeyi ve itibar kazanmayı başarır. Bu nedenle sonuçlardan da görüleceği gibi yasal ya da yasa dışı madde kullanımında akran grubunun etkisi çok büyüktür. Yine bu sonuçlar, bir bakıma, arkadaş grubunun dışarıdan gelen tüm müdahalelere karşı birbirlerini savunduklarını ve dayanışma içinde olduklarını göstermektedir. Çocuklar suç işleyen arkadaş sayılarının fazlalığını ve bu arkadaşlarıyla ilişkilerini sonlandırmadıklarını ifade ederken bu ortamın bağlayıcılığına ve çekiciliğine değinmektedirler. Suç işleyen çocukların akran grubu içerisindeki itibarı, diğer çocukların da suç işleyerek o itibara kavuşma arzularını arttırmakta ve suç işlemekten imtina etmemelerine sebep olmaktadır.¹⁶¹

4.1.4. Sosyal Çevre ve İş Ortamı

Çocuk suçluluğunun ortaya çıkmasında çocuğun hayatını idame ettirdiği toplum önem göstermektedir. Zira suçlu kişilik yapısına temel oluşturan kalıtsal ve biyolojik etkenler bile ancak elverişli bir toplumsal ortamda ortaya çıkmaktadır. Ergenlik çağındaki kişi çevresinden toplumsal onay beklemekte, toplumda saygınlık kazanmaya

---

¹⁵⁹ Sevda Uluğtekin vd., *Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal inceleme Raporları ve Gözetim Raporlarının Yeri*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2004, S.53, s.37.

¹⁶⁰ Gülşah Acar vd., *Aile ve Çocuk Suçluluğu ilişkisi, Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale"*, H.Ü. Kültür Merkezi, Ankara, 11-13 Mayıs 2015. s.654.

¹⁶¹ Mehmet Güngör, *Evensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, c.1 S.1, s.41.

ve iyi bir konuma sahip olmaya ihtiyaç duyar. Tam da bu aşamadaki olumsuz örnek teşkil edecek kişileri örnek alma ve yanlış seçimler bireyi suça itebilmektedir.¹⁶²

Ailenin maddi durumunun zayıf olması, eğitim sistemindeki sorun ve aksaklıklar, aile ve çocuğun okul yaşamına ilişkin beklentilerinin olmaması, köyden şehre hızlı göçler, çocuklara maddi değer atfeden toplumsal tavırlar, hızlı nüfus artışı ve çocuk yaştakilerin iş gücünün ucuz olması gibi nedenlerle bazı çocuklar erken sayılacak dönemlerde iş hayatına sürüklenmektedir.¹⁶³

Göçle birlikte çocukların hırsızlık, şiddete eğilim gösterme, uyuşturucu madde kullanma, kapkaççılık vb. davranışları ortaya çıkar. Zira çocuklar, dışarda *sokağın diliyle sokağın mantığıyla*, davranırlar. Çocuklar sokağa alıştıkları neticede zihnen veya bilfiil evden uzaklaşmaya başlarlar. Çocukların dışarıdaki bağımsızlıkları arttıkça, evdeki sorunlar, azar işitmeler, dayak atıp darp yemeler, itip kakmalar onlara daha zor gelir.¹⁶⁴

4.1.5. Kentleşme ve Göç

Çocuk suçluluğunu konu alan araştırmalar, nüfus artışının yüksekliği, yerleşim yerlerinin olumsuz şartları, hastalık, sefalet ve erişkin suçlunun olduğu mevkiden yüksek olduğu sonucunu oluşturmaktadır.¹⁶⁵ Hızlı ve uyumsuz şehirleşmenin yol açtığı gelir dağılımındaki eşitsizlikler, işsizlik, geleneklerin olumsuz etkilenmesi gibi toplumsal faktörlerin ailede oluşturduğu umutsuzluk, mutsuzluk, doyumsuzluk ve çaresizlik durumları suça eğilimleri tetikleyen etkenlerden bazılarıdır. Dolayısıyla bu etkenlerin çocuklar üzerinde oluşturacağı olumsuz tesirler bireyleri yöneltmektedir.

Gerek yurt içi ve gerekse yurt dışında gerçekleştirilen birçok araştırma, göçmen çocuklarının, yaşadıkları ortamdan ve bu ortamın tesiri olan psiko-sosyal sorunlardan kaynaklanan sebeplerden dolayı suçlu eylemlerin diğer bireylerden daha fazla yöneldiklerini ortaya çıkarmıştır. Buna örnek olarak Franchini ve Introna, çocuğun topluma yönelik davranışlarda göçlerin etkisini daha büyük bir çerçevede ele alarak,

---

¹⁶² Yavuzer, *a.g.e.*, s.209.

¹⁶³ Emine Akyüz, *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2000, s.515.

¹⁶⁴ Ejder Okumuş, *21-23 Eylül 2007 tarihleri arasında Diyarbakır'da düzenlenen 6. Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar Sempozyumu*, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2009, c.IX, S.1, s.28.

¹⁶⁵ İçli, *Kriminoloji*, s.314.

alışılmış bir ortamdan yepyeni ve farklı bir ortama uyum sağlayabilmenin çok zor bir süreç olduğunu, bu zorluğun bireyi kötü yollara saptırdığını belirtmişlerdir.¹⁶⁶

Dolayısıyla kentleşmenin, özellikle hızlı ve düzensiz şehirleşme sürecinin ortaya çıkardığı problemleri suça sebep olan yapısal etkenler olarak ele alıp, çocukları suça yönelten daha küçük düzeydeki nedenleri, akıldan çıkarmamızda yarar olacaktır. Suç pek çok sosyo - kültürel, ekonomik ve psiko-sosyal unsurun bir tezahürü olarak ortaya çıkan bir faktördür. Yine aynı şekilde kentleşme her zaman için suça sebep olur gibi bir sonuca ulaşmak kentleşme süreci içerisinde oluşan bariz farklılıkları, gözden kaçırmamıza neden olur. Bu nedenle, kentleşme sürecinin dünyada hangi politik, ekonomik söylemler ve etkiler çerçevesinde gerçekleştiğini anlamadan, bu etkileşimi anlamlandırmamız yarım yamalak saptamalarda bulunmamıza sebep olur. Daha net bir dil ile açıklayacak olursak, neoliberal politikaların şehirde ve şehirde yaşayan kişilere olan etkilerini değerlendirmeden oluşturulan, kentleşme ve suç ilişkisi yarım kalmış bir araştırma sayılır.¹⁶⁷

4.1.6. Yoksulluk

Çocuk yoksulluğu üzerine yapılan birçok çalışmada çocukların büyük bir bölümü maddi yoksulluk içerisinde yetiştiği görülmektedir. TÜİK 2016 verilerine göre Türkiye nüfusunun %28,7'sini oluşturan çocuklar nüfusun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çocuk yoksulluğu, toplumun tam ve eşit üyeleri olarak onların topluma uyum sağlamalarının önüne geçmektedir. Bu çerçevede yoksulluk içinde yaşayan çocuklar, yaşama, sağlık ve beslenme, eğitim, katılım haklarıyla birlikte, sömürü, şiddet ve ayrımcılıktan korunma haklarından da büyük ölçüde mahrum kalmaktadırlar.¹⁶⁸ Bu sorunlarla karşılaşan çocuklar, her zaman risk altında bulunmaktadırlar. Dolayısıyla çocuklar suça sürüklenme konusunda savunmasız kalmakta ve toplumsal normlara aykırı eylemlere başvuru bilmektedir. Böylece çocuk yoksulluğu da suça sürüklenme nedenlerinden biri olarak görülebilir.

---

¹⁶⁶ Yavuzer, *a.g.e.*, s.213.

¹⁶⁷ Gökhan Gökulu, *Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2010, c.24, S.1, s.215.

¹⁶⁸ Fatih Kahraman, Songül Sallan Gül, *Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu: Gaziantep Üzerine Bir Araştırma*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Haziran 2015, Yıl 8, S.1, s.345.

4.1.7. Akran Etkisi

Çocuklarda her birey gibi çevresi ile iletişim ve etkileşimde bulunurlar. Çocuklar yetişkinlerden farklı olarak bu iletişimde daha çok alıcı rolünü üstlenirler. Dolayısıyla, öncelikli olarak ailesi ve akran grubunda, daha sonraları da buldukları sosyal çevrede suç işlemiş kişilerin olması çocukları daha fazla suça sürüklemektedir.¹⁶⁹

Akran gruplarının etkisi özellikle ergenlik döneminde en üst seviyeye çıkar. Çünkü grup ortamı çocuğun başarmakla mükellef olduğu kişisel bağımsızlığını elde etmesi için bir fırsat oluşturmaktadır.¹⁷⁰

Ayrıca, Ergenlerin yetişkinlik ve çocukluk dönemleri arasında kalması ve bu dönemin bir geçiş süreci olması bireylerin suça yönelmesini hızlandırabilmektedir. Bu çerçevede akran gruplarının çocuk üzerindeki tutumları ve düzen dışı davranışları çocuğun suça yönelmesine neden olur.¹⁷¹

4.2.Çocuk Suçluluğuna İlişkin Uygulamalar

4.2.1. Çocuk Mahkemeleri

Çocuk Mahkemeleri, çocuk suçluluğunu kontrol altında tutmakla yükümlüdür. Dolayısıyla çocuk mahkemeleri çocuk adalet sisteminin en önemli basamaklarından. Çocuk mahkemeleri, genel anlamda çocuğun korunması, sosyalleşmesi, tedavisi ve rehabilite edilmesi gibi amaçları görev edinir.¹⁷²

Çocuk mahkemeleri, heyet halinde çalışan çocuk ağır ceza mahkemeleri ve tek hâkimli çocuk mahkemesi şeklinde hizmet eder. Çocuk mahkemeleri sulh ceza ve asliye ceza mahkemesinin görev alanında bulunan suçlarla ilgili muhakemeleri yapmakta, çocuk ağır ceza mahkemeleri ise ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlarla ilgili yargılamaları yapmaktadır. Fakat çocuk mahkemelerinin olmadığı yerlerde, çocuklarla ilgili davalar genel mahkemelerde yapılmaktadır.¹⁷³

Çocukların yetişkinlerden farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu ve bunlar hakkında koruyucu tedbirler alacak, bunlara yaptırımlar uygulayacak kişilerin

¹⁶⁹ Avcı, *Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri*, s.49.

¹⁷⁰ Işıқтаç, *a.g.m.*, s.204.

¹⁷¹ Gürler, *a.g.e.*, s.2.

¹⁷² Uluğtekin, *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, s.5.

¹⁷³ Bal, *Suç Sosyolojisi*, s.122.

uzmanlardan oluşması gerektiği görüşü geçmiş yüzyılda birçok yandaşın oluşmasını sağlamıştır. Bu yaklaşımların etkisiyle ilk çocuk mahkemesi, 1899 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin Illinois Eyaletinde oluşturulmuştur. Fakat, daha önce New York ve Massachusetts eyaletlerinde faaliyete giren yasalarla çocukların yetişkinlerden ayrı yöntemlerle yargılanması yerinde bulduğundan dolayı, Illinois Çocuk Mahkemesinin ilk çocuk mahkemesi olup olmadığı konusu kimi araştırmacılar tarafından tartışmalara neden olmuştur. 1971 yılına kadar Amerika Birleşik Devletlerinin bütün eyaletlerinde çocuk mahkemelerinin kurulmasını öneren yasalar yürürlüğe sokulmuştur. Bu çerçevede Türkiyede de çocukları korumak ve yargılamakla sorumlu organlar seçilirken ve bu organda uygulanacak yargılama kaideleri tespit edilirken söz konusu diğer yaklaşımların araştırılarak pozitif ya da negatif yönlerinin göz önünde bulundurulması önem teşkil etmektedir. Ülkemizde yaklaşık elli yılı aşkın bir süredir çocukların uzman kişilerden oluşan çocuk mahkemelerinde özel yargılama usulleri uygulanarak yargılanması gerektiği yaklaşımı önemsenmekteydi. Dolayısıyla bu bakış açısı bilim insanları ve yetkililerle birlikte kamuoyu tarafından da benimsenmekteydi. Ayrıca 1961 Anayasanın 35. Maddesi ve 2. Fıkrasında bu görüşü ortaya çıkaran hükümlere yer verilmişti. Ayrıca 21 Kasım 1979 tarihinde resmi gazetede yayınlanan çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usulleri hakkındaki kanunla da çocuk mahkemeleri kurulması öngörülmüştür.¹⁷⁴

Genel Ceza Mahkemeleri gibi, Çocuk Mahkemeleri de suçluluğu tespit ettikten sonra, çocuğu, ceza evine gönderen yargısal organları oluşturmaz. Zira bu mahkemeler, suç işlemek amacıyla sosyal sapma davranışı gösteren çocuklar hakkında; sosyoloji, psikoloji, tıp, psikiyatri bilimlerinin verilerini göz önünde tutarak, davranış bozukluğuna sebep olan faktörü ve çocuğun tedavisi konusunda gereken önlemleri tespit etmeye çalışan ve bu tedbirlerle çocuğu rehabilite etmeyi hedefleyen müesseselerdir. Çocuk mahkemeleri, bu konuda uzman mahkemeler olup, suça sürüklenmiş çocuklar özelindeki en etkin müessesesi ve çocuk adalet sisteminin en önemli yapı taşıdır.¹⁷⁵

---

¹⁷⁴ Esin Onur, *Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1983, s.7-8.

¹⁷⁵ Yusuf Solmaz Balo, *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s.167.

Çocuk mahkemeleri, tek hâkimden oluşurlar. Bu mahkemeler her il merkezlerinde kurulurlar. Hatta, bölgelerin iş yoğunluğu ve coğrafi konumları göz önünde bulundurularak belirlenen ilçelerde hakimler ve savcılar yüksek kurulunun onayı alınarak kurulurlar. Çocuk mahkemelerinin iş durumu göz önünde bulundurularak, gerekli olan yerlerde birden fazla daire kurulabilir ve bu dairelere numaralar verilir. Çocuk mahkemelerinde yapılan duruşmalarda Cumhuriyet savcısı bulundurulmaz. Mahkemelerin oluşturulduğu yerlerdeki cumhuriyet savcılarını çocuk mahkemeleri kararlarına karşı ÇKK'nın 25. Maddesi gereğince kanun yoluna başvurabilirler. Çocuk ağır ceza mahkemelerinde bir başkan ve yeteri kadar üye bulunur. Ayrıca mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanmaktadır. Çocuk mahkemelerinin aksine çocuk ağır ceza mahkemelerinde, cumhuriyet savcısının bulunması gerekmektedir. Çocuk Mahkemesi, Asliye Ceza Mahkemesiyle Sulh Ceza Mahkemesinin yetki alanına giren suçlar bakımından, suça yönelen çocuklar hakkında açılacak davaları görür. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi, çocuklar tarafından gerçekleştirilen ve Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına giren suçlarla ilgili davaları görür. Çocuk Koruma Kanunu'nun 26. Maddesinde belirtildiği gibi mahkemeler ve çocuk hâkimi, bu kanun ve diğer kanunlarda yer alan tedbirleri vermekle yükümlüdür.¹⁷⁶

4.2.1.1. Türkiye'de Çocuk Mahkemeleri

Ülkemizde 50 yılı aşkın bir süredir çocuk mahkemelerinin kurulması için araştırmalar yapılmaktaydı. Günümüze kadar çocuk mahkemeleri kurulmasını öngören birçok tasarı hazırlanmıştır. Fakat bu tasarıların pek az bir kısmı yasama meclislerine sunulmuştur. Ancak yasama meclislerine sunulan birkaç tasarıda ilgili yasama dönemlerinde kabul görmeyerek kadük durumuna düşmüştür. Son olarak 7 Mart 1978 de, adalet bakanlığı tarafından düzenlenen Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun tasarısı TBMM'ye gönderilmiştir. TBMM, Çocuk Bayramı ve Dünya Çocuk yılı vesilesiyle bu tasarımı bazı değişikliklerde bulunarak Nisan 1979'da geçirmiştir. Daha sonra cumhuriyet Senatosuna giden kanun tasarısı burada belirlenen süreler dâhilinde görüşülmediği için anayasa gereği, TBMM'den gelen şekliyle 21.11.1979 tarihinde kabul edilmiştir. Bu yasa, yürürlüğe ilgili olarak 46. Madde gereğince resmi gazetede yayımlandıktan bir yıl sonra yürürlüğe

¹⁷⁶ Ali İhsan İpek, *Suçta Sürüklenen Çocukların Muhakemesi*, Adalet yayınevi, Ankara, 2014, s.109.

girmiş olacaktı. Mahkemelerin ülkenin tümünde kurulması ise yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl içinde tamamlanması gerekiyordu. Yasa, bir buçuk yıllık bir gecikmeyle 01.06.1982 yılında yürürlüğe girmiş oldu.¹⁷⁷

Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, her ilde ve Asliye Mahkemesi organlarının bulunduğu tüm ilçede bir çocuk mahkemesi kurulmasını işaret etmektedir. İllerdeki çocuk mahkemeleri ağır ceza mahkemesi derecesindedir ve il sınırları içinde bulunmaktadır. İlçe de bulunan çocuk mahkemeleri ise asliye ceza mahkemesi derecesinde olup, ilçe sınırları içinde görev alırlar.¹⁷⁸

4.2.2. Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)

Çocuk Koruma Kanunu maddelerine kısaca şu şekilde değinebiliriz;

Kanununun 4. Maddesi ve 1. Fıkrasında kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla bazı ilkelere işaret edilmiştir: Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması gerektiği, aynı zamanda çocuğun yararının gözetilmesi, çocuğun ve ailesinin herhangi bir sebepten dolayı ayrımcılığa uğramaması, çocuğun ailesiyle birlikte süreçten haberdar edilmesi ve karar sürecine dahil edilmesi, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin işbirliği yapmaları, içinde çalışmaları, İnsan haklarına uygun etkili ve hızlı yolun izlenmesi, soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun özelliklerine uygun özel ilginin sunulması, kararların verilmesi ve uygulanmasında, çocuğun kişisel ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi, çocuklar hakkında özgürlüğü engelleyici tedbirler ve hapis cezası son çare olarak görülmesi, çocukların tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden farklı tutulması, çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde kimliğinin gizli tutulması, ilkelerini gerekli kılar¹⁷⁹

Çocuk Koruma Kanununda, çocukların suç sayılan davranışların bir bölümünün, çocukların içinde yaşadıkları durumlardan kaynaklandığı, bir bölümünün ise ergenliğe has eylemler olduğu kanısından hareketle, risk unsurunun incelenmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla etkili tedbirlere başvurulmasını sağlayıcı sistemlerin oluşturulması hedeflenmiştir. Bu sebeple Çocuk koruma kanunun amacı; korunmaya ihtiyacı olan ya da suça itilen çocukların hak ve esenliklerinin korunarak güvencede tutulması, toplumun adalet ve güvenlik gereksinimlerinin karşılanmasını amaçlayan çocuk

¹⁷⁷ Onur, *a.g.e.*, s.9.

¹⁷⁸ Onur, *a.g.e.*, s.15.

¹⁷⁹ Oktay Erdoğan, *Çocuk Ceza Hukuku*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, s. 329-330.

adalet mekanizmasının esas ve yöntemlerini düzenlemektir. Bu kanunda, çocukla alakalı bütün işlemler için çocuğun yararı ilkesi temel alınmıştır. Çocukların bütün sosyal tehlikelerden korunmaları onların öncelikli yararı içindir. Dolayısıyla çocuk koruma kanunu, çocukların korunması ve desteklenmesi tedbirlerine büyük önem verilerek düzenlenmiştir.¹⁸⁰

Çocukların içinde buldukları konum birbirleriyle benzerlik gösterse de, her çocuğun gereksinimleri ve kabiliyetleri farklı olup, yararına olan durumlar da farklılık gösterir. Dolayısıyla, her çocuk hakkında kendisine en makul tedbirlerin tayin edilmesi bir zorunluluk gerektirir. Uygulanabilecek destekleyici tedbirlerinin amacı, çocuğa, ailesiyle beraber gereksinim duydukları ihtimamların verilerek bütün uluslararası anlaşmalarda çocuğun yararına olduğu kabul edilen; çocuğun aile ortamından uzaklaşmaması için tedbirler almaktır. Bu tedbirler çocuğun temel haklarının güvence altına alınması ve içinde olduğu çevrenin rehabilitesine yönelir. Bu çerçevede koruyucu tedbirler ise, çocuğun geniş aile ortamında destek hizmetlerine rağmen, çocuğun bu çevrede kalmasının onun faydasına olmayacağını anlaşılması ya da muhtemel olmaması durumunda uygulanacak tedbir türüdür. Koruyucu tedbirler, çocuğun yaşadığı aile çevresinden koruma tedbiri kararı ile alınıp geçici bir süreliğine yatılı bir sosyal hizmet kurumuna teslim edilmesi, evlat edindirilmesi veya koruyucu bir ailenin yanına bırakılması durumu olarak açıklanabilir.¹⁸¹

Koruyucu ve destekleyici tedbirlere daha detaylı bakacak olursak; Bunlardan birincisi, **Danışmanlık tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan anne, baba ya da vasilere çocuğun yetiştirilmesi hususunda; çocukların kendilerine ise eğitim ve kişisel gelişimleri konusundaki sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik tedbirdir. **Eğitim tedbiri**, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devam etmesine; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek edinme kursuna yönlendirilmesi, meslek sahibi bir ustanın yanında veya kamuya yahut özel sektöre ait işyerlerinde çalıştırılmasına yönelik tedbirdir. **Bakım tedbiri**, çocuğun bakımından sorumlu olan anne, baba veya vasilere herhangi bir sebeple görevini yerine getirememesi durumunda, çocuğun resmi ya da özel bakım yerleşkesi yahut koruyucu aile hizmetlerinden faydalandırılması veya bu yerlere yerleştirilmesi tedbiridir. **Sağlık tedbiri**, çocuğun fiziki ve ruhsal sağlığının kollanması ve tedavisi için gereken sürekli ya da geçici tıbbi

---

¹⁸⁰ Balo, a.g.e., s.173-174.

¹⁸¹ Balo, a.g.e., s.196.

bakım ve iyileştirilmesi, madde bağımlılıklarının tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir. **Barınma tedbiri** ise barınacak yerleri olmayan çocuklu kişilere yahut hayati tehlikesi bulunan hamile kadınlara elverişli sığınma yeri sağlamaya yönelik tedbir olarak açıklayabiliriz.¹⁸²

4.2.3. Çocuk Hakları

Faaliyetteki hukuk açısından çocuk hakları, çocuk hukukunu ilgilendiren kurallar tarafından oluşturulmuş, yargı organlarınca gerçekleştirilen koruma amaçlarına ulaştırılmış hakları teşkil eder. Bu haklar, çocuğun zihinsel, bedensel, duygusal, sosyal, ekonomik ve ahlaki bakımından gelişmesini ve korunmasına destek olur. Bu halde çocuk hakları, çocuğun ahlaki, bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal yönleriyle saygınlık ve özgürlük içinde, sağlıklı ve normal olarak gelişebilmesi amaçlı hukuk kurallarıyla destekleme avantajıdır. Çocuk haklarını koruyan hukuki kurallar, çocuğun değerinin korunması vasıtasıdır. Dolayısıyla haklar ve bunları koruyan kurallar yardımıyla çocuk, güçsüzlüğü ve kişisel gereksinimleri dikkate alınarak korunur, kollanır ve hayatının en anlamlı, ama en ince kesiti olan çocukluk dönemini olduğu gibi idame ettirme şansına buluşturur.¹⁸³

Dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise, bireylerin sahip oldukları tüm hakları içeren temel insan hakları metinleri çocuklar için de geçerliliğini sürdürmektedir. Bu nedenle insanların insan olmalarından doğan bütün temel haklar çocuklar için de geçerlidir. Fakat çocuklara mahsus özel koruma çalışmaları çocuklar için ele alınmış yazılarda daha ayrıntılı, yaşlarına ve içinde buldukları gelişim durumlarına bağlı ve gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmiştir. Çocukların korunmasına yönelik ilk araştırmalar veya uluslararası çalışmalara bakıldığında; 1924 yılında ilk uluslararası metinlerden olan Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesini gösterebiliriz. Bu bildirge, çocukların ahlaki ve maddi, manevi gelişimlerine, özürsüzlük, hastalık gibi konularda yardım alma haklarını içerir. Ayrıca verilecek yardımlardan öncelikli olarak yararlanma, sosyal sorumluluk bilincinin gelişimini sağlayacak şekilde yetiştirilmesi ve maddi sömürülerden zarar görmesini engelleyecek haklardan oluşur. Bu çerçevede Uluslararası Çocuk Refahı Birliği tarafından bildirge haline getirilmiştir. 1948 yılında yayınlanan Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin

¹⁸² M. Emin Artuk,- M. Emin Alşahin, *Kriminoloji*, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2017, s.296-297.

¹⁸³ Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, Pegem Akademi, Ankara, 2010, s.3.

25. gereğince çocukluk ‘özel bakım ve yardım gerektiren bir dönem’ olarak kabul edilmiştir. Ardından BM Genel Kurulu tarafından, 1959 yılında, özel korunma hakkı, ayrımcılıktan korunma, isim ve vatandaşlık, sağlık ve eğitim gibi hakları kazandıran on maddelik Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiştir. Çocuğun her türlü zulüm, ihmalden ve istismardan korunması, hiçbir halükarda ticarete konu edilmeyeceği, küçük yaştakilerin çalıştırılmasıyla ilgili belli yaş sınırlarının koyulması gibi koruyucu tedbirler ilk kez bu bildirgenin 9. ilkesinde açıklanmıştır.¹⁸⁴

4.2.3.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

Çocuk hukukunu politika ve hukuk gündemine getiren faktörler arasında 20 Kasım 1989’da New York’ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul gören Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuk hukukunda uluslararası standartları açıklayan bir sözleşmedir. 14.09.1990 tarihinde de Türkiye tarafından imzalanmış olan bu sözleşme, 09.12.1994 tarih ve 4058 sayılı Kanun onaylanmasıyla geçmiş ve 27.01.1995 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak faaliyete geçmiştir.¹⁸⁵

Çocuk haklarıyla ilgili sözleşmeleri imzalayan devletler, sözleşmede kararlaştırılan hakların gerçek anlamda faaliyete geçirilmesini ve kendilerini geliştirmelerini sağlayacak olanakları geliştirmeyi garanti altına almışlardır. Bu çerçevede, çocukların hürriyetinin sağlanması ve çocuk hürriyetinin sürekliliğine ilişkin olanakların genişletilmesinin bu devletlerin sorumluluğundadır. Dolayısıyla, uluslararası alanlar ve gelişmiş ülkelerdeki eğilimler; çocuk haklarına öncelik tanıyan, çocuğun yararını gözeten, sosyal etkileşimden boş vakitlerindeki etkinlikleri değerlendirmeye yönelik birçok politika geliştirilmesi ve çocuk özelinde makul usuller ortaya çıkarmayı savunmaktadır.¹⁸⁶

Bu sözleşme taraf olan devletlere, Ceza Hukuku’nun ihlal edilmesi hususunda asgari standartlarda bir yaş düzeyi belirleyerek, ihlali gerçekleştiren çocuklar hakkında adli takibat uygulanmaksızın tedbirler uygulamak şartını koymuştur.

¹⁸⁴ Zeynep Uğurlu - İpek Aksoy Gülsen, *Çocuk Hakları Ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal Ve İstismardan Korunması*, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 2014, c.1, S.1, s.6.

¹⁸⁵ Balo, *a.g.e.*, s.169.

¹⁸⁶ Banu Karakaş - Ömer Can Çevik, *Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2016, c.18, S.3, s.901.

4.2.3.2.Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanmasına İlişkin Asgari Standart Kurallar (Beijing Kuralları)

Öncelikle suçluluk davranışını çocukların doğrudan saptamaya elverişli yaşlarda bulunmalarına ve içinde oldukları koşullarla açıklamaktadır. Böylece suçtan ve uygunsuz davranışlardan uzak koşulların oluşturulmasını üye olan her ülkeye tavsiye etmektedir. Çocuk ceza adalet mekanizmasının amaçları, Beijing kuralları dâhilinde şu şekilde oluşturulmuştur; çocuk ceza adalet sisteminde ön plana alınması gereken en önemli şey çocuğun daima iyileştirilmesidir. Aynı zamanda çocuk suçlarına verilecek tepki gerek suç gerekse suçlunun içinde olduğu şartlarla aynı düzeyde olmalıdır. Bu ilkeye baktığımızda bariz olarak sosyal koşullara vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla bu ilke sosyolojik bir anlayışı yansıttığını söyleyebiliriz. Ayrıca çocuğun yargılanmasından ziyade rehabilitesini öngören bir ilke olduğu için pedagojik nitelik taşımaktadır. Bu da çocuğun doğasına uygunluğu gösterir. Bu ilkelinin önceliği çocuklar masum olarak kabul görülmesidir.¹⁸⁷

4.2.3.3.Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri)

Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi ve Suçlu Çocukların rehabilitesi adına sekizinci Birleşmiş Milletler Kongresi'nde çocuk suçluluğunun engellenmesi için bölgesel, ulusal ve uluslararası görüş ve izlenimlerin olgunlaştırılıp düzenlenmesinin zorunluluğuna odaklanmıştır. Esasen suçun önlenmesinin önemli bir ilkesi çocuk suçluluğunun önüne geçilmesidir. Bu doğrultuda kabul edilen ve Riyad İlkeleri olarak da isimlendirilen ilkelere göre, çocuklar toplumda normlara uygun ve faydalı faaliyetlere kendilerini adayarak, bu tutum ve değer verici bir hayata uygun uğraşta bulunarak, suç türetmeye ilişkin olmayan bir anlayış edinebilirler. Yeni suçluluk önleme politikalarının kabulünün zarurietini ve önemini teslim etmek kadar, çocuğun yetişmesine ciddi olumsuzluklar yaratan etkiye sebep olmayacak ve başkası için hasar oluşturmayan bir davranış suçlama ve cezalandırmadan kaçınılmasını amaçlayan önlemlerin sistemli olarak araştırılması ve işlenmesi de önemlidir.¹⁸⁸

¹⁸⁷Bal, *Suç Sosyolojisi*, s.148.

¹⁸⁸ M. Yasin Aslan, *Çocuk Suçluluğu Hakkında Uluslararası ve Ulusal Hukuk Düzenlemeleri*, Ankara Barosu Dergisi, Güz 2008, Yıl 66, S.4, s.93.

4.2.3.4.Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)

Havana Kuralları olarak da isimlendirilen bu ilkeler, insan haklarına ve temel özgürlüklere uygun, özgürlükten yoksun bırakılmasının olumsuz sonuçlarını bertaraf etme ve çocuğun topluma uyumunu kolaylaştırma görüşüyle, herhangi bir nedenle özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların korunması için, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen asgari standartları elde etmeyi hedef edinmiştir. Çocukların yargılanmasına yönelik mekanizma, onların hak ve güvenliğinin çıkarına göre hareket etmeli, ruhasal ve fiziksel sağlıklarını desteklemelidir. Bir çocuğun kapatılması ya da hapsedilmesi, başvurulacak en son çare olarak görülmeli. Çocuklar ancak bu usuller ve Pekin Kurallarında yer alan ilkelere ve yöntemlere göre özgürlüklerinden alıkonulabilirler. Havana Kurallarına göre, bir çocuğun özgürlüğünden yoksun bırakılması başvurulabilecek en son çaredir. Bu tedbir istisnai durumlar ve mecburi asgari bir süre için uygulanabilir. Özgürlükten yoksun bırakma süresinin uzunluğuna karar verecek olanlar sorumlu yargısal yetkililerdir. Verilen kararlar çocuğun erken tahliye edilmesi olasılığını engellemez.¹⁸⁹

Ayrıca havana kurallarında çocukların bulunduruldukları müesseselerin yönetimine ilişkin değişikliklere de yer verilmiştir.

4.3.Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi ve Suçlu Çocukların Yeniden Topluma Kazandırılması

Suç önleme, toplumda hayat standartlarını yüksek bir seviyeye ulaştırmak ve suçun oluşma fırsatını yakalayamayacağı bir zeminde geliştirmek amacıyla emniyet ve güvenlik algısını artırmaya ve suç tehdidini minimize etmeye yönelik tutum ve davranışlar kalıbı olarak tanımlanır. Dolayısıyla, suçun işlenmeden önce engellenmesi ve suçun işlenmesinin önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması anlamını taşır. Bu tanım, varsayım olarak caydırma etkisi oluşturan ceza yaptırımlarının suçtan vazgeçirmeye dâhil edilmesini gerekliliğini gösterir. Durkheim geleneğinin temsilcilerinden olan Cusson yargısal ve yargısal olmayan ayırımının yapılmamasının, önleme kavramının anlamını yitirmesine sebep olacağını ifade etmektedir. Bu anlamda Cusson suç önlemenin, suç azalması amacıyla suçun sebeplerine odaklanan zorlayıcı mahiyette olmayan faaliyetleri kapsadığını belirtmiştir. Öte yandan Cusson, yapılan faaliyetin, direk olarak suç önlemeyi hedeflemesi gerektiğini ve faaliyeti yerine getiren

¹⁸⁹ Aslan, *a.g.e.*, s.92.

aktörlerin, faaliyetin önleyici tesirinin bilincinde olmaları gerektiğini ifade etmiştir. Bilhassa suçun ortaya çıkmasına neden olan durumlara müdahale edilmesinin mümkün olduğu söylenebilir. Bu ilişkin, suç öncesi faaliyetlere önleyici müdahalelerde bulunarak suçun işlenmesinin önüne geçilebilir. Zira bir suçun işlenmesini kolaylaştıran, suçun işlenmesini daha basit, karlı ve az riskli yapan şartlara yapılacak müdahaleler, suçluları, gerçekleştirecekleri eylemlerin zahmetine değmeyeceğine ikna edecektir. Bir başka taraftan kişileri suç işlemeye sevk eden psikolojik rahatsızlıklar veya sosyalleşme sorunlarına da müdahale edilmesi muhtemeldir. Böylelikle, risk altındaki kişilerin sosyalleşme alanlarına müdahale edilerek onları saran tehlikeli etmenleri azaltılmaya, muhafaza edecek faktörleri ise artırılmaya odaklanılır. Yapılan müdahaleler sayesinde kişinin suça karşı direnci yükselir. Suç önlemede, çevresel koşullara müdahale ile bireye ve bireyin sosyal çevresine müdahale birbirlerini destekleyip tamamlar. Bilhassa anti sosyal davranış sergileyen çocuklarda oto kontrol ve becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimler hayati önem taşır. Bununla birlikte durumlara da müdahalede bulunarak, çocuğun güçlü eğilimlerinin tesiri altında kalması engellenmelidir. Dolayısıyla çalarak hırsız olunur, zira durumsal önleme, suçun ortaya çıkmasını oluşturan şartlara müdahalede bulunarak sosyal boyutlu suç önlemeye katkı sağlar.¹⁹⁰

Suçla mücadelenin en kuvvetli ve en kalıcı usulü suçun işlenmesinden önce yapılan önleme faaliyetleri olarak değerlendirebiliriz. Bu usul, daha çok, toplumun en kırılgan bireyleri olan çocuklar için geçerlidir. Ancak bu yöntem daha çok katılımı, zamanı, masrafi gerektiren ve sonuçlarının hemen alınmadığı bir uygulamadır. Çocuk suçluluğunun önlenmesinde bu zorlu dönemde okul, sokaklar, aile, sosyal hizmet müesseseleriyle yerel yönetimlere biraz fazla sorumluluk yükler. Çocuğa tesir edebilecek en önemli faktörler, yakınında bulunan kişilerden başlayarak sonraki katmanlarda görülmektedir. Burada, piramidin yapı taşını aile oluşturmaktadır. Sonraki katmanlar okul, çevre, toplum ve kitle iletişim araçları bulunmakla beraber daha geniş dairelerde de daha az etkisi bulunan gruplar ve yapılar olarak sıralanabilir. Bu faktörler çocuğun hayatı boyunca kullanacağı düşünce, tutum ve davranışların şekillenmesinde rol alır. Suçla mücadelenin en kalıcı ve etkili usulünü suç işlenmeden önce yapılan önleme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi şeklinde düşünebiliriz.¹⁹¹

Suçla sürüklenen çocukların işledikleri fiillerin bedelleri onlara ödetilmeli midir?

¹⁹⁰ Ahmet Polat, *Suç Önleme*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2014, s.8-11.

¹⁹¹ Zengin - Kesgin, *a.g.m.*, s.18.

Yoksa çocukların sadece bir yönlendirilmeyle hareket ettikleri kabullenilip bunu önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalı mıdır? Çocukların suça itilme sebeplerinin ortadan kaldırılmasını amaçlayan araştırmaların yapılmasının çocuk suçluluğunu önlemek açısından bilimsel bir gerçeklik taşıdığı kabul edildiğinde, varılan sonucun tarafları memnun edeceği kesindir.¹⁹²

Hapis cezasını ve diğer önleyici faaliyetleri, yani özgürlüğü kısıtlayıcı cezaları, tatbik etmenin amacı ve gerekçesi toplumu suç ve suçlu davranışa karşı muhafaza etmektir. Dolayısıyla, uzun vadede bu amaca ancak suça sürüklenen çocukların cezalarını çektiği süreçte veya salıverme sonrasında onları kanunlara riayet eden ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek birer ferde dönüştürmekle erişilebilir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde görüldüğü üzere, fiziksel gereksinimlerini karşılayamamış bir çocuğu ve bireyi fizyolojik ihtiyaçlar evresinden ait olma, güvenlik, kendini gerçekleştirme, sevgi evresine taşımak mümkün olmayacaktır. Bu nedenle çocuğun tahliyeden minimum altı ay önce geçimini sağlayacak iş ve işverenle ya da mesleki eğitimlerle tanıştırılmalıdır.¹⁹³

---

¹⁹² Türken Sancak, *Kriminoloji Yazıları*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015, s.587-588.

¹⁹³ Yasemin Aydoğan,- Dünder Aydoğan, *Suçta Yönelmiş Çocukların Tahliye Sonrası Topluma Kazandırılması*, Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, c.2, s.7, 2004, s.55.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın bulguları, Isparta il sınırları içerisinde suça sürüklenmiş olan ve 2017-2018 yılları arasında Denetimli Serbestlik Tedbiri altında bulunan 15-17 yaşları arasındaki 19'u erkek 3'ü kız olmak üzere toplamda 22 çocuk ile derinlemesine mülakatlar şeklinde oluşturulmuştur. Ayrıca mülakatlar, 37 sorudan oluşan bir görüşme formu çerçevesinde yürütülmüştür. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu çalışmada verilerin analizi görüşme formu doğrultusunda yapılmıştır.

Araştırma kapsamında suça sürüklenen çocuklarla ilgili elde edilen nitel verilere aşağıda yer verilmiştir.

1. Görüşülen Çocukların Demografik Özellikleri

1.1.Görüşülen Çocukların Cinsiyetlerine Göre İncelenmesi

Görüşülen kişi sayısı toplam 22'dir. Görüşülen çocukların 19'u erkek, 3'ü kız çocuktur. Suça sürüklenen kız çocuk sayısı az olduğu için örneklemimizi oluşturan suça sürüklenen kız çocuk sayısı erkeklere oranla daha azdır.

1.2.Görüşülen Çocukların Yaş Gruplarına Göre İncelenmesi

Görüşülen suça sürüklenen çocukların yaşları değerlendirildiğinde; 3 çocuğun 15, 11 çocuğun 16, 8 suça sürüklenen çocuğun 17 yaşında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmamızda suça sürüklenen çocukların suç işleme yaş aralığına baktığımızda 16 yaşındaki suça sürüklenen çocukların suç işleme oranları daha yüksek olduğu görülmektedir.

1.3.Görüşülen Çocukların Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesi

Görüşülen çocukların eğitim durumlarına baktığımızda çocukların 4 tanesinin Ortaokulda eğitimine devam ettiği, 3 tanesinin ortaokulu bıraktığı, 4 tanesinin de ortaokul mezunu olduğu gözlenmiştir. Görüşülenlerin 1'i ağıktan olmak üzere 3

tanesisinin lise eğitimine devam ettiği, 8 suça sürüklenen çocuğun ise çeşitli sebeplerden dolayı liseyi terk ettiği belirlenmiştir.

Liseyi terk edenlerin oranı oldukça yüksek olduğu görülmüş ve görüşülenlerin okula devam etmeme nedenleri sorulduğunda ağırlıklı olarak “sürekli sınıf tekrarı” ve “devamsızlık” olduğu görülmektedir.

Görüşülen çocuklardan birisi okulda devamsızlık sorunu yaşadığını ve bu nedenden dolayı öğretmenlerinden birisiyle tartıştıklarını ifade etmiştir. Öğretmeniyle tartışması kavgaya dönüşen görüşülen okuldan atıldığını ve bu yüzden liseyi terk ettiğini şöyle açıklamıştır. “*Çok devamsızlık yapıyordum, derslerim hep gerideydim hocalarımın birisi devamsızlığım ile ilgili beni uyarıp duruyordu. Son konuşmamızda hocayla kavga ettim daha sonra da okuldan atıldım zaten.*”(G12)

Bir diğer görüşülen ise “*okul sarmıyordu*”(G15) cevabını vermiştir.

Eğitimine devam etmeyen çocukların suça sürüklenme oranının daha fazla olduğu görülmektedir.

Şu anda oto tamirciliği yapan 17 yaşındaki görüşülen cezaevine girmeden önce ortaokul mezunu olduğunu ve cezaevine girdikten sonra açıktan liseye kaydolup okumaya devam ettiğini belirtmiştir. Kişi cezaevinden çıktıktan sonra sınavlarını takip etmediğini ve şu anda kaçınıcı sınıfta olduğunu “*Lise (açıktan) okuyorum ceza evine girince kaydoldum ama şimdi kaçınıcı sınıftayım bilmiyorum*”(G11) ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi çocukların eğitime devam oranı bir hayli düşüktür. Görüşülenlerin sadece 7’si eğitime devam etmektedir. Eğitimi devam eden çocuklardan bir çocuk cezaevinde açıktan lise okumaya başlamış ve cezaevi sonrası lise kaydıyla ilgili herhangi bir bilgiye sahip değildir. 15 çocuk eğitime ya ortaokul mezunu olup ta devam edememiş ya da lise ve ortaokuldan terk etmiştir. Çalışmamızda da görüldüğü gibi okul çağında olup eğitime devam etmeyen çocuklar suça sürüklenmeye ya da suça maruz kalmaya daha meyillidirler.

Yavuzer ise bu konuyu; kalıtsal ve biyolojik sebeplerle çocuğun gelişim dönemlerine ilişkin özelliklerinin bilinmemesinden dolayı ortaya çıkan eğitim hatalarının çocuk suçluluğunun ön sebebini oluşturduğunu ve bu sebeplerin toplum ve

yakın çevre şartlarıyla etkileşimi sonucunda çocuğun suçlu davranışa yönelebileceği şeklinde açıklar.¹⁹⁴

1.4.Görüşülen Çocukların Çalışma ve Meslek Durumları

Görüşülenlerin çalışma ve mesleki durumlarına bakıldığında 13 görüşülenin mesleğinin olduğu, aynı zamanda bu mesleğine karşılık bir gelirin olduğu görülmektedir. Öte yandan mesleği olmasına rağmen bu meslekten herhangi bir gelir elde edemeyen 3 suça sürüklenen çocuğun olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise çocukların ailelerinin hali hazırda bulunan iş yerlerinde çalışıyor olmalarıdır.

Suçta sürüklenen çocuklardan 6 tanesinin herhangi bir mesleği olmamasıyla birlikte gelir getiren bir işte de çalışmadıkları görülmüştür.

Görüşülenlere ekonomik destek alıp almadıkları sorulduğunda ise herhangi bir mesleği ya da gelir getiren bir işi olmayan 6 suça sürüklenen çocuk ailelerinden ekonomik destek aldıklarını belirtmiştir. Bununla beraber bir mesleği olup herhangi bir geliri olmayan 3 suça sürüklenen çocuğun da ailelerinden destek aldıkları belirlenmiştir.

“Bir tekel bayisini işleten babamla beraber esnaflık yapıyoruz. Dükkânda gündüzleri ben duruyorum geceleri ise babam ilgileniyor. Kişisel ihtiyaçlarım için babamdan günlük 20-30 TL arası harçlık alıyorum.”(G4)

1.5.Görüşülen Çocukların İkamet Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin ikamet ettiği yerleşim yerlerine baktığımızda suça sürüklenen çocukların en çok Davraz Mahallesinde oturdukları görülmektedir. Davraz Mahallesinde ikamet eden 5 suça sürüklenen çocuk vardır. Bunu takip eden Fatih Mahallesi, Vatan Mahallesi ve Zafer Mahallesinde 3'er tane suça sürüklenen çocuk görüşülen vardır. Bahçelievler Mahallesi ve Muzaffer Türkeş Mahallesinde ikamet eden suça sürüklenen çocukların sayısı 2'şer kişidir. Ayazmana Mahallesi, Bağlar Mahallesi ve Yedişehitler Mahallesinde ikamet eden çocuk sayıları 1'er kişidir. Farklı olarak Sevgi Evlerinde kaldığını belirten bir suça sürüklenen çocuk vardır.

Daha önce Isparta'da yapılan çalışmalarda göç alan mahallelerin birçoğunda suç işleme oranının en yüksek yerler olduğu vurgulanmaktaydı. Fakat bu araştırmayla

---

¹⁹⁴ Yavuzer, a.g.e., s.103.

beraber suç işleme oranının Isparta Merkez’de bulunan göç almış ve etiketlenmiş mahallelerinin önüne geçen Davraz Mahallesi olduğu görülmektedir. Her ne kadar il merkezinde adı suçlarla anılmayan bir mahalle olsa bile yerleşim yeri ve suç oranına baktığımızda Davraz Mahallesi diğer mahallelere göre daha ön sıralarda yer almaktadır.

2. Görüşülen Çocukların Aile Bilgilerinin İncelenmesi

2.1.Görüşülen Çocukların Aile Bireyleri durumunun incelenmesi

Görüşülenlerin ailelerinin kaç kişiden oluştuğuna bakıldığında ailesinde kişi sayısı 3 olan bir kişi, 4 olan 7 kişi, 5 olan 8 kişi, 6 olan 2 kişi, 7 olan 2 kişi ve ailesi 9 kişiden oluşan 1 suça sürüklenen çocuk vardır.

Görüşülenlerin ailedeki birey sayılarına baktığımızda büyük bir bölümünün 4-5 kişilik ailelere sahip olduğu görülmektedir.

2.2.Görüşülen Çocukların Anne - Babalarının Birliktelik Durumu ve Çocuğun Kiminle Yaşadığı

Görüşülenlerin çocukların anne-babalarının birliktelik durumları incelendiğinde 15 çocuğun anne-babasının evli ve birlikte yaşadığı görülmektedir. Anne-babası birlikte olan çocuklardan 1 tanesi ablası ile birlikte yaşamakta diğer 14 çocuk ise anne-babasıyla birlikte yaşamaktadır.

Bunun yanında 7 suça sürüklenmiş çocuğun anne-babasının boşanmış olduğu görülmektedir. Suça sürüklenen 7 çocuktan 4 tanesi annesi ile birlikte, 1 tanesi babası ile birlikte 1 tanesi arkadaşlarıyla, 1 tanesi ise sevgi evlerinde yaşamaktadır. Aynı zamanda görüşülenlerin tamamının anne-babalarının sağ olduğu bilinmektedir.

2.3.Görüşülen Çocukların Kim Tarafından Büyütüldüğünün İncelenmesi

Görüşülenlerin kim tarafından büyütüldükleri incelendiğinde 17 kişinin Anne-Babası tarafından birlikte büyütüldüğü görülmektedir. Görüşülenlerden 1 kişiyi Annesi, 1 kişinin Babası, 1 kişinin Anne Annesi ve halası ve 1 kişinin ise Üvey Annesi tarafından büyütüldüğü anlaşılmaktadır. Görüşülenlerden 1’i ise birçok kişi tarafından büyütüldüğünü belirtmiştir. Suça sürüklenen çocuğa kim tarafından büyütüldüğü sorulunca, bir süre duraksadıktan sonra şu cevabı vermiştir;

“Herkes. 8 yaşına kadar annem ve babamla yaşadım. Babam hapishaneye girince iki yıl kadar annem ve kardeşlerimle dedemlerde kaldık. Annem çalışmaya başladı. Sonra bir gün Antalya’ya kaçtı. Annem kaçtıktan sonra 2 ay daha dedemlerde kaldık. Daha sonra dedem biz bakamayız diye çocuk esirgemeye gönderdi. 9 ay çocuk esirgemedede kaldık. Sonra çocuk esirgemededen kaçıp dedemlere geri gittim. Dedemler polis çağırınca oradan da kaçtım arkadaşlarda kalmaya başladım. Evinde kaldığım arkadaşım 26 yaşında. Birçok arkadaşım orada kalıyorduk. Babam cezaevinden çıkınca babamda kalmaya başladım. Ama arkadaşlarımda kalmak daha rahat olduğu için genelde arkadaşlarımda kalmaya başladım.”(G2)

16 yaşındaki erkek görüşülen ilkokul çağlarından itibaren parçalanmış bir ailede yer aldığını ve bu duruma bağlı olarak yaşamı boyunca farklı kişiler tarafından büyütüldüğünü belirtmiştir. Görüşülen sekiz yaşından sonra düzenli bir aile ortamından uzak kaldığını ve belirli bir süre devlet koruması altında bulunduğunu ifade etmiştir. Bu durumun çocuk üzerinde olumsuz bir etkiye neden olduğu söylenebilir. Suça neden olan koşulların oluşmasında aile ve çocuğun yetiştiği ortam son derece önem arz etmektedir. Nitekim çocuğa sağlıklı bir aile ortamı sağlanamadığı takdirde çocuk ya da ergen içinde bulunduğu şartlara bağlı olarak akran etkisine daha açık bir durumda olacaktır.

Suça sürüklenen çocukların çoğunu anne ve babası birlikte büyütülmüştür.

2.4.Görüşülen Çocukların Anne ve Babalarının Eğitim Durumları

Görüşülenlerin anne ve babalarının eğitim durumlarına baktığımızda okur-yazar olmayan anne sayısı 6, baba sayısı ise 1’dir. Sadece okur-yazar olan anne sayısı 1’dir. İlkokul mezunu anne sayısı 9, baba sayısı ise 11’dir. Ortaokul mezunu anne sayısı 4, baba sayısı ise 2’dir. Lise mezunu anne sayısı 2, baba sayısı ise 6’dir. Üniversite mezunu anne olmamakla birlikte, üniversite mezunu baba sayısı 2’dir.

Görüşülenlerin aile eğitim bilgilerine bakıldığında annelerin eğitim seviyelerinin çok düşük olduğu görülmüştür. Babaların eğitim durumları da düşük olmakla birlikte annelere oranla eğitim seviyesi daha yüksektir. Ayrıca okur-yazar olmayan anne sayısı 6 olmakla birlikte üniversite mezunu hiçbir annenin bulunmaması suça sürüklenen çocukların ailelerinin eğitim durumlarının düşük olduğunu göstermektedir.

Suçta yönelen çocukların dikkat çekici bir yönü de, ailelerinin eğitim durumlarıdır. Suçta sürüklenen çocukların aileleri genel anlamda ya eğitimsiz yahut çok düşük seviyede bir eğitime sahip oldukları görülmektedir. Bu tür ailelere üye çocukların, genelde gelenek ve görenekler dâhilinde bilindik usullerle eğitildikleri saptanmaktadır. Bu durumdaki bir ailede yetişen bir çocuğun, süratli bir biçimde değişen toplumun yenilenen değerleriyle ebeveynlerinden öğrendiği geleneksel alışkanlıklar arasında yaşayacağı gelgitler, kalıcı problemler yaşamasına ve ardından da suçlu davranışlara meyil etmesinde sebep olur.¹⁹⁵

2.5. Görüşülen Çocukların Anne ve Babalarının Çalışma ve Meslek Durumları

Çocukların anne ve babalarının çalışma durumları incelendiğinde 16 annenin çalışmadığı görülmektedir. Babaların ise tamamı herhangi bir işte çalışmaktadır.

Çalışan 6 annenin 2 tanesi esnaf, 3 tanesi işçi olarak çalışmaktadır. Suçta sürüklenen çocuklardan 1 tanesi ise annesinin çalıştığını fakat ne iş yaptığını bilmediğini belirtmiştir. Çalışan 22 babanın 1'i memur, 1'i emekli, 6'sı esnaf ve 14'ü ise işçi olarak çalışmaktadır.

Genel olarak bakıldığında çalışan ebeveynlerin uzmanlık gerektiren bir sektörde çalışmadığı ve genelinin mesleki yeterliliğinin bulunmadığı görülmektedir. İşçi olarak çalışan 14 babadan 8 tanesi düzensiz işlerde ve genel olarak inşaatlarda çalışmaktadır. Çalışan annelerinde yine güvencesi olmayan düşük gelirli işlerde çalıştığı saptanmıştır. Görüşülenlerden biri annesinin çalışma şartlarını ve mesleğini, *“Annemin asıl mesleği bayan kuaförü ama gazinoda çalışıyor. Babam ise memur olarak çalışıyor.”* (G12) ifadeleriyle açıklamaktadır.

Yine görüşülenlerden biri annesinin düzensiz işlerde çalıştığını, babasının ise üniversite mezunu olmasına rağmen bir mesleğinin olmadığını, düzensiz ve düşük gelirli işlerde çalıştığını, *“Annemde benim gibi ara ara mevsimlik işçilik yapıyor. Babam üniversite mezunu ama boya-badana işleri yapıyor.”* (G13) belirtmektedir.

Ailenin çalışma ve mesleki durumları incelendiğinde annelerin büyük çoğunluğu çalışmamakta ve babaların ise tamamı çalışmakla beraber yine büyük çoğunluğu

¹⁹⁵ Avcı, *Çocuk Suçluluğu Erzurum İl Merkezi Üzerine Bir çalışma*, s.141.

düzensiz işlerde çalışmaktadır. Bu bağlamda suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin birçoğu düzensiz ite çalışmakta ve ev ekonomisine katkı için çocuklarını da çalışmaya yönlendirdiği gözlemlenmiştir. Aileden ekonomik destek alamayan ve ihtiyaçlarını gideremeyen ergenler suça yönlenebilmektedir.

2.6.Görüşülen Çocukların Kardeş Sayıları ve Kardeşleriyle İlişki Durumları

Görüşülenlerin 7'sinin 1 kardeşi, 8'inin 2 kardeşi, 4'ünün 3 kardeşi, 2'sinin 4 kardeşi ve 1'inin ise 6 kardeşi bulunmaktadır.

Görüşülenlerin 16'sı tüm kardeşleriyle ilişkilerinin iyi durumda olduğunu belirtmiştir.

Uzun süre sevgi evlerinde kalan görüşülenlerden biri kardeşleriyle arasının iyi olduğunu ve kardeşlerinden ayrı yaşadığı için onları uzun süredir görmediğini *“4 kardeşim var. Bir tane de babamın yeni karısından 4 aylık erkek çocuğu var. Öz kardeşlerim hepsi çocuk esirgemedede (Öfkeli bir tavırla). Onları göremiyorum. Kardeşlerimle aram iyidir. Üvey kardeşim küçük seviyorum onu da.”* (G2) belirtmiştir.

6 görüşülen çocuk ise kardeşleriyle bazı sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Abisiyle evde sorunlar yaşayan bir çocuk, uyuşturucu kullanan abisiyle evde sürekli kavga ettiğini ve abisinin bağımlılık sorunu yaşadığını şöyle belirtmiştir. *“3 kardeşiz. Üçümüzde erkeğiz. Abim ile pek geçinemiyorum. Abim uyuşturucu kullanıyor. Kafası kırık biridir. Hep benim elbiselerimi giyiyor. Odası ayrı ama hep gelip bana bulaşiyor. Evde zaten hep onun yüzünden kavga çıkıyor. Küçük kardeşimle aram iyidir. Bir sorun yaşamıyoruz.”*(G1) Görüşülen aile ilişkilerinin iyi olduğunu fakat abisinin sorunlarından dolayı diğer kardeşlerinin de sorunlar yaşadığını ifade etmiştir.

Kardeşleriyle sorun yaşayan bir diğer suça sürüklenen çocuk, kardeşlerinin ikisinin ceza ve tedbir altında olduğunu ve en büyük abileriyle birlikte kendileriyle konuşmadığını, ilişkilerinin kötü olduğunu ifade etmiştir. Görüşülen çocuk ayrıca küçük kardeşinin de psikolojik sorunlar yaşadığını ve genel anlamda kardeş ilişkilerinin iyi olmadığını şöyle ifade etmiştir. *“5 kardeşiz. En büyüğü evli, ikincisi şu anda uyuşturucu ticaretinden cezaevinde diğer abim uyuşturucu kullanmaktan dolayı denetimli serbestlik görüyor. En küçük kız kardeşim okulu bıraktı. Psikolojik sorunları var galiba. Şu anda*

ben annem ve küçük kız kardeşim beraber yaşıyoruz. Diğerleri ile aramız iyi değil. Beni annemi ve kız kardeşimi dışladılar. Zaten babam hiçbirimizle görüşmüyor ve bildiğim kadarıyla şu anda cezaevinde.” (G18)

2.7.Görüşülen Çocukların Yakın Akrabalarının Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin 16'sının yakın akrabaları arasında suç işleyenlerin olduğu belirlenmiştir. 6 görüşülenin ise yakın akrabaları arasında herhangi bir suç işleyen kişinin bulunmadığı gözlemlenmiştir.

Görüşülenlerden 9'u babasının daha önce suç işlediğini belirtmiştir. Görüşülenlerin 2'si kardeşlerinin daha önce suç işlediğini belirtmiştir. Diğer 5 görüşülen çocuk ise akrabaları arasında (amca, hala, kuzen) suça karışan kişilerin olduğunu belirtmiştir.

Çocuk görüşülenlerden bazılarının verdiği cevaplara aşağıda yer verilmiştir:

“Var. Kuzenlerimin birçoğu cezaevi ve adliyelik olmuştur. Mesela biri halam cezaevinde yatıyor. Amcamda öyle. Bir olayı vardı cezaevine girecekti ama şu anda ne durumda bilmiyorum.” (G3)

“Babam hırsızlıktan cezaevinde yattı. Annem mobilya almıştık ödeyemediğimiz için para cezası aldı. Amcam uyuşturucudan ceza aldı.” (G10)

Yasa dışı madde kullanma suçu işlemiş olan 17 yaşındaki erkek görüşülenin ebeveynlerinin ikisinin de daha önce yargılandığı görülmektedir. Anne ve babanın suça yönelmelerinin temel sebebi ekonomik imkânsızlıklar olduğu söylenebilir. Ayrıca alanda yapılan çalışmalarda ailede suç geçmişi olan bireylerin varlığı, çocuk suçluluğunun oluşmasında önemli rol oynadığı görülmüştür. Ayrıca görüşülenin dayısıyla aynı suçtan dolayı yargılandığı görülmektedir.

“Dedem adam öldürmeden dolayı cezaevinde çok yattı. Dayım yaralamadan yattı. Annemin ise çok (uyuşturucu içimi, yaralama, hakaret sadece bunları hatırlıyorum ama çok olduğunu biliyorum.” (G12)

Bir diğer görüşülenin ise aile ve yakın akrabalarındaki suç geçmişi yoğundur. Özellikle annenin uyuşturucu madde kullanımı, yaralama, hakaret ve birçok suçtan yargılanması çocuğun aile ortamında da suçla tanıştığını göstermektedir.

3. Görüşülen Çocukların Akran İlişkileri

3.1.Görüşülen Çocukların Arkadaş Çevrelerinin Kimlerden Oluştunun İncelenmesi

Görüşülenlerin arkadaş çevreleri genellikle mahalle, okul, iş, akrabalarından oluşmaktadır. Suça sürüklenen çocukların 6'sı arkadaşlarının okul çevresinden olduklarını belirtmiştir. Görüşülenlerin 11'i arkadaşlarının mahalle çevresinden olduklarını belirtmiştir. Görüşülenlerden 2'si arkadaş çevrelerinin iş arkadaşlarından olduğunu ifade etmiştir. Görüşülen 2 çocuk arkadaşlarının akrabalarından (kuzen) oluştuğunu, görüşülen 1 çocuk ise arkadaş çevresinin çok geniş olduğunu ve hemen hemen her mahalleden arkadaşlarının olduğunu söylemiştir.

Görüşülenlere 'Arkadaşlarınız kimlerden oluşuyor?' sorusu sorulduğunda alınan cevaplardan biri şu şekildedir: *"Çok fazla arkadaşım var ama onlara dost diyemem. Dost deyip çok yakınım olan birkaç kişi vardır. Kuzenim var onunla çok yakınız. Küçüklükten beri hep birlikteyiz. Memleketlim bir arkadaşım var onunla da çok iyiyim. Bir de küçükken Çünür sporda birlikte oynadığımız bir arkadaşım var onunla da hala görüşürüz ve çok yakınızdır."* (G16)

Diğer bir görüşülen ise cezaevine girmeden önce arkadaş çevresinin geniş olduğunu, yaşadığı olumsuzluklardan sonra sadece mahalle arkadaşlarıyla birlikte olduğunu *"Şöyle söyleyeyim cezaevine girmeden önceki hayatıma göre farklı mahallelerde bir sürü arkadaşım vardı. Herkes farklı bir mahalleden gelir bizim mahallede toplanırdık. Şu anda ise sadece kendi mahalledeki arkadaşlarla takılıyorum."* (G15) İfade etmiştir.

3.2.Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Olan İlişki Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerden 13'ü arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin iyi olduğunu, 7'sinin arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin çok iyi olduğunu belirtmiştir. Görüşülenlerden 1'i

arkadaşlık ilişkilerinin normal düzeyde olduğunu, 1'i ise arkadaşlık ilişkilerinin iyi olmadığını belirtmiştir.

Sevgi evlerinde kalan bir suça sürüklenen kız çocuğu arkadaşlık ilişkilerinin iyi olduğunu belirterek vaktinin büyük çoğunluğunu onlarla geçirdiğini ifade etmiştir. Görüşülen çocuk sevgi evlerinin getirdiği şartlar doğrultusunda aynı evi birden çok arkadaşıyla paylaşmakta ve ev arkadaşlarıyla ilişkilerinin çok iyi olduğunu şöyle ifade etmiştir. “*Arkadaşlarım ile aram iyi. Okul ve ev arkadaşlarım aynı kişiler. Okul saatlerinde okuldakilerle görüşüyorum. Diğer saatlerde sevgi evindeki arkadaşlarımla takılıyorum. Bazen düşünüyorum bazılarıyla kardeş gibisin aynı evde ama okula gidiyorsun okul arkadaşı oluyorsun. Yani hep beraberiz.*”(G3) şeklinde ifade etmiştir. Akran grubu çocuğun sosyal tutumlarına tesir eder. Bu sosyal tutumlar, genelde çocuğun diğer kişilere ve sosyal hayata karşı tüm eylemlerine karşılık gelir. Bir nebze kadar aile içinde elde edilen bu davranışlar, bireyin akran grubu ile olan etkileşimi sonucu değişiklik gösterebilir.¹⁹⁶

Arkadaş grubu genellikle mahalle çevresinden olan 16 yaşındaki suça sürüklenen çocuk, arkadaşlarıyla ilişkilerinin çok iyi olduğunu belirtmiştir. Görüşülen çocuk yine suçu içinde bulunduğu akran grubuyla işlediğini de belirtmiştir. Kişi arkadaş grubuyla sürekli beraber olduğunu şöyle açıklamıştır. “*Çok iyi. Her gün görüşüyoruz. Sürekli beraberiz, birlikteyiz.*”(G2)

Arkadaşlarıyla arasının pekiyi olmadığını belirten çocuk ise, çok sık görüşmediğini suç sonrası akran grubuyla ilişkilerinin eskiye nazaran kötü olduğunu belirtmiştir. Kişi ekonomik yönden sıkıntılar çektiğini ve sıkıntılıların arkadaş grubu etkisiyle oluştuğunu belirtmiştir. Görüşülen, “*Haftada 1-2 defa görüşüyorum. Artık eskisi kadar iyi değil. Çünkü düşündüm de evime götüreceğim parayı onlarla yememeliyim. Cebimde haftalık 420 varsa en fazla 50 TL'sini onlarla harcarım. Bu yüzden sık sık görüşmek istemiyorum.*” (G10) yanıtını vermiştir.

Çocuklar, Arkadaş grubuyla beraber faaliyetlerde (gezip, dolaşma, oyun oynama vb.) bulunma ve ortak tavırlar sergileme eğilimi gösterirler. Arkadaş etkileşimi bir

---

¹⁹⁶ Haluk Yavuzer, *Ana-Baba Ve Çocuk*, Remzi Kitabevi, 18. Basım, İstanbul, 2005, s.178.

yönden gelişime katkı sağlayan olumlu fonksiyon görevi görürken bir diğer taraftan şiddet ve saldırganlık eylemlerine zemin hazırlayabilir.

3.3.Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Görüşme Sıklıklarının İncelenmesi

Görüşülenlerden 19'u arkadaşlarıyla her gün görüştüğünü belirtmiştir. Haftada 3 gün görüştiklerini belirten suça sürüklenen çocukların sayısı 1, haftada 2 gün görüştiklerini belirten suça sürüklenmiş çocuk sayısı 1, haftada 1 gün görüştiklerini belirten suça sürüklenmiş çocuk sayısı da 1'dir.

Görüşülenlerin büyük çoğunluğunun arkadaşlarıyla belirli sıklıklarla görüştüğü gözlemlenmiştir. Akran grubuyla her gün görüştüğünü belirten bir görüşmeci *"Her gün görüşüyoruz. Her gün görüşmemizin sebebi uzun süreden beri tanıdığım arkadaşlar aynı zamanda madde kullanmayanlardır. Öğlen 12 gibi bize gelirler ve bizden çıkıp parka gideriz, otururuz dolaşırız."*(G15) şeklinde görüşme durumunu açıklamıştır.

Bir diğer görüşülen ise arkadaşlarıyla sürekli beraber olduğunu şeklinde *"Arkadaşlarımla aram iyidir. Zaten hiç ayrı gezmeyiz."*(G19) belirtmiş ve ilişkilerinin iyi olduğunu ifade etmiştir.

3.4.Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Vakit Geçirme ve Faaliyet Durumları

Suçta sürüklenen çocukların yarısından fazlası arkadaşlarıyla beraber gezerek vakit geçirdiğini belirtmiştir. Bazı görüşülenler arkadaşlarıyla beraber bir ortamda buluşup vaktinin büyük bir bölümünü sohbet ederek geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Görüşülenlerden biri arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi şöyle tanımlamıştır:

"Evde, alışveriş merkezinde ve kafelerde zaman geçiririz. Evde ortam yaparız genelde. Arkadaşlar şeytan gibiler gördüklerinde hemen kanıma giriyorlar. Eve gidip içiyoruz(Uyuşturucu ortamı). Ama şu sıralar onlara uzağım."(G12)

Görüşülenlere arkadaşlarıyla ne tür faaliyetler gerçekleştirdikleri sorulduğunda genellikle parkta oturup sohbet ettiklerini, sorunlar yaşadıkları dönemlerde alkol veya uyuşturucu madde kullandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bazı suça sürüklenen çocuklar

vakitlerinin büyük bir bölümünü kapalı ortamlarda riskli (yasadışı madde kullanımı) eylemlerde bulunarak geçirdiklerini ifade etmiştir.

“Arabayla gezeriz. 26 yaşında bir arkadaşımız var anne ve babası sağır ve dilsiz. Orada içeriz eğleniriz. Anne ve babası bize karışmaz orada çok vakit geçiririz yattığımız kalktığımız yer sonuçta. Heyecanlı şeyler yaparız.” (G2)

Görüşülenlerin bazıları ise ekonomik sebeplerden dolayı riskli davranışlarda bulunarak hırsızlık yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bununlar birlikte bu riskli davranışları sırf heyecan yarattığı için sürekli hale getirdikleri de anlaşılmaktadır.

“Önceden madde kullandığım dönemlerde vaktimizi hep hırsızlık yaparak geçirirdik. Oto tesisatı ve araba patlatırdık. Hatta bir keresinde arkadaşımınla beraber uyuşturucu madde alabilmek için paramız yoktu ve arkadaşımın evini beraber soyduk. Şu anda ise herkes ikişer üçer lira verir parka ya da mesirelik alana gidip çekirdek kola falan içer sohbet ederiz. Bazen toplanıp halı sahada top oynarız.” (G15)

Suçta sürüklenen çocukların bir kısmı ise motorla gezmeyi, motor tamir etmeyi ya da motor modifiyesi yaparak vakit geçirdiklerini ve faaliyetlerinin çoğunu da tamirini ve modifiyesini gerçekleştirdikleri araçlarla gezerek gerçekleştirmektedirler.

“Dolaşıyorum, motor parçalarıyla uğraşıyorum, söküp takıyorum yeni parçalar ekliyorum, parkta arkadaşlarla oturuyorum, mesirelik alana gidiyoruz.” (G18)

Görüşülenler vakitlerinin büyük bölümünü arkadaşlarıyla beraber geçirmektedir. Beraber geçirdikleri zamanlarda ise genellikle gezip dolaşmak, oyun oynamak gibi faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Çocukların faaliyet alanları genellikle kısıtlı olup belirli temalar üzerine odaklanmıştır. Kültürel faaliyetler ve eğitim amaçlı organizasyonlara neredeyse hiçbir çocuk grubu katılmamaktadır. Geçirilen vakit ve faaliyetler çocukların suça sürüklenmesine zemin hazırlamaktadır.

3.5. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Sorun Yaşama Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerden 4’ü arkadaşlarıyla hiç sorun yaşamadığını belirtmiştir. Görüşülenlerin 3’ü ise akranlarıyla birkaç kez büyük sorunlar yaşadığını belirtmiştir.

Arkadaşlarla yaşanan büyük sorunlar, genelde uyuşturucu madde kullanımı, alkol kullanımı, hırsızlık sonrası yaşanan tartışmalardan kaynaklandığı saptanmıştır. Akranlarıyla sık vakit geçiren görüşülenlerden biri arkadaşlarıyla sorun yaşamayı; *“Tabii oluyor. Mesela yanlış bir kelime söylüyorlar ya da borç meselesi oluyor. Borç aldığımda ödemediğimde bazen tartışıyoruz. Arkamdan kötü söz söylediklerinde sorun yaşıyoruz. Bir de mal (uyuşturucu) alışverişinde mal iyi olmadığı zaman kavga veya tartışma yaşanıyor.”*(G12) Şeklinde ifade etmiştir.

Görüşülenlerden bir diğeri arkadaşlarıyla ilişkilerinin iyi olduğunu fakat bazen büyük sorunlar yaşadığını ifade etmiştir.

“Genelde sorun yaşamıyorum. Ama alkol ya da uyuşturucu kullandığımızda küfürler olabiliyor. Veya bir şey almamız gerekiyorsa aramızda para mevzusu çıktığında kavgalar oluyor. Ya da mesela bir hırsızlık yaptık parayı alan bize az söylediğinde kavga edebiliyoruz.”(G15)

Görüşülenlerin 15’i ise arkadaşlarıyla büyük sorunlar yaşamadıklarını belirterek; küfürlü konuşma, oyun sırasındaki hileler, randevu saatlerine uymama vb. gibi ufak nedenlerden dolayı ara sıra sorun yaşadıklarını belirtmektedir. Bu sorunların genelde aynı gün içinde tatlıya bağlanarak arkadaşlık ilişkilerine zarar vermediği görülmektedir. Yaşanan ufak sorunları sevgi evlerinde kalan bir görüşülen şöyle ifade etmiştir:

“Öyle kayda değer sorunlar yaşamam. Şarkı söylemeyi severim ona kızarlar. Ufak tartışma olur. Sinirlenip çığlık atarlar. Ev içinde kovalamaca olur. Sonra tatlıya bağlarız. Nadiren yani ayda bir iki kere olur.”(G13)

3.6.Görüşülen Çocukların Karşılaştıkları Sorunların Çözümünde Arkadaşlarının Yardımcı Olma Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin tamamı karşılaştıkları sorunların farklılığını ele alıp ve arkadaşlarının bunlara göre yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Görüşülenlerin tamamı karşılaştıkları sorunlar arasından bir tanesinin para sıkıntısı olduğunu belirtmiş ve arkadaşlarının bu konuda kendilerine yardımcı olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca görüşülenler arkadaşlarıyla vakit geçirme sürelerinin aileleriyle geçirdikleri vakitten

daha fazla olduğunu gösteren ifadelerde bulunmuşlardır. Bunlardan biri şöyle ifade edilmiştir.

“Maddi ve manevi sorunlarımda yanımda olurlar. Annem babamdan çok onlarla görüşüyorum zaten. Bir sorun varsa aramızda hallediyoruz.”(G17)

Çocuklara yönelik ailelerin ilgi eksikliği onların, akran grupları ile daha fazla zaman geçirmesine sebep olabilir. Çocuk kendisini ispatlama çabasına girebilir. Böylece çocuk suça daha çok meyilli hale gelebilir.

Görüşülenler yaşadıkları kişisel sorunların çoğunu arkadaş ortamındaki samimi olduğu kişilerle çözmeye eğilimindedirler. Bununla beraber arkadaşlarının çözemediği durumlarda ne yaparsınız? Şeklinde bir soru yöneltildiğinde aile bireyleri dışında çevresindeki başka kişilerden yardım istediklerini belirtmişlerdir:

“Ben nasıl diyeyim şimdi. Sayılı insanlarla görüşüyorum hepsiyle can ciğer arkadaşım ve herkesin bir sorunu oluyor öyle böyle birbirimize yardımcı oluruz. Mesela ailesi ile sorunu olduğunda dışardan gelen bir mevzu olur onları hep beraber çözeriz. Birine bir şey olduğunda çabalıyoruz. Konuşuyoruz ya da çözemeyeceğimiz bir şey olduğunda hiç olmadı mı mahalledeki büyük abilere danışırız.”(G15)

Suçta sürüklenen çocuklar yaşadıkları pek çok sorunun çözümünü ve desteğini akran gruplarında bulmaktadır. Çocuklar aileleriyle yaşadıkları sorunları aile bireyleriyle çözmek yerine yine akran gruplarıyla paylaşarak onlardan destek görmektedir. Bazı durumlarda ise akran grupları suça sürüklenen çocuğu destekler nitelikte davranışlar sergileyerek çocuğun ailesinin haklı olma durumunu gözetmeksizin aileyi suçlar ifadeler kullanmaktadır. Bu tarz tutumların sonucu olarak da çocuğun akran grubuna olan bağlılığı artmaktadır.

“Maddi anlamda destek olurlar. Ne biliyim ‘kardeşim para lazım ya’ desem olan çıkarır verir mesela. Ya da bir yere gideceğimdir araba lazım olur. İsterim verirler. Aile ile ilgili sorunlarımız olduğunda birbirimize anlatırız ama hani üzülme tarzı değil de kötüleyerek konuşuruz genelde. Senin baban şöyle seninki böyle zaten boş ver falan tarzı.” (G16)

Akran grubu tarafından çocuğun kabul görüp onaylanması ve arkadaşlarının onunla ilgili iyi düşünceler duyması, çocuk için her şeyden mühimdir. Birçok erişkine nispeten çocuk akranlarının fikirleriyle ve grup görüşüyle idare edilmeye inanç, değer ve eylemlerini ıslah etmeye ve onlara uyuma hazırdır. Böylece akran grubu, çocuk için güven kaynağıdır. Çocuk için akran grubu bir yönlendirme mekanizması olur. Çocuğun neleri yapip neleri yapmayacağını, kabullenip edip, kabullenmeyeceğini aşılır.

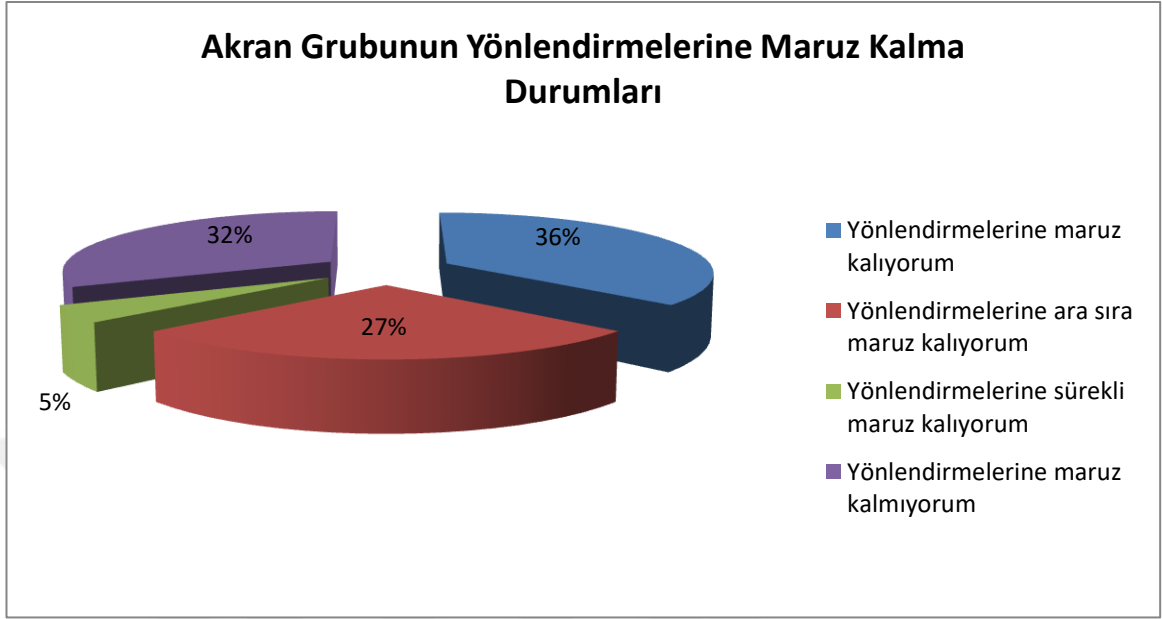
3.7.Görüşülen Çocukların Samimi Oldukları Arkadaşlarının ve Yeterlilik Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin samimi arkadaşları olup olmadığına baktığımızda suça sürüklenen çocukların tamamının samimi olduğu ve her şeyini paylaştığı en az 1 ve an fazla 15 arkadaşının olduğu görülmektedir. Görüşülenlerden 11'inin samimi arkadaş sayısının 3-5 arasında olduğu, 9'unun 1-3 arasında ve 1'inin de 15 samimi arkadaş olduğu görülmektedir.

Suçta sürüklenen çocuklardan 21'i samimi olduğu arkadaşlarının sayısının yeterli olduğunu belirtmiştir. Görüşülenlerden biri 4 samimi arkadaş olduğunu ve akran grubunun 5 kişiden oluştuğunu belirtmiştir. Çocuk 4 samimi arkadaşının onun için yeterli olduğunu ve ailelerinde bu arkadaşlarını tanıdığını, akran grubunda her şeyin paylaşıldığı ve bir birlerine çok güvendiklerini şöyle ifade etmiştir: *"5 kişiyiz. Ama hani çok samimiyiz. Ailelerimizde birbirlerini tanıyor. Kimle olduğumuz belli nerde olduğumuz belli. Aslında çok arkadaşın olması iyi ama eskisine göre kıyasladığımda beş kişi iyi. Böyle daha iyidir. Eskiden nerede durduğum ne yaptığın belli değildi şimdi o samimi arkadaşlarımla olduğum belli. 4 samimi arkadaş yeterli."* (G15)

Samimi arkadaş sayısının 15 olduğunu belirten görüşülen ise, samimi arkadaş sayısının yeterli olup olmadığı konusunda kararsız olduğu gözlemlenmiş ve sevdiği 50'ye yakın arkadaş olduğunu şu şekilde belirtmiştir; *"Çok samimi olduğum 15'e yakın arkadaşım var ama sevdiğim 50'ye yakın arkadaşım var. Tabii burada gereksiz olanları da söylesem 1000'e yakın arkadaşım vardır. Isparta'da çevrem çok yolda geçerken neredeyse herkese selam veririm. Yeterli mi bilmiyorum. Yetersiz galiba."*(G12) Görüşülen arkadaş çevresinin geniş olmasını çok istemektedir. Bu nedenle de samimi olduğu arkadaş sayısı konusunda kararsız kalsa da yetersiz kaldığı düşüncesi hâkimdir.

3.8.Görüşülen Çocukların Akran Grubunun Yönlendirmelerine (Suçun Bulaşmasına) Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi

Şekil 2: Görüşülen Çocukların Akran Grubunun Yönlendirmelerine (Suçun Bulaşmasına) Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin %36'sı (8 kişi) arkadaşlarının yönlendirmelerine maruz kaldığını, %32'sinin (7 kişi) arkadaş yönlendirmelerine maruz kalmadığını, %27'sinin (6 kişi) arkadaş yönlendirmelerine ara sıra maruz kaldığını ve %5'inin (1 kişi) ise arkadaş yönlendirmelerine sürekli maruz kaldığını belirtmiştir.

Arkadaş yönlendirmelerine maruz alan görüşülenlerin çoğu Alkol-Madde kullanımı konusunda arkadaş yönlendirmelerine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. 17 yaşında ve madde kullanım geçmişi olan suça sürüklenmiş çocuklardan biri arkadaş yönlendirmelerine şöyle ifade etmiştir;

“Normalde kalmam. Ama alkol – uyuşturucu kullanırken kalmıyorum desem yalan olur. Mesela bir ortamda içiyorlar sen kullanmamak için kenarda duruyorsun ya da içmemek için yan döndüğünde, “ne oluyor? Bizden tiksiniyor musun? Malımızı beğenmedin mi? al iç bir tane” gibi şeyler söylüyorlar kıramıyorsun içiyorsun.” (G10)

Ergenlik çağı sonrasında çocukların sosyal fiillerinde olgunlaşma ve akran gruplarında yoğunlaşma görülür. Çocuklar bu süreçte, bulunduğu akran grubuna fazla

önem verir ve grup kurallarına uygun davranışlar sergilemek için büyük bir çaba gösterir. Bu benimseme sadece bazı davranış kalıplarıyla sınırlı kalmaz, fikir ve düşünceleri de içine alır. Çocuk, genel anlamda grubun kabullenmediğini tasvip etmez, uygun görmediğini uygulamaz. Grup kurallarından ayrılmaktan imtina eder. Birey grup normları çerçevesinde, istek ve arzularına doyum sağlamak sebebiyle daima faaliyetler gerçekleştirme teşebbüsü sağlar.¹⁹⁷

Arkadaş yönlendirmelerine maruz kalmadığını belirten bir diğer görüşülen ise karar verme yeteneğinin gelişmiş olduğunu belirterek baskıya maruz kalmadığını belirtmiştir.

“Ben küçüklükten beri kendi kendime büyüdüm gittim. Babamın yanındaydım ama öyle işte kendim büyüdüm. Kendi kararlarımı kendim almayı öğrendim, olgunlaştım. O yüzden kimse bana istemediğim bir şeyi yaptırmaya ya da başka bir konudan dolayı baskı uygulayamaz. Arkadaşlarım da zaten benim bu özelliğimi bildiği için karşı çıkacağımı yapmayacağını bildikleri için hiçbir konuda baskı uygulayamazlar.” (G16)

3.9.Görüşülen Çocukların Daha Önce Bir Suç Nedeniyle Yargılanan Arkadaş Durumlarının İncelenmesi

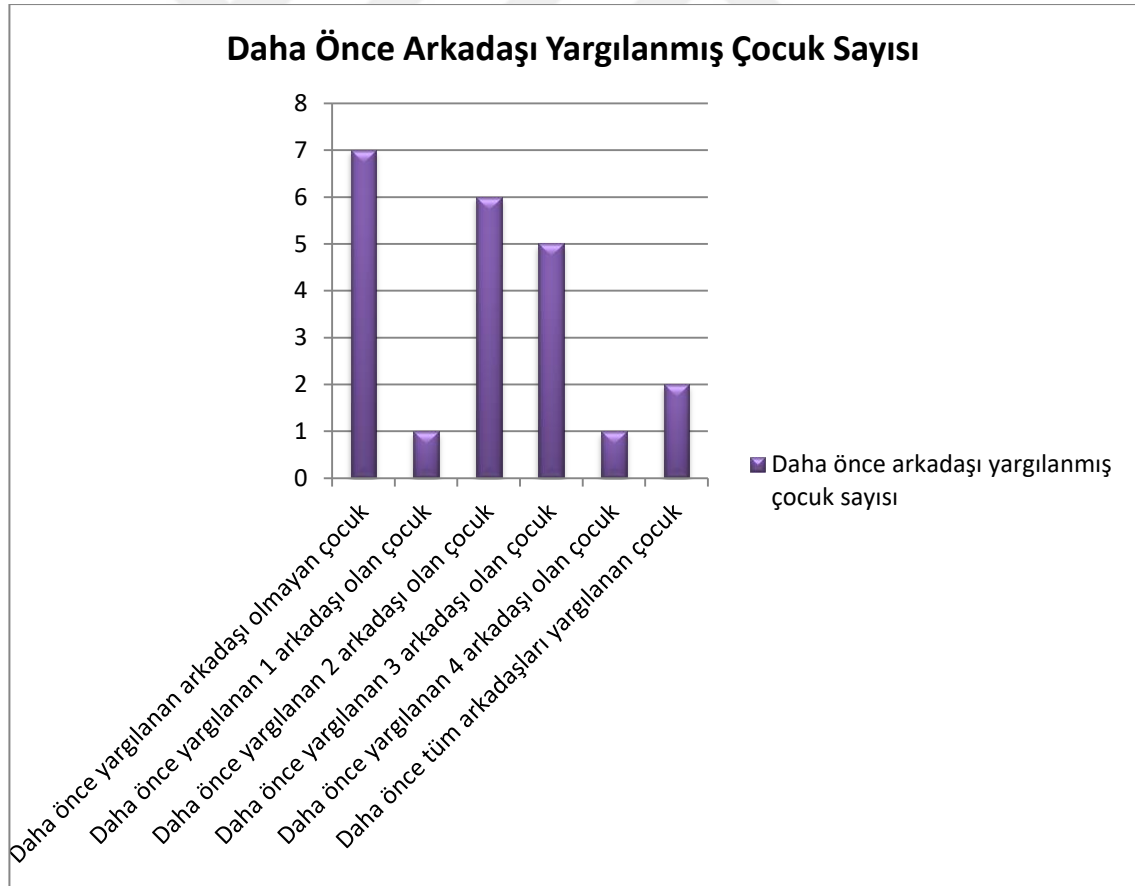
Görüşülenlerin arkadaşlarıyla beraber işledikleri son suç (yargılandıkları şu anki suç) bu soru içinde değerlendirilmemiştir. Bu çerçevede görüşülenlerin arkadaşlarının daha önce yargılanma durumuna baktığımızda; 22 çocuktan 15’i arkadaşlarının daha önce bir suç nedeniyle yargılandığını ifade etmiştir. Suça sürüklenen çocukların 7’si arkadaşlarının daha önce bir suç nedeniyle yargılanmadığını belirtmiştir. 7 çocuktan ikisi daha önce arkadaşlarının polis tarafından yakalandığını ve yargılanmadan serbest bırakıldığını belirtmiştir. Serbest bırakılan çocuklardan birinin ise mağdurun şikâyetini geri almasından dolayı olduğunu, görüşülenlerden biri *“Sadece bir arkadaşım hırsızlıktan polisler götürmüştü. Çaldığı adam şikâyetinden vazgeçti. Mahkeme olmadı.” (G6)* şeklinde ifade etmiştir.

Görüşülenlerden bazıları işlenen suçun ardından arkadaşlarını değiştirmiş ve yeni arkadaşlar edinmişlerdir. Bu nedenle yeni arkadaş çevresinde suç işlememiş

¹⁹⁷ Yavuzer, *Ana-Baba Ve Çocuk*, s.255.

arkadaşların olması genel durumdadır. Görüşmelerde çocuklar yeni arkadaşlarının genelini suç işlemeyenlerden oluştuğunu belirtmişlerdir. Yine bu soruyla paralel olarak 7 çocuktan 2'side eski arkadaşlarının arasında suç nedeniyle yargılananların olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte bu iki görüşülen şuan yargılandığı suçu eski arkadaşlarıyla beraber işlediğini belirtmiştir.

Daha önce yargılanan arkadaş durumlarına detaylı bir biçimde baktığımızda, görüşülenlerden 2'si arkadaş grubundaki herkesin daha önce yargılandığını belirtmiştir. Görüşülenlerden biri 6 samimi arkadaşı olduğunu belirtirken diğeri 10 ile 15 arası samimi arkadaşı olduğunu söylemiştir. 6 samimi arkadaşı olan görüşülen daha önce yargılanan akranlarını, *“Yakın arkadaşlarımdan hepsi. Çoğunu beraber yaptık. Ama benden önceki suçları da vardır. Bazen bahsediyorlar. Bazen de hava atıyorlar. Bana çömez diyorlar.”*(G2) şeklinde ifade etmiştir. Bu kişilerin suç sıralamasına baktığımızda yoğunluk uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı, gasp ve hırsızlık üzerinedir.

Şekil 3: Görüşülen Çocukların Daha Önce Bir Suç Nedeniyle Yargılanan Arkadaş Durumlarının İncelenmesi

Daha önce bir suç nedeniyle yargılanan arkadaşı olmayan görüşülen sayısı 7'dir. Görüşülenlerden 1'i daha önce yargılanan 1 arkadaşı olduğunu ve bunun bir kavga nedeni ile gerçekleştiğini belirtmiştir. Görüşülenlerden 6'sı daha önce 2 arkadaşının yargılandığını belirtmiştir. Görüşülenlerden 5'inin ise daha önce 3 arkadaşının yargılandığı saptanmıştır. Suça sürüklenen 1'inin 4 arkadaşı, 2'sinin ise tüm arkadaşları daha önce yargılanmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde daha önce bir suçtan dolayı yargılanan arkadaşları bulunan görüşülen sayısının yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Görüşülenlerin akranlarının işledikleri suçlara baktığımızda, birinci sırada hırsızlık, daha sonra uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı, ardından sırasıyla gasp, kavga, yaralama gelmektedir.

3.10. Görüşülen Çocukların Yapmaktan Hoşlandığı ve Hoşlanmadığı Faaliyet Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin tamamı yapmaktan hoşlandığı şeylere 2 ile 5 cevap vermişlerdir. Suça sürüklenen çocukların 19'unun yapmaktan hoşlandığı şeylerden biri "gezmek" olduğu görülmüştür. Görüşülenlerin 4'ü modifiye (Araba veya Motosiklet) yapmaktan hoşlandığını, 3'ü motosikletle dolaşmayı, 2'si internet kafede vakit geçirmeyi ve 3'ü ise arkadaşlarıyla vakit geçirmekten hoşlandığını belirtmiştir.

Görüşülenlerin yapmaktan hoşlanmadığı şeylere baktığımızda; 5 kişi bir işin zorla yaptırılması ya da bir şey yapması için baskı altında tutulmaktan, 4 kişi ders çalışmaktan veya okula gitmekten hoşlanmadığını belirtmiştir. Yine 3 kişi ailesiyle aynı ortamda bulunmaktan, 3 kişi çalışmaktan, 2 kişi nasihat dinlemekten, 2 kişi bir şeye ve ya bir yere bağlı kalmaktan hoşlanmadığını belirtmiştir. Ayrıca görüşülenlerden bazıları Yalnız kalmaktan, kendisiyle dalga geçilmesinden, kısıtlanmaktan, Monoton yaşamaktan, Dedikodu, yalan ve iftiradan hoşlanmadığını belirtmiştir. Suça sürüklenen 2'si hoşlanmadığı herhangi bir şeyin olmadığını belirtmiştir.

Görüşülenlerden biri gezip eğlenmekle beraber içmekten (Alkol kullanmak) ve heyecanlı şeyler yapmaktan hoşlandığını belirtmiştir.

“Gezip eğlenmekten hoşlanırım. İçmekten, heyecanlı şeyler yapmaktan hoşlanırım. Okula gitmekten, nasihat dinlemekten hoşlanmam. Bir de zorlanmaktan hoşlanmam. Yurttan da bu yüzden kaçtım.”(G2)

Hirschi, eğlence etkinlikleri suç davranışı ile birliktelik sağladığında nötr bir etkinin oluşabileceğinden belirtir. Bir uğraşları olmayan çocukların etkinliklere dâhil olarak, suç işleme olasılığının düşük olacağından bahseder. Zira bireyler sigara, alkol ya da madde kullanmak, arabada gezinti yapmak, birbirleriyle sohbet etmek vb. faaliyetlerle vakit harcarsa, kişiler zamanla yaptıklarının sıkıcı olduğunu fark ederler. Dolayısıyla sıkılma duygusu bireylerin suça sürüklenmesine zemin hazırlayacaktır.¹⁹⁸

Görüşülenlerden biri ise uyuşturucu kullanmaktan hoşlandığını şöyle ifade etmiştir.

“Gezmeyi severim, şehir dışına çıkmayı severim. En çok uyuşturucuyu severim. (eroin, taş ile karıştırıp). Kız arkadaşım ile birlikte vakit geçirmeyi severim. Yüzmeyi severim.(havuzda yüzmeyi) Dedikodudan hoşlanmıyorum. İftira, arkamdan yalan söyleyenlerden hoşlanmıyorum.” (G12)

Suçta sürüklenen çocukların biri ise hoşlandığı şeyleri belirttiikten sora babasıyla aynı ortamda bulunmaktan hoşlanmadığını ifade etmiştir.

“Gezmeyi, pikniğe gidip mangal yapmayı severim. Arkadaşlarımla takılmayı seviyorum stadyuma gider futbol maçı falan yaparız severim bunları. Ben kafamın rahat olmasını isterim rahat kafayı severim. Babamla gezmekten hoşlanmıyorum bazen ister istemez birlikte olmak zorunda kalıyoruz o zamanları istemiyorum rahat olmuyorsun çünkü. Birde sevmediğim ortamlara girmekten hoşlanmam.” (G16)

4. Görüşülen Çocukların Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi

4.1.Görüşülen Çocukların Hangi Suçtan Yargılandıklarının İncelenmesi

Görüşülenlerin hangi suçtan dolayı yargılandıklarına baktığımızda 22 çocuktan 9’u hırsızlık suçundan dolayı yargılanmıştır. Suçta sürüklenen bu 9 çocuğun genel olarak

¹⁹⁸ Serkan Altıntop, *Suçta Bakışta Kontrol Yaklaşımı ve Kontrol Teorileri*, Kriminoloji Dergisi, Adalet Yayınları, Temmuz 2012, Yıl.4 S.2, s.6.

gruplandığımız hırsızlık suçunun içeriği şu şekildedir: Bina İçinde Muhafaza Altına Alınmış Olan Eşya Hakkında Hırsızlık, Konut Dokunulmazlığını İhlal Etme, Gece Vakti Bina İçerisinde Muhafaza Altına Alınmış Eşya Hakkında Hırsızlık, Adet, Tahsis ya da Kullanımları Gereği Açıkta Bırakılmış Eşya Hakkında Hırsızlık, Birden Fazla Kişi Tarafından Birlikte Yağma ve Silahlı yağmaya teşebbüs gibi farklı şekillerde kendini göstermektedir. Yine görüşülenlerin cinsiyetlerine bakıldığında hırsızlık suçundan dolayı yargılanmış 9 çocuktan 8'i erkek, 1'i ise kız çocuktur.

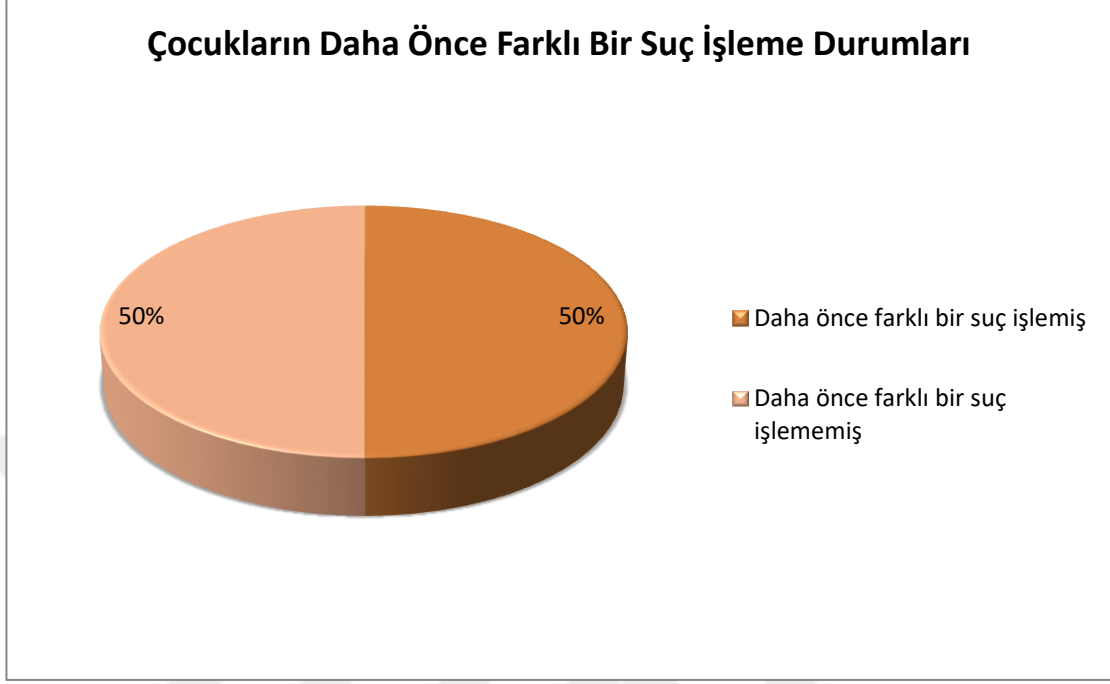
Suçta sürüklenen çocuklardan 6'sı uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan yargılanmıştır. Bu çerçevede çocukların 6'sından 4'ü erkek, 2'si ise kız çocuk olduğu gözlemlenmiştir. Kız çocukların ikisi de uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanırken yakanmış ve haklarında işlem yapılmıştır. Görüşülenlerin tamamı şu anda uyuşturucu ve uyarıcı maddeden uzak durduklarını belirtmiştir.

Haklarında nitelikli cinsel istismar suçundan dolayı işlem yapılan görüşülen sayısı da 6 olarak gözlemlenmiştir. Suçta sürüklenen çocuklardan 6'sı da erkek olup 5 görüşülenin, *çocuğun cinsel istismarı* suçundan yargılandığı gözlemlenmiştir. 17 yaşında olan görüşülenlerden biri ise şu anda nişanlı olduğunu, cinsel istismar suçunun nişanlanmadan önce yaşandığını ve çocuğa yönelik olmadığını belirtmiştir. Yine çocuğa yönelik cinsel istismar suçundan yargılanan görüşülenlerden birinin erkek bir çocuğa yönelik cinsel istismar suçundan yargılandığı görülmektedir.

Görüşülenlerden 2'si yağma suçundan işlem görmüştür. Suçta sürüklenen bu çocuklardan biri silahlı yağma ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçu, diğeri ise birlikte yağma suçundan dolayı yargılanmışlardır.

Suçta sürüklenen çocuklardan 1'i ise yaralama suçundan işlem gördüğünü ifade etmiştir.

4.2.Görüşülen Çocukların Daha Önce Farklı Bir Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi

Şekil 4: Görüşülen Çocukların Daha Önce Farklı Bir Suç İşleme Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerden 11'i daha önce farklı bir suç işlemediklerini, şu anda işledikleri suçun ilk suçları olduğunu belirtmişlerdir. Diğer 11'i ise daha önce farklı bir suç işlediğini belirtmiştir.

Daha önce farklı bir suç işleyen görüşülenlerin 7'si önceleri 1'er suç işlediğini, 2 görüşülen 2 suç işlediğini, 1 görüşülen 3 suç işlediğini, 1 görüşülen ise 6 suç işlediğini belirtmiştir.

Daha önce suç işleyen 11 görüşülenin işlediği suçlar incelendiğinde 9'u hırsızlık suçunu işlediğini ifade etmiştir. Daha önce sadece hırsızlık suçunu işleyen çocuk sayısı ise 5'tir. 9 görüşülenden geriye kalan 4'ü hırsızlık suçunun yanı sıra farklı suçlar da işlediğini belirtmiştir. Bunlar uyuşturucu kullanımı, yağma, gasp ve yaralama suçlarını da işlemişlerdir.

Daha önce 3 suç işlediğini belirten görüşülen 2 hırsızlık ve 1 gasp suçu işlediğini şöyle ifade etmiştir;

“Hırsızlığı 2016 yılında Eğirdir’de motor çalarak işledim. Ceza vermediler. Arkadaşlarımla beraber işledik. Silahla Yağma’yı 2017 de işledim. Bu geldiğim dosya. Bizim ekip beraber işledik. Oto hırsızlığı araba patlattık. Mahkemesi devam ediyor. Ceza verirler herhalde. Bunu da arkadaşlarımla beraber işledik.” (G2)

Daha önce suç işlediğini belirten görüşülenlerden biri 5’i hırsızlık ve 1’i de uyuşturucu kullanımı olmak üzere 6 suç işlediğini, *“Evet. Toplamda beş kere cezaevinde kaldım. Hepsi de hırsızlık. Şu anda bir dosyamda adliyede uyuşturucudan dolayı daha kararı netleşmedi. 6 tane işlediğim suç var.” (G15)* şeklinde ifade etmiştir.

4.3. Görüşülen Çocukların Arkadaşlarıyla Birlikte Normatif Olmayan Eylemleri Sergileme Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlere arkadaşlarıyla birlikte normatif olmayan eylemleri sergileme durumları sorulduğunda, suça sürüklenen çocukların tamamı evet cevabını vererek açıklamalarda bulunmuşlardır. Görüşülenlerin tamamı normatif olmayan eylemlerin aynı zamanda farkında olduklarını da ortaya koymaktadır. Yapılan mülakatlarda bu normatif olmayan eylemlerin neler olduğu belirtilmiştir. Bununla beraber normatif olmayan eylemlerin çekiciliği ya da bu davranışa iten nedenler incelendiğinde arkadaş etkisi burada en büyük neden olduğunu ortaya koymaktadır. Görüşülenlerden daha önce hırsızlık suçu işlemiş 17 yaşındaki suça sürüklenmiş çocuk yanlış olduğunu düşündüğü davranışa; *“İllaki. 4 kişilik bir ortamda bir kişi yanlış yapmaya teşvik ediyor diğer üçü de onun gibi yanlış bir iş yapıyor.”(G10)* cevabını vermiştir.

Normatif olmayan bir eylemde bulduklarının farkında olan suça sürüklenmiş çocuklar, akran ilişki ve tepkileri sonucunda da bu davranışlara yönelme durumlarını göstermektedirler. Yine uyuşturucu ve hırsızlık suçlarından yargılanan bir görüşülen; *“Hırsızlık, Ama seslenmiyorsun, göz yumuyorsun. Uyuşturucu içmekte aynıdır. Bunlara hep göz yumuyorsun. Özellikle tanıdığım bayanların kendini pazarlamalarına ses çıkaramıyorsun. Ses çıkardığında o zaman ‘parayı sen ver nereden getirelim’ diyorlar. Ben de ses çıkarmıyorum.” (G12)* Cevabını vererek akran baskısını da ortaya koymaktadır.

Görüşülenlerden biri ise normatif olmayan bir eylemde bulunma nedenlerini ise heyecan ve alışkanlıkla ilişkilendirerek açıklamıştır;

“Çok. Hırsızlık. Misal birinin bir şeyini alıyorsun sonra akşam eve gittiğinde başını yatağa koyduğunda vicdanın sızlıyor. Sonra mahalleye dönünce unutuyorsun. İlk zamanlar çok zevk alıyordum heyecanlı oluyordu birde arkadaşlarımızla birbirimize güvenince daha çok hoşumuza gidiyordu. En önemlisi paranın kolay gelişi alışkanlık yaptırıyor.” (G15)

4.4.Görüşülen Çocukların Suç İşlerken Arkadaş Çevreleriyle Birliktelik Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin 18’i suç işlerken arkadaş çevrelerinden birilerinde kendisiyle beraber suça iştirak ettiğini ve 1’ ise arkadaş grubunun yanında olmasına rağmen suçu yalnız işlediğini ifade etmiştir. Suça sürüklenen çocukların toplamda 19’u suç işlerken arkadaş grubuyla birlikte olduğunu belirtmiştir. Görüşülenlerden 3’ü ise suçu yalnız işlediğini ve arkadaş grubundan herhangi birinin yanında bulunmadığını belirtmiştir.

Görüşülenlerin yaklaşık %87’i arkadaş çevresiyle suç ortamında beraber bulduklarını belirtmişlerdir. Görüşülenlerin arkadaş çevreleriyle birlikte suç işlemelerinin oranı ise yaklaşık %82’dir. Görüşülenler suç işlerken samimi arkadaşlarıyla beraber olduklarını söylemektedirler. Suç işlerken akran grubu birlikteliğini görüşülenlerden biri, *“Vardı. Yine 4 samimi arkadaş beraberdik. Bilardo oynadık. Sonra mesirelik alana gidip kullandık. Yakalanırken de beraberdik.” (G14)* diyerek açıklamıştır.

Görüşülenlerden 15’si samimim oldukları arkadaşlarının tamamının suç işlerken beraber olduğunu belirtmektedirler. Diğer 4 görüşülenden biri arkadaşlarından 1’i hariç tüm samimi arkadaşlarıyla birlikte suç işlediğini belirtmiştir. Bir görüşülen ise suç işlerken samimi oldukları bir arkadaşının işi olduğu için yanında bulunmadığını, diğer bir görüşülen ise suçu okulda işlediğini, samimi olduğu arkadaşlarından birinin mahalleden arkadaşı olduğu için suç işlediği saatte yanlarında olmadığını, suçu okuldan samimimi olduğu diğer arkadaşlarıyla birlikte işlediğini belirtmiştir. Bazı görüşülenler ise suçu beraber işlediği arkadaşlarına karşı fedakârlık yaptıklarını düşünerek suçu üstlenme yoluna gittiğini belirtmişlerdir. Görüşülen olayı şu şekilde ifade etmiştir;

“Antalya’da Yeşildere mahallesinde de otobüs durağında otobüs bekliyorduk arkadaşım. Sonra devriye geldi üstümüzü aldı torbacıdan aldığımız esrar benim

üstümde olduğu için beni karakola götürdüler. Arkadaşın üstünde bir şey çıkmayınca onu almadılar. Sonra bana sordular kimin o mu içecek falan diye. O arkadaşım jandarma olacaktı başı belaya girmesin hayatı kurtulsun diye hayır benim sadece ben içecektim onunla alakası yok dedim. Onu almadılar.” (G16)

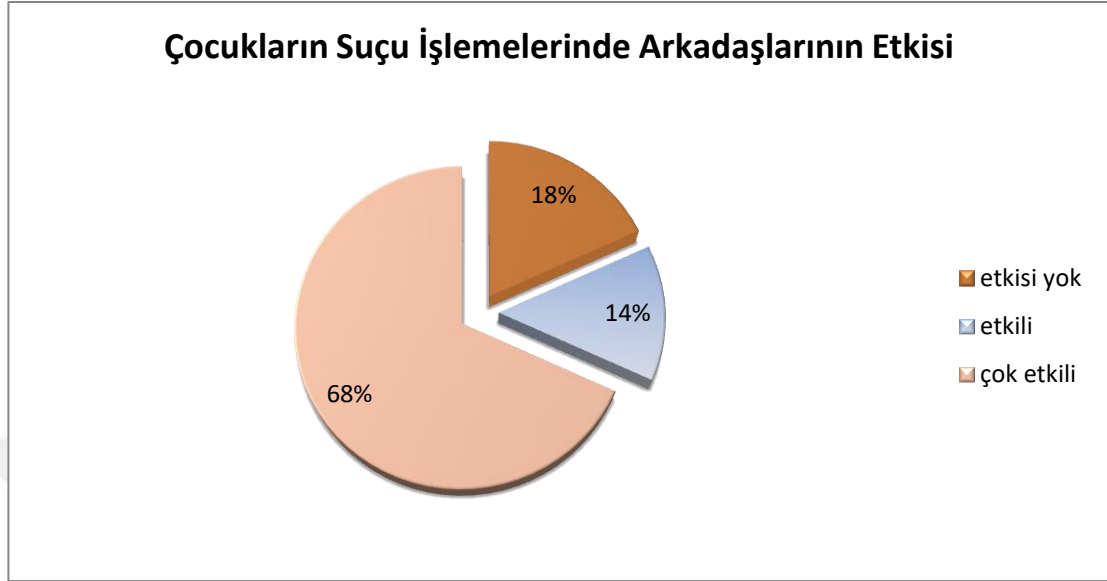
Görüşülenlerin büyük bir bölümü suç işlerken samimi arkadaşlarıyla beraber olduğunu belirtirken, aynı zamanda daha önceki suç fiillerini de aynı arkadaş grubuyla birlikte işlediğini ifade etmişlerdir. Görüşülenlerin bir bölümü yargılandıktan sonra birlikte suç işlediği arkadaşlarıyla ilişkilerini kestiğini belirtmiştir. Suça sürüklenen çocuklardan biri beraber suç işlediği arkadaşlarıyla şu anda birlikte olmadığını şöyle ifade etmiştir. *“Evet. Yine aynı arkadaş ortamıyla işledik. Şu anda herkes farklı bir yerde. Bazıları da cezaevinde. Örneğin en son görüştüğüm çocuk İstanbul’da hala yatıyor.” (G15)*

Çocuğun sosyal yaşantısında öğrendiklerinin bir tür uygulama alanını teşkil eden akran ilişkileri, bireyin sosyal yaşamındaki uyumuna önemli derecede etki eder. Bununla birlikte akran grupları, okul başarısızlıkları ve ailedeki düzensizlikler gibi durumlarda bireyin kendini bir ortamda kabul ettirme yönündeki en uygun ortamlardır. Deneyimsiz olan çocuğun grup içindeki yanlış eylemlerle etkileşimi ve bunları benimsemesi olasıdır. Çocukların iştirak halindeki suçlarında görüldüğü gibi suç ve akran grupları arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir.¹⁹⁹

---

¹⁹⁹ Edibe Sözen, *Sosyolojik Açıdan Çocuk Suçluluğu ve Paşakapısı Cezaevi'nde Bir Deneme*, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi, 1986, c.0, S.21, s.271.

4.5.Görüşülen Çocukların Suçu İşlemlerinde Arkadaşların Etkisinin İncelenmesi

Şekil 5: Görüşülen Çocukların Suçu İşlemlerinde Arkadaşların Etkisinin İncelenmesi

Görüşülenlerin suç işlemlerinde arkadaş etkisi incelendiğinde, kişilerin %68(15 kişi)'inin suç işlemlerinde arkadaşlarının etkisinin çok olduğunu, hatta hepsi bu suçu işlemlerinde tamamen arkadaşlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. 17 yaşında ve hırsızlık suçundan yargılanan ve aynı zamanda uyuşturucu kullanım geçmişi olan bir görüşülen arkadaş etkisini şu şekilde açıklamıştır; “Herkes birbirini tetikliyor. Biri yapmayalım deyince diğerleri ne olacak falan deyip etkiliyor. Komik gelebilir belki sonunu düşünen kahraman olamaz tarzı şeyler var aslında. Bazen işin içine gırgır şamata giriyor. Bazen de işin içine menfaat giriyor. Menfaat uğruna arkadaşına da suç işletebiliyorsun. Şöyle bir durum var bir insana bir şeye gitmeye çalıştığı zaman yapamazsın deyip gaza getirdiğinde o suçu işler. Mesela ben içiciysem ondan para kazanacağını düşünüyorsa yedirip içirir, korur, yanına çekmeye çalışır. Kendinden biri yapar. Sonuçta suçun en büyük etkisi ortamdır. Bu ortamda zaten arkadaşlarım.” (G15)

Suçta sürüklenen çocuklardan 17 yaşındaki erkek görüşülen, suç işleminde arkadaş etkisini anlatırken aynı zamanda “beni çevrem bitirdi” ifadesini kullanarak suç işleminde tamamen arkadaşlarının etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca görüşülen bu soruyla ihtiyacı olduğunda nasıl para kazandığını da ifade etmiştir. Suça sürüklenen

çocuk arkadaş etkisini; “%100 etkili. Çok. Onlara bulaştırıyor. Mesela bu son olayda ben onlarla çalınan malı satmaya gittim. Aklına giriyorlar. Bir de para olmadığı zaman sinyale çıkarım. (benim yüzümün temiz yüzlü olduğunu söylerler, bende dükkânlara giderim öğrenci olduğumu ailemin bu ay para gönderemediğini söyleyip borç isteyip kimliğimi bırakmak isterim 10 TL 20 TL borç isterim ki kimliğimi almasınlar, parayı da versinler, bir daha geri istemesinler diye. Bu sinyal de hep tutuyor zaten.” (G12) Olarak belirtmiştir. 16 yaşında ve çoğunlukla arkadaşlarıyla beraber yaşayan görüşülen suç işlemede arkadaşlarının etkisinin çok olduğunu ifade etmiştir. “Yani çok etkili ama bütün kötü şeyler onlardan kaynaklı değil. Benimde isteğim oldu. Mesela birisinin aklına şu evi ya da arabayı patlatmak gelir. Sende istersin. O an yakalanmayı düşünmezsin. Heyecanlanırsın ve o heyecanla bir sürü şey yaparsın.” (G2) kişi heyecanlı işler yapmaktan hoşlandığını belirtmiş ve suç işlemede heyecan yaratmanın etkisinin de büyük olduğunu belirtmiştir.

17 yaşında ve samimi olduğu arkadaşlarının da farklı suçlar işlediği bir görüşülen, suça sürüklenmesinde arkadaş etkisinin çok etkili olduğunu belirtmiştir. “Etkili. Çok. İçmeyeceğim diyordum bu gün iç yarın bırakırsın diyorlardı.” Sence kullanmana sebep olan şey neydi? Sorusu yöneltildiğinde ise; “Ne varsa arkadaşta var. Başka sebebi yok. Ortamda bir çocuk içmezse hepimiz zorluyoruz. Hele para varsa. Üstüne çullanyor torbacılar. Kötü yola arkadaş sürükler. Arkadaşlarım maça gidip gelen çocuklar olsa bende onlara benzerim. Arkadaş neyse sen osun.”(G4) Açıklamasını yaparak arkadaş çevresi ve suç ilişkisine açıklık getirmiştir.

Görüşülenlerin %14(3 kişi)’ü suç işlemede arkadaşlarının etkili olduğunu, fakat suç işlemede tamamen arkadaşlarını sorumlu tutmadıklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda arkadaşların suç işlemede bir birlerini tetiklediğini belirten 16 yaşındaki erkek görüşülen, “Arkadaşlarımla beraber işledim. Bir birimize bakarız. Etkiliyoruz birbirimizi. Biri yapalım dedi mi gaza geliyoruz. Ya da para bitti mi oluyor. İnsan yalnız oldu mu çekinir. Çok kişi olunca cesaret artıyor. Bir de suçu beraber işledin mi, para ortak oluyor. Yemede herkesin hakkı oluyor.”(G19) İfadesini kullanarak akranların suç işlemede etkisini belirtmiştir. Kişi akran grubuyla beraberken kendine güveni artar ve tek başına cesaret edemediği şeyleri grup ortamında rahatlıkla yapabilir. Yapılan araştırmalar çocuğun, akran ortamında aidiyet, güven ve

güç kazandığını göstermektedir. Tek başına yapamayacağını düşündüğü işleri akranlarıyla birlikte kararlaştırarak yapmaya çalışır. Aileler bu konuda çocuklarının karar ve eylemlerini sınırlandırır. Zira bu sınırlamalar genellikle başarısızlıkla sonuçlanır. Rahat hareket etme itibar kazanma ve benzeri davranışlar gruplarda meydana gelir. Bu sebeple akran grubunun etkisi ailelilerin öğrettikleriyle veya sınırlamalarıyla ters düşer. Dolayısıyla akran çevresi birçok çocuk için hal, hareket, seçenek ve eylemlerinin onaylanmasına ya da reddedilmesine sebep olur.²⁰⁰ Bu yönüyle baktığımızda suçun tetiklenmesinde akran etkisinin önemli bir etkendir.

Görüşülenlerin %18(4 kişi)'i ise suç işlemlerinde arkadaşlarının bir etkisi bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu görüşülenlerden ikisi suç işlerken yalnız olduklarını ve arkadaşlarının bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Görüşülenlerin biri ise daha önce işlediği hırsızlık suçunu arkadaşlarıyla beraber gerçekleştirdiğini belirtmiştir. *“Daha önceki suçumda vardı. Ama şu an hüküm giydiğim suçta arkadaşlarımdan kimse yoktu yanımda.”*(G10) Görüşülenlerden bir diğeri ise her ne kadar suç işleminde arkadaşlarının etkisinin olmadığını söylese de mülakatının devamında şu ifadeyi kullanmıştır; *“Hepsine kendim karar verdin kendim istedim zorla olmadı. Merak ettim. Liseye ilk başladığımda bana uzattılar bende hiç itiraz etmeden hemen kabul ettim çünkü merak ediyordum. Kendi irademle başladım. Ama arkadaş çevrem farklı olsaydı belki bende bilmezdim bunları. Antalya'ya giderken dedim ki ben böyle insanlarla muhatap olmayacağım bundan sonra değişeceğim böyle şeylere bulaşmayacağım diye gittim. Fakat orda bile ilk tanıştığım insan kullanıcı çıktı. Ortamı değiştiremedim bir türlü. Benden de kaynaklı işte.”*(G16) Kişi her ne kadar madde kullanımının sadece kendisini sorumlu tutsa da, açıklamalarında belirttiği gibi arkadaş çevresinin de etkisi açık bir şekilde görülmektedir.

4.6.Görüşülen Çocukların Suç İşledikten Sonra Neler Hissettiklerinin ve Neler Düşündüklerinin İncelenmesi

Görüşülenlerin suç işledikten sonra neler hissettikleri incelendiğinde genel olarak korku ve heyecanı bir arada yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görüşülenlerin yarıdan fazlası suç işlerken heyecanlandığını ve işledikten sonra korktuğunu ifade etmiştir. Yine

²⁰⁰ Nilüfer Özcan Demir - Aylin Görgün Baran – Demet Ulusoy, *Türkiye'de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örnekleme*, Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Kış, 2005, S.32, s.84.

korku duygusunu yaşıyan görüşülenlerin geneli pişman olduğunu ve yaptıkları konusunda kendilerini suçlayıcı düşüncelere kapıldıklarını belirtmişlerdir. 16 yaşında ve madde kullanım suçundan dolayı yargılanan görüşülen; *“İlk kullanırken korktum. Ama zamanla normalleşti. Yakalandığımız gün de çok korktum hayatımın mahvolduğunu düşündüm. Ailemin bana çok kızacağını düşünüyordum”* .”(G14) deyip, madde kullanımından sonra korku hissettiği ve yaşayacakları konusunda olumsuz düşüncelere kapılarak ailesinden tepki göreceğini düşündüğünü belirtmiştir.

Görüşülenlerden hırsızlık suçundan tedbir alan 16 yaşındaki suça sürüklenen çocuk suçu işlediği anda korktuğunu, ancak suç işledikten sonra herhangi bir korku hissetmediğini belirterek, suç sonrası kazanılan ganimet harcamasında her şeyin güzel olduğunu düşünmekte olduğunu ifade etmiştir. Fakat hırsızlıktan dolayı kazandıkları para bittikten sonra pişman olduklarını belirtmiştir.

16 yaşında uyuşturucu kullanım geçmişi olan bir görüşülen suç işledikten sonra üzüntü ve pişmanlık yaşadığını belirtmiştir. *“Pişman oldum. Bir sürü sıkıntılar yaşayacağım başım belaya girecek belki hapse bile gireceğim falan diye üzüldüm. Bir yandan da yakalandım yakalanmasaydım içerdim gezerdim şimdi takılıyor olurum falan diye düşündüm. Babam zaten içtiğimi biliyordu o yüzden o duyarsa diye korkmadım annem de aklıma gelmedi açıkçası ailem öğrenecek şimdi falan gibi korkularım olmadı onlar aklıma gelmedi.”* .”(G16) Kişi suç işledikten sonra aile ilişkilerinde herhangi bir sorun yaşamayacağını belirterek madde kullanımında ailenin bilgisinin bulunduğunu ifade etmiştir. Kişi, suç nedeniyle yakalanmasının ardından madde kullanımına ara verdiğini ve yakalanmasaydı kullanmaya devam edebileceğini ifade etmiştir.

Görüşülenlerden 2’si suç işledikten sonra herhangi bir şey hissetmediğini belirtmiştir. Hiçbir şey hissetmediğini belirten görüşülenlerden birisinin daha önce birden fazla suç işlediği görülmekle beraber şu ifadeyi kullanmıştır; *“Hiçbir şey hissetmedim. Her zamanki gibi aynı. Sadece parayı nasıl yiyeceğimi düşündüm. Sonra yakalanınca canım sıkıldı.”* (G2) Hiçbir şey hissetmediğini belirten diğer görüşülen ise, cinsel istismardan dolayı yargılanmış fakat bu olayda suç olarak nitelendirilecek bir davranışta bulunmadığını belirtmiştir. Suç sonrası his ve düşüncelerini de şu şekilde

ifade etmiştir; *“Hiçbir şey hissetmedim. Bunun suç olabileceğini ve ceza alınabileceğine inanmıyordum.”* (G8)

5. Görüşülen Çocukların Suç İşledikten Sonraki Akran İlişkilerinin İncelenmesi

5.1.Görüşülen Çocukların Suç İşlemelerine Arkadaşlarının Yaklaşım Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin suç işlemelerine arkadaşlarının yaklaşımı incelendiğinde, suç işlemelerine tepki gösteren arkadaşı olan görüşülen sayısı sadece 3 tür. Suça sürüklenen çocukların 17’si ise arkadaşlarının olumsuz bir yaklaşımı bulunmadığını ifade etmiştir. 2 görüşülen ise arkadaşlarından herhangi bir olumlu ya da olumsuz bir tepki ya da yaklaşım hissetmediklerini belirtmiştir.

Görüşülenlerden biri arkadaşlarının suç işledikten sonra, daha önce kendisine yaklaşımları nasıl ise aynı şekilde devam ettiğini ifade etmiştir. *“Normal. Sıradan, her zaman ki gibi. Zaten bir şey derlerse benim onlara tepki göstereceğimi biliyorlar, beni buralara siz getirdiniz diyeceğimi biliyorlar.”* (G12) Diğer bir görüşülen ise daha önceki arkadaş gurubu aynı suçu işlediği için yaklaşımlarında bir değişikliğin olmadığını belirtmiştir. Kişi edindiği yeni arkadaşlarının ise olayı duyduktan sonra onu yadırgayıp soğuk davrandıklarını ve daha sonra normal yaklaşım sergilediklerini ifade etmiştir. *“Eski arkadaş grubum normal karşıladı zaten hepsi öyleler farklı gelmiyor ki. Ama şu anki arkadaşlarım başta çok yadırgadılar soğuk davrandılar ama zamanla beni tanıdıkça içimi gördükçe sorun yapmadılar şimdi herhangi bir sıkıntı yok.”* (G13)

17 yaşındaki görüşülenlerden biri farklı bir ilde işlediği suçtan dolayı yargılanmış ve arkadaşları tepkisel yaklaşım göstermiştir. *“Bazıları uzak durdu, bazıları çekindi. Bir ortamda otururken elini bile uzatmaya çeken insanlar oldu. Karşılaştığım insanların bazıları yanımdan kaçmak için şekilden şekle giriyorlar.”* (G10) Kişi arkadaş ortamından olumsuz etiketlendiğini ve bu durumdan dolayı kendini dışlanmış hissettiğini belirtmiştir.

Hırsızlık suçundan 9 ay ceza evine kalan bir görüşülen işlediği suçtan dolayı arkadaşlarının normal bir yaklaşım gösterdiğini belirtmiştir. Kişi arkadaşları arasında suç konusunda tecrübeli olduğunu ve bununla ilgili diğer arkadaşlarının kendisine

özendiklerini ifade etmiştir. “Herkes aynı davranıyor. Biz 4-5 kişiyiz ama genelde ortam da bulunan bir arkadaşım bu işleri götüren biz oluyoruz. O arkadaşım da tecrübeli yani biz onlardan daha tecrübeliyiz. Biz yaptıkça öbürleri bize özeniyor. Yani onlar bizim dediğimiz çoğu şeyi yapar. Olumsuz bir yaklaşımları olmuyor aksine özeniyorlar.”(G15) Görüşülennin mülakatında belirttiği gibi akranlar aynı zamanda bir birlerine rol model olabilmekteler.

Küçük grupların kendi aralarında oluşturdukları bir hiyerarşiye göre kendilerine bir rol model seçip o modelin davranışlarının taklit edilmesine yol açmaktadır. Bu rol modelin davranışlarının tekrarlanması, suç konusunda çocukların olumsuz etkilenmesine neden olur.

Rol modeli, bireyin belirli bir toplumsal rol dâhilindeki davranışını onu gözlemleyerek biçimlendirdiği ve ona benzer tutumlar benimsediği kimi zaman gerçek bir kişilik, kimi zaman ise bir film kahramanı gibi sanal bir kişiliği oluşturmaktadır. Marshall rol modellerin, yakın çevreyle birlikte, uzak ve bizzat tanınmayanlar içinden seçilebildiğini ifade etmektedir. Elkin ise çocukların rol modelini, kitle iletişim araçlarının makul bir zaman aralığında tekrarlayıcı taraflarıyla çocuklara ileten eylem ve fiillerin ana fikriyle, arkadaş grubundan ve sosyal çevresinden kazandıklarını söylemektedir. Rol modeli, kendi hayat tarzı ve yaşadığı deneyimlerle de ilişkilendirerek bulunduğu toplum düzeni hakkında bilgi sahibi olmayı amaçlamaktadır. Kongar ise rol modelini; sosyal, siyasal, bilimsel veya iletişimsel alanda; kişileri “etkileme gücü” olan ve günlük yaşantılarından giyim kuşamlarına kadar, hatta kişiliklerine kadar geniş kitlelerce taklit edilmeye çalışılanlar olduğunu ifade etmektedir.²⁰¹ Dolayısıyla akran grubunda sapmış davranışlara sahip bireylerin rol model olarak alınması gruptaki diğer üyelerin suça sürüklenmesine yol açmaktadır.

---

²⁰¹ Pınar Özgökbil Bilis, *Rol Modelleri Ve Toplumsal Değerler Açısından “Uçaklar” Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme*, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 2014, c.8, S.3, s.205.

5.2.Görüşülen Çocukların Suç İşlemeden Önce Arkadaş Çevreleri ile Olan İlişkileri ve Suç Gerçekleştikten Sonraki İlişki Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin suç işlemeden önceki arkadaş çevreleriyle olan ilişkileri ve suç sonraki ilişki durumları incelendiğinde genellikle 3 kategoriye ayrılan cevaplar görülmektedir.

Birinci kategoride; suç işlemeden önce arkadaş çevreleri ile ilişkileri iyi olup suç sonrası arkadaş çevreleri ile ilişkilerinin kötüleşmesi durumu bulunmaktadır. Görüşülenlerin 11'i bu kategori çerçevesinde cevaplar vermiştir.

İkinci kategoride; suç işlemeden önce arkadaş çevreleri ile ilişkileri iyi olup suç sonrası arkadaş çevreleri ile ilişkilerinin aynı şekilde iyi devam etmesi durumu bulunmaktadır. Görüşülenlerin 10'u bu kategori çerçevesinde cevaplar vermiştir.

Üçüncü kategoride ise; suç işlemeden önce arkadaş çevreleri ile ilişkileri kötü olup suç sonrası arkadaş çevreleri ile ilişkilerinin aynı şekilde kötü devam etmesi durumu bulunmaktadır. Görüşülenlerden 1'i bu kategori çerçevesinde cevaplar vermiştir.

Görüşülenlerin suç öncesi genel ilişkilerine bakıldığında 21 suça sürüklenen çocuk ilişkilerinin iyi olduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde suç sonrası ilişkilerde bir kırılma yaşanmadığı gözlemlenmektedir.

5.3.Görüşülen Çocukların Suç İşlemeden Önceki Arkadaşlarıyla Görüşme Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin suç işlemeden önceki arkadaşlarıyla görüşme durumları incelendiğinde, suça sürüklenen çocuklardan 1'i suç işlemeden önceki arkadaşlarının hiç biriyle görüşmediğini belirterek okulunu değiştirdiğini ve daha önceki arkadaş grubunun tamamıyla irtibatını kestiğini belirtmiştir. Görüşülenlerden 3'ü arkadaşlarının birçoğu ile görüştüğünü ve sadece beraber suç işledikleri arkadaşlarıyla görüşmediklerini belirtmişlerdir.

“Birçoğuyla görüşüyorum. Suç işlerken beraber olduğum arkadaşlarla görüşmüyorum. Ama diğer bütün arkadaşlarımla görüşüyorum. Okuldaki veya beraber kaldığım evdeki arkadaşlarla. Sürekli beraberiz.” (G3)

“Şu anda da birçoğuyla görüşüyorum. Uyuşturucu kullandığımı bilmeyenlerde var. Dükkâna uğrayanlar var. Çevrem çok geniştir. Arkadaşlarımla sürekli görüşüyorum. Alışverişe gelenler falan.” (G5)

Görüşülenlerden 6’sı suç işlemeyen önceki arkadaşlarının çok azı ile görüştiklerini belirtmişlerdir. Suça sürüklenen çocuklar genellikle suç işlemeyen arkadaşlarıyla görüştiklerini belirtmişlerdir. Görüşülenler suç işledikten sonra arkadaşlarının büyük çoğunluğunun artık kendileriyle görüşmek istemediklerini ifade etmişlerdir. Görüşülenler suçtan sonra yeni arkadaşlık ilişkileri kurma yoluna gitmişlerdir. Daha önceki arkadaşlarından sadece suç işlemeyen arkadaşlarıyla irtibatlı oldukları da gözlemlenmiştir.

“Eski arkadaşlarımdan suça karışmamış bir tanesiyle görüşüyorum. Şu anki arkadaşlarım, edindiğim yeni çevreden.” (G9)

Görüşülenlerden 12’si ise suç işlemeyen önceki arkadaşlarının hepsiyle görüşmeye devam ettiğini belirtmişlerdir. 12 görüşülennin büyük bir kısmının daha önce farklı bir suç işlediği gözlemlenmiştir. Bununla beraber görüşülenlerin arkadaş çevreleri işlenen suça bağlı olarak bir değişiklik göstermediği gözlemlenmiştir. Görüşülenlerin tamamı incelendiğinde suç işlerken arkadaşlarından en az biriyle beraber bu suçu işleme oranı yukarıda da değindiğimiz gibi %80’in üzerindedir. Suça sürüklenen çocukların arkadaş çevreleri birlikte suç işlemeleri onları bir gruba ait olma duygusunu arttırmakta, arkadaş çevresini değiştirmekten öte git gide birbirlerine bağlama duygularını arttırmaktadır.

Arkadaş grubuna aidiyet duygusu yüksek olan çocuk grubun ilgi ve beğenisiyle beraber saygınlığını kazanmak adına grubun tutum ve davranışlarını aynı şekilde yapmaya çalışır. Yapılan araştırmalara göre çocukların ait oldukları gruplardaki suçluluk eğilimi, bireysel olarak yönlendiği suçluluk eğilimine oranla daha fazladır. Kişi arkadaş grubunda aidiyet duygusu kazanarak olumsuz davranışlara eğilim göstermektedir. Grubun davranışlarını kabullenme ve tekrarlama gruba bağlılığın bir

göstergesi olarak görülür. Böylece çocuk akran grubunda ‘biz’ duygusunu ön plana çıkarır.

16 yaşında ve geçmişte birçok suça karışmış görüşülen, her şeyini arkadaşlarıyla beraber yaptığını ve çevresindeki arkadaşlarının sadece “*bizim ekip*” dediği kişilerden oluştuğunu belirterek arkadaş çevresinin aynı olduğunu şu şekilde ifade etmiştir.

“Aynı hala görüşüyorum. Yine bizim eski ekip.” (G2)

“Evet. Hepsiyle görüşüyorum. Samimi olduklarımla neredeyse her gün buluşuyoruz. Diğerleriyle ise denk geldiğimizde görüşüyoruz.” (G14)

Görüşülenlerden çocuğun cinsel istismarı suçuyla yargılanan çocuk, suç işlemeyen önceki arkadaş çevresinden hiç biriyle görüşmediğini belirterek, suç işlemeyen önceki arkadaşlarıyla görüşüyor musunuz? Sorusuna “*Hayır. Hiç biriyle görüşmüyorum. Karşılaştığımda bir selam verip geçiyorum.*” (G8) cevabını vermiştir.

5.4.Görüşülen Çocukların Arkadaşlarının Suçu İşledikten Sonraki Davranış ve Tutumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerden 12’si Suç işledikten sonra arkadaşlarının kendisine karşı davranış ve tutumlarında değişikliklerin olduğunu belirtmiştir. Davranış ve tutum değişikliği kişilerin çevrelerinde oluşturdukları olumlu veya olumsuz bir izlenime bağlı olarak gelişmektedir. Suça sürüklenen çocuklarda suç sonrası arkadaş ortamında bu sürecin tepkilere neden olduğu da görülmektedir. Görüşülenlerin geneli arkadaş çevresinin kendilerine karşı olumsuz tutumlar sergilediğini belirtmişlerdir. Bu tutumlar beraberinde çocuğa karşı tepkisel davranışlara neden olmaktadır.

Uyuşturucu kullanmak suçundan yargılanan 17 yaşındaki bir görüşülen akran grubunun tepkisel tutum ve davranışlarına maruz kaldığını ifade etmiştir.

“Bazıları görmemezlikten geliyor. Kaçıyorlarmış gibi davranıyorlar. Fazla samimi olmamaya çalışıyorlar.” (G10)

Cinsel istismar suçuyla yargılanan 15 yaşındaki bir görüşülen akran davranış ve tutumlarının mahalle baskısına yol açtığını ve akran grubuyla ilişkilerine zarar verdiğini şöyle açıklamıştır;

“Mahallede laf çıkmış cezaevine girecek diye, korkutuyorlardı beni, güliyorlardı. Eskisi gibi değil sürekli dalga geçiyorlar.” (G8)

Görüşülenler suç işlemeyen akran grubunu “*Temiz*” olarak ifade etmektedirler. Yine akran grubunun suç sonrasında çocuk üzerindeki değişen tutumunu açıklayan bir görüşülen şu ifadeyi kullanmıştır.

“Aslında çok nadir olan temiz arkadaşlarımda oluyor. Korkuyorlar, çekiniyorlar. Babamda ve babamın eşinden de bana karşı bir tepki oluyor.” (G12)

Görüşülenlerden 10’u ise akran grubunun tutum ve davranışlarında herhangi bir değişikliğin olmadığını ifade etmiştir. Suça sürüklenen çocukların arkadaşlarındaki tutum ve davranış değişikliğinin yaşanmamasının en büyük sebebi suç davranışını akran grubuyla beraber işlemiş olmasıdır.

“Arkadaşlarım değişmediği için sorun olmadı hiç. Kendileri de kullandığı için bana neden için neden suç işledin falan diyemezlerdi zaten.” (G16)

Bir diğer neden ise çocuğun suç davranışından veya yargılanma sürecinden arkadaşlarının haberdar olmamasıdır.

“Olmadı. Çoğu suçu duymadı. Öbür arkadaşlara da kimseye söylemeyin dedim.” (G6)

5.5.Görüşülen Çocukların Suç İşledikten Önce ve Sonraki Arkadaş Grubunun Farklılaşma Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin 9’u suç işledikten önce ve sonraki arkadaş grubunun farklılaştığını belirtmiştir. Arkadaş grubunun farklılaştığını belirten görüşülenler genellikle yeni akran gruplarına dâhil olduklarını ve çevrelerini değiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Görüşülenler, akran grubunun farklılaştığını ifade ederken büyük bir bölümü eski akran grubunda bulunan bazı arkadaşlarıyla ilişkilerini tam olarak kesmediğini ve samimi oldukları bazı arkadaşlarıyla arada bir görüştiklerini belirtmişlerdir.

Görüşülenlerden biri arkadaşlık durumunu, “*Arkadaş grubum değişti. Samimi olduğum ve temiz olan yeni arkadaşlar var.*” (G3) şeklinde ifade etmiştir.

17 yaşında ve uyuşturucu kullanmak suçundan dolayı yargılanan görüşülen, suç işlemeyen önceki arkadaş grubuyla ilişkilerinin her ne kadar eskisi kadar iyi olmadığını belirtse de kişi hala o arkadaş grubuyla görüştüğünü fakat samimi arkadaş grubunun ise yeni çevrelerden edindiğini ifade etmiştir. Böylece eski arkadaşlarıyla bağı tam olarak koparmasa da kişinin suç sonrası samimi arkadaş grubu farklılaşmıştır.

“Evet, öncekiler içmiyordu. Yine de selamımızı kesmedik. Yakalandıktan sonra biraz uzak durdular. Şimdikilerin hepsi içiyor.” (G4)

Görüşülenlerin 13’ü ise suç işledikten önce ve sonraki arkadaş grubunun farklılaşmadığını belirtmiştir. Arkadaş grubunun farklılaşmadığını belirten görüşülenler büyük bir kısmı suç işlemeyen önceki arkadaş grubuyla samimi oldukları ve işlenen suçun arkadaşlık ilişkilerine herhangi bir zarar vermediğini belirtmişlerdir. Bazı görüşülenler ise suçu beraber işledikleri için arkadaş grubundan bir değişiklik olmadığını belirtmiştir. İşlenen suçta herkesin bir etkisi olduğunu ve suçun gruba mal edildiği görülmektedir. Böylece akran etkisiyle gerçekleştirilen suç kişisel algılanmamakta ve grubun parçalanmasına engel olmaktadır. “Suç grubun suçudur.” Yargısı hâkimdir.

Suçta sürüklenen çocukların işledikleri suç grubun parçalanmasına neden olacakken tam tersine grup üyelerinin aidiyetini güçlendirmekte ve suç sonrası ilişkileri daha da kuvvetlendirmektedir. Bazen suç sırasında ön planda olan çocuğun akran grubu içerisinde becerikli olduğu kanısını yaratıp kişinin gruptaki konumunu sağlamlaştırmaktadır. Hatta grupta övgülerle karşılaşmaktadır.

Silahlı yağmaya teşebbüs ve kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma suçundan yargılanan 16 yaşındaki görüşülen daha önce birçok suçta karışmıştır. Ve suçların neredeyse tamamı aynı akran grubuyla beraber işlendiği görülmüştür. Suça sürüklenen çocuk suç işledikten önce ve sonraki arkadaş grubunun farklılaşmadığını belirtmiştir.

“Hayır. Suçu beraber işliyoruz ve aynı ortam. Toplanıyoruz yine” (G2)

Bir diğer Suça sürüklenen çocuk ise suç işledikten önce ve sonraki arkadaş grubunun farklılaşmadığını ifade ederek akran grubundaki kişiler değişse de, dâhil olduğu grup niteliklerinin aynı olacağını belirtmiştir.

“Değişmedi. Sonuçta hepimiz aynı şey yaptık. Hani diyorlar ya bana arkadaşını söyle sana seni anlatayım. İşte değişse bile yine aynı ortamdan kişilerle arkadaş olacaksın. O yüzden değişmedi zaten değişmesi de zor.” (G14)

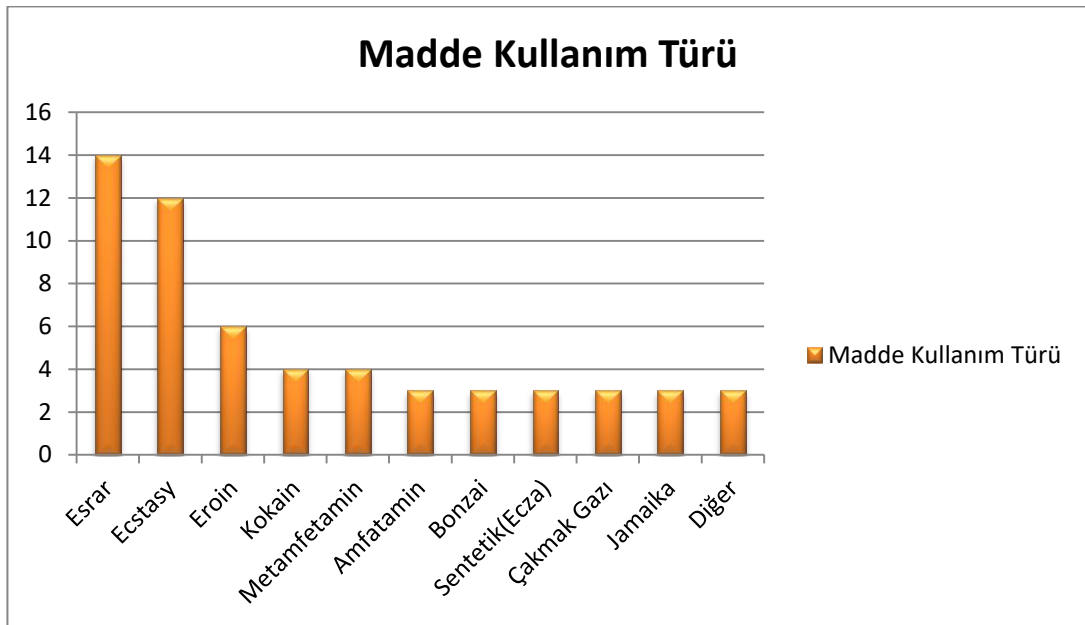
6. Görüşülen Çocukların Madde Kullanım Durumlarının İncelenmesi

Görüşülenlerin madde kullanımlarını geniş anlamda Sigara, Alkol ve Uyuşturucu maddeler olarak ayırt edilmiştir.

Görüşülenlerin sigara kullanımı incelendiğinde, suça sürüklenen çocukların tamamı daha önce sigara kullandıklarını belirtmiştir. Görüşülenlerin 20’si aktif sigara kullanıcısı olduğunu ifade etmekteyken 2 görüşülen ise şu ana kadar 1-2 defa sigara kullandığını belirtmiştir. Görüşülenlerden biri daha önce uyuşturucu madde ve alkol kullanmadığını belirterek aktif sigara bağımlısı olduğunu belirtmiştir.

“Uyuşturucu falan kullanmadım. Alkolde kullanmadım. Ama sigara içiyorum. Genelde sigara paketi almam. Ama şimdi verseler kullanırım yine” (G1)

Görüşülenlerin uyuşturucu madde kullanımı incelendiğinde, suça sürüklenen çocukların 15’i uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin en az 1 tanesini kullandığını belirtmiştir. 15 görüşülennin uyuşturucu madde kullanımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Şekil 6: Görüşülen Çocukların Madde Kullanım Durumlarının İncelenmesi

Uyuşturucu madde kullanan 15 görüşülenden 14'ü Esrar kullandığını belirtmiştir. Yine Esrar kullanan görüşülenlerin aktif sigara kullanıcı olduğu da gözlemlenmiştir. Yapılan birçok araştırmaya göre Esrar uyuşturucu madde bağımlılığının açılış kapısı olarak değerlendirilmektedir. Sırasıyla baktığımızda Ecstasy kullanan 12, Eroin kullanan 6, Kokain kullanan 4, Metamfetamin kullanan 4, Amfetamin kullanan 3, Bonzai kullanan 3, Sentetik kullanan 3, Çakmak Gazı kullanan 3, Jamaika kullanan 3 ve diğer maddeleri kullanan 3 görüşülen bulunmaktadır. Bununla birlikte neredeyse bütün uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri kullandığını belirten 3 görüşülen vardır.

Görüşülenlerden 16 yaşında ve hırsızlık suçundan yargılanmış suça sürüklenmiş çocuk, neredeyse bütün maddeleri kullandığını belirtmiştir.

“Samimiyetimle söylüyorum, neredeyse bütün maddeleri kullandım. Sigara, esrar, krek, şeker, jamaika, taş, hap, (ekstazi), eroini ise folyoda kullandım. Sigara ve alkölü de aynı şekilde kullandım.” (G18)

Anne ve babası boşanmış ve annesiyle birlikte yaşayan görüşülen annesiyle beraber madde kullandığını ve madde kullanılan ortamda beraber bulduklarını belirtmiştir. Kişi daha önce uyuşturucu madde kullanıp kullanmadığı sorusunu şu şekilde cevaplamıştır.

“Evet, çok. İlk olarak esrarla başladım. Sonra ekstazi, kokain, metamfetamin, eroin, bonzai, Jamaika... listem kabarık. Ama şimdi esrar ve taşı karıştırıp alıyorum. Ama çok değil. O an ki kafam her şeye değer. Bazen annem ve arkadaşlarıyla beraberde içeriz. Annem ortam kankası olduk. Sigarada var. Sigara hayatımdan hiç çıkmadı.” (G12)

Görüşülenlerin Alkol kullanımını incelendiğinde, 19 kişi daha önce alkol kullandığını belirtmiştir. Suça sürüklenen çocukların 3'ü daha önce 1-2 defa alkol kullandıklarını ve kullanım tekrarı olmadığını ifade etmiştir. Görüşülenlerden 8'i Alkolü ara sıra kullandığını belirtmiş, 8'i ise aktif alkol kullanıcısı olduğunu belirtmiştir. Suça sürüklenen çocuklardan 3'ü ise daha önce alkol kullanmadıklarını belirtmiştir. Yine birçok maddeyi kullandığını belirten görüşülenlerden biri alkölü çok sevdiğini belirtmiştir.

“Evet. İlk çakmak gazı kullandım. Küçükken (ilkokul). Alkol, sigara, hap(extazi), eroin, kullandım. Aklıma bunlar tek geliyor. Belki başka şeylerde kullanmışımdır. Ama eroini bıraktım. Arada esrar ve hap alıyorum. O da para oldukça. Alkolü de ara sıra arkadaşlarla evde kullanıyoruz. Sigaraya küçükken başladım ve hala kullanıyorum. Alkolü seviyorum içince bir hoş oluyorsun. Bazen çok içiyorum.” (G2)

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 01.08.2018 tarihinde yayımladığı verilerine göre güvenlik birimlerine suça sürüklenme nedeni ile getirilen 107 bin 984 çocuğun 35 bin 986’sının bağımlılık yapan madde kullandığı tespit edilmiştir. Bağımlılık yapan madde kullanan çocukların %85,6’sını 15-17 yaş grubu, %14’ünü ise 12-14 yaş grubundaki çocukların oluşturduğu görülmektedir. Çocukların %84’ünün sigara, %6,3’ünün alkol, %5,4’ünün esrar, %1,2’sinin ise hap kullandığı tespit edilmiştir.²⁰²

Bağımlılık yapan madde Addictive drug	Yaş grubu - Age group				Bilinmeyen Unknown
	Toplam - Total	-11	12 - 14	15 - 17	
Toplam - Total	35 986	158	5 033	30 788	7
Sigara - Cigarette	30 229	137	4 442	25 643	7
Yapıştırıcı - Adhesive	132	9	32	91	-
Hap - Drug	435	1	57	377	-
Alkol - Alcohol	2 282	1	193	2 088	-
Esrar - Cannabis	1 961	5	161	1 795	-
Eroin - Heroin	304	-	28	276	-
Kokain - Cocaine	40	-	-	40	-
Bonzai - Bonzai	88	-	7	81	-
Uçucu - Volatile	288	1	71	216	-
Çözücü - Solvent	49	1	14	34	-
Sigara ve alkol - Cigarette and alcohol	5	-	-	5	-
Sigara ve esrar - Cigarette and cannabis	3	-	-	3	-
Sigara ve eroin - Cigarette and heroin	1	-	-	1	-
Sigara, alkol ve esrar					
Cigarette, alcohol and cannabis	10	-	1	9	-
Sigara, hap ve esrar					
Cigarette, drug and cannabis	3	-	1	2	-
Sigara, alkol ve eroin					
Cigarette, alcohol and heroin	1	-	-	1	-
Sigara, hap, alkol ve esrar					
Cigarette, drug, alcohol and cannabis	9	-	-	9	-
Diğer - Other	85	3	18	64	-
Bilinmeyen - Unknown	61	-	8	53	-

Tablo 4: Yaş Grubu ve Kullandığı Bağımlılık Yapan Madde Türüne Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, TÜİK 2017

²⁰² TÜİK, "Yaş Grubu ve Kullandığı Bağımlılık Yapan Madde Türüne Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar", http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070, (09.11.2018)

7. Görüşülen Çocukların Toplumsal Uyumlarının İncelenmesi

Görüşülenlere yargılanma sonrasında verilen ceza veya tedbir sonrası topluma uyum konusunda yaşadığı sorunların olup olmadığı veya toplumsal uyum konusunda güçlük çekip çekmedikleri incelenmiştir. Cinsel istismar suçundan ceza alan bir çocuk yaşanan olayla alakasının bittiğini ve kendini yeniden işine adanmış olduğunu belirtmiştir. Kişi aldığı denetimli serbestlik tedbiri konusunda zorluklar çektiğini belirtmiştir. Olay üzerinden zaman geçtiğini ve unutmaya çalışırken tedbir yükümlülükleri hatırlatıcı etki yarattığını ve kendisini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Suça sürüklenen çocuk çalıştığı için boş vaktinin olmadığını, oluşan boşlukları da tedbirdeki yükümlülükler için ayırdığını belirtmiştir. Kişi cezasını çektiğini artık yükümlülüklerle uğraşmak istemediği ve tedbirden dolayı toplumsal uyum konusunda zorluklar çektiğini şu şekilde belirtmiştir.

“Bu olayla artık alakam bitti. Kendimi işime, berberliğe adayacağım. Denetime gel git sıkılıyorum. Olayı tam unutmuşken aklıma yine geliyor. İşimi yarım bırakıp denetime geliyorum. Zaten boş vaktimi buraya harcadığım için yeni arkadaş ortamı da olmuyor. Ustam da artık sıkmaya başladı. Başiboş bırakmam diyor seni. Cezamı çektim anladım suçumu artık normal işime baksam daha iyi olur benim için. Derslere ve seminerlere hiç girmedim.” (G1)

15 yaşında ve iştirak halinde çocuğun cinsel istismarı suçundan yargılana görüşülen suç sonrası süreçte okula devam ederken uyum konusunda zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Suçun sosyal çevresi tarafından duyulması kişinin akran, okul ve aile ilişkilerinde sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Görüşülen topluma uyum konusundaki güçlüğü şu şekilde açıklamıştır.

“Bu olayın bilinmesi beni okulda utandırıyor. Okumak istemiyorum artık. Bir kere başına olay geldi mi her şeyinle etkileniyorsun. Arkadaşların, ailen herkes değişiyor. Toplumdan uzaklaşıyorsun.” (G8)

Daha önce hırsızlık ve yasadışı madde kullanımı suçlarından yargılanmış Suça sürüklenen çocuk toplumsal uyum konusunda güçlük çektiğini ve toplumsal ilişkilerden uzak olduğunu belirtmiştir. Kişi akran grubuyla sürekli beraber olduğunu ve çoğunlukla akran grubuyla beraber ikamet ettiğini belirterek sosyal ilişkilerinin akran grubundan

ibaret olduğunu “*Topluma karşı fazla uyumsal biri değilim. Ailemle de geçinemiyorum zaten. Genelde arkadaşlarımla kaldığım için çevrem onlardan oluşuyor. Topluma uyum göstermekte zorluk çekiyorum.*” (G18) Şeklinde aktarmıştır.

Görüşülenlerin geneli aldığı tedbir süreci sonrası topluma uyum konusunda herhangi bir zorluk çekmediğini belirtmiştir. Hırsızlık suçundan 9 ay 5 gün cezaevinde kaldıktan sonra denetimli serbestlik tedbiri alan görüşülen, toplumsal uyum konusunda sorun yaşamadığını belirtmiştir. Suça sürüklenen çocuk aynı zamanda ev hapsi tedbiri aldığını da belirterek bu konuda zorluklar yaşadığını belirtmiştir. Kişi denetimli serbestlik yükümlülüklerinin aynı zamanda kendisini rahatlattığını ifade ederek uyum konusunda zorluk çekiyor musun sorusunu şu şekilde cevaplamıştır.

“*Hayır, gayet normal. Ulaşım konusunda sıkıntım var. Başka bir sıkıntım yok. Hayatımda ilk defa böyle bir tedbir aldım. (Denetimli Serbestlik Tedbiri) Bu tedbiri alırken ev hapsi cezası da çekiyorum. 3 ay devam edecekmiş. Bu ev hapsi tabii etkiliyor. Arkadaş ortamımı ve sosyal çevremi de. Ama yaz bitene kadar o da sonlanacak. Eğitim ve görüşmelere gelince çoğunlukla rahatlıyorum. Bazen yeni şeyler öğreniyorum bazen de yeni insanlar tanıyorum. Güzel yani. o yüzden sıkıntı yok.*” (G15)

Görüşülenlerden daha önce yoğun madde kullanımı yaşayan Suça sürüklenmiş çocuk, koşullu salıverildiğini ifade etmiş olup toplumsal uyum konusunda güçlük çekmediğini ve bu tedbirin kendisini toplumsal uyuma adapte ettiğini şu şekilde belirtmiştir.

“*Yok. Aksine. Bana daha iyi oldu. İçeri düşseydim çok mu iyi olurdu? Buna da şükür. Görüyorum başkalarını perişan oluyolar.*” (G4)

Daha önce 2 yıl cezaevinde kalan bir görüşülen ise cezaevi sürecinde toplumdan uzak olduğunu, fakat denetimli serbestlik tedbiriyle hem öfke kontrolüne hem de toplumsal normlara uyum sağladığını şöyle belirtmiştir.

“*Beni pek etkilemiyor. Sakin olmamı sağlıyor. Ben çok kavgacı biriyim. Tekrar dosyam açılmasın diye durduruyor beni. Eğer bir sıkıntı olursa bu dosyayı da etkiler. Denetimli serbestliğe gelince bireysel görüşmeler rahatlatıyor beni. Değişiklik oluyor. İşten çıkmama bir bahane oluyor.*” (G11)

Çocukların akranlarıyla ilişkileri kişinin toplumsallaşmasında önemli deneyimler sunar. Fakat akranlar toplumsallaşmada itici güç olabildikleri gibi engelleyici ve olumsuz davranışlara yol açan güçleri de oluşturabilirler.

Aynı zamanda toplumsal uyum konusunda kurumlara da büyük görevler düşmektedir. Bu çerçevede suça sürüklenmiş çocuğun toplumsal uyumu konusunda tedbir süreci olarak denetimli serbestlik sistemi yer almaktadır. Bu sistem çocuğu topluma uyum konusunda hazırlayıcı faaliyetlerde bulunmaktadır. Fakat bu tedbir tamamlandıktan sonra çocuğun toplum içindeki takibi herhangi bir kurum tarafından yapılmamakta ya da desteklenmemektedir. Bu çerçevede akran grubu çocuğun tekrar suç işlemesine zemin hazırlayabilir.

SONUÇ

Çocuk suçluluğunu sosyolojik açıdan ele aldığımızda toplumsal değerler önemli derecede dikkat çekmektedir. Bununla beraber çocuğun içinde bulunduğu akran grupları suç faktöründe önemli bir role sahiptir. Çocuğu suça sürükleyen nedenlerin çok farklı oluşu araştırmamızı birçok kuramla ele almamızı gerekli kılmıştır.²⁰³ Sosyolojik kuramlarla ele aldığımız çalışmamızı çocuğu suça sürükleyen nedenlerin ve çocuk suçluluğu uygulamalarının genel değerlendirmesiyle devam etmiştir. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuk suçluluğuna etki eden faktörler arasında çocuk üzerinde akran grubunun etkisi dikkat çekmektedir. Araştırmamızın temelini oluşturan akran grubuyla çocuğun etkileşimi kaçınılmazdır. Bu çalışmada akran grubunun çocuk suçluluğuyla ilişkisi derinlemesine incelenmiştir.

Araştırmamız 22 suça sürüklenen çocukla gerçekleştirilmiştir. Çalışmamızda suça sürüklenen çocukların sosyo-demografik özelliklerine baktığımızda; çocukların 19'u erkek 3'ü ise kız çocuğudur. Yaşları 15-17 yaşları arasındadır. Görüşülenlerden 15'i eğitime devam etmemektedir. 13 suça sürüklenen çocuk gelir getiren bir işte çalışmaktadır, fakat gelirlerinin çok düşük olduğu saptanmıştır. Çocukların ikamet durumlarına baktığımızda tamamı Isparta merkezde ikamet etmekle beraber ilk sırada Davraz Mahallesi, ardından Fatih Mahallesi ve Vatan Mahallesi olarak sıralanmaktadır. Görüşülenlerin aile fertleri sayısı genellikle 4 ile 5 arasında yoğunlaşmaktadır. Anne babalarıyla birlikte yaşayan çocuk sayısı 15, boşanmış ve anne ya da babasından ayrı yaşayan çocukların sayısı ise 7'dir. Suça sürüklenen çocukların ebeveynlerinin eğitim seviyesinin düşük olduğu ve okur-yazar olmayan anne sayısının 6 olduğu saptanmıştır. Ailelerin ekonomik durumlarının düşük olduğu görülmekle birlikte aile fertlerinin geneli düzensiz işlerde çalışmaktadır.

Araştırmamızın temel problemi olan '*Çocukların suça sürüklenmesinde akran grubunun etkisi nedir?*' sorusunun yanıtı suça sürüklenen çocuklarla yapılan mülakatlar çerçevesinde verilerin analiziyle ortaya konulmuştur. Bu temel problem ışığında alt problemlerin değerlendirilmesi yapılacaktır.

---

²⁰³ Cömert - Sevim, *a.g.e.*, s.37.

Alt problemlerimizden birincisi, *Çocuk akran grubunu nereden seçer?*'dir. Araştırmamızda veriler incelendiğinde suça sürüklenen çocukların yarısından fazlası akran grubunun mahalle arkadaşı olduğunu belirtmiştir. Bunu en yakın oranla okul arkadaşları oluşturmaktadır. Akran grubunun mahalleden seçilmesi çocuklar için hem buluşma noktalarının yakın olması hem de vakit geçirme süreleri ön plandadır. Görüşülenlerden birçoğu mahalle arkadaşlarının aynı zamanda okul arkadaşı olduklarını belirtmiştir. Eğitime devam etmeyen çocukların bir bölümü okul arkadaşlıklarını devam ettirmektedir. Bu çerçevede birinci alt problemimizin sonucunu mahalle arkadaşlıkları oluşturmaktadır.

Bir diğer alt problemimiz, *çocuğun akran çevresiyle görüşme sıklığının ne olduğudur*. Suça sürüklenen çocukların %86'sı akran çevresiyle her gün görüştüğünü belirtmiştir. Çocuklar arkadaşlarıyla görüşme durumları beraber vakit geçirme ve faaliyetlerde bulunma sıklığını da arttırmaktadır. Dolayısıyla bulgulara baktığımızda çocukların arkadaşlarıyla vakit geçirme zamanları geniş yer tutar. Çocuklar her gün görüştükleri akran gruplarıyla genellikle gezerek vakit geçirdikleri ve belirli mekânlarda buluştukları görülmektedir. Görüşme sıklığına bağlı olarak ne tür faaliyetlerde bulduklarına bakıldığında ise riskli davranışta bulunmalarına yol açan faaliyetler gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Görüşülenler buluşma yerleri olarak genelde mahallede belirlenen bir mekân ya da mesirelik alanda madde kullanımı ve ya suç istinat eden davranışları sergilemektedirler. Bazı görüşülenler ise iş ve tatil günlerine göre akran grubuyla görüşme sıklığını düzenlediğini belirtmiştir. Bir görüşülen ise akran grubuyla beraber yaşadığı için sürekli beraber olduğunu belirtmiştir. Genel olarak baktığımızda görüşülenlerin birçoğu neredeyse gününün tamamını arkadaşlarıyla geçirdiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla ikinci alt problemimizin sonucu çocukların akran grubuyla neredeyse her gün ve gün içerisinde zamanının büyük bir bölümünü akran grubuyla geçirmektedir.

Alt problemlerimizden üçüncüsü, *çocuğun akran çevresinde daha önce suç işleyen var mı?* Sorusudur. Görüşülenlerin yaklaşık %70'i akran grubunda daha önce suç işleyenlerin bulunduğunu belirtmiştir. Bazı görüşülenler suçtan sonra arkadaş grubunu değiştirdiğini ve yeni arkadaş ortamında daha önce suç işleyenlerin bulunmadığını ifade etmişlerdir. Görüşülenlerin ikisinin akran grubunun tamamının

daha önce yargılandığı saptanmıştır. Çocukların akran grubunun hangi suçtan dolayı yargılandığına baktığımızda yoğunluk hırsızlık suçunu göstermektedir. Bunu takip eden uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımı, gasp ve yaralama suçlarının işlendiğini göstermektedir. Üçüncü alt problemimizin sonucu, suça sürüklenen çocukların büyük bir bölümünün akranları daha önce suç davranışında bulunduğunu göstermiştir.

Alt problemlerimizden dördüncüsü, *çocukların işlenen suçu yalnız mı akran grubuyla mı işlemiştir?* Sorusudur. Suça sürüklenen çocuklardan 19'unun suç işlerken akran grubuyla birlikte olduğu görülmüştür. Suça sürüklenen çocuklardan 18'i suç işlenirken akran grubuyla birlikte suç davranışında bulunduğu saptanmıştır. Çocuklardan birinin ise suç işlenirken akran grubunun yanında olduğu fakat akran grubunun suça iştirak etmediği saptanmıştır. Diğer 3 görüşülenin ise suçu yalnız işlediği saptanmıştır. Beşinci alt problemimizin sonucunda çocukların akran gruplarıyla birlikte suç işlediklerini göstermektedir.

Beşinci alt problemimiz, *Suçta sürüklenen çocukların arkadaşlarıyla birlikte normatif olmayan eylemleri sergileme durumlarının ne olduğudur.* Araştırmamızda görüşülenlerin tamamı akranlarıyla birlikte normatif olmayan bir eylemde bulduklarını belirtmişlerdir. Görüşülenlerin bu davranışı gerçekleştirirken aynı zamanda toplumsal kurallara aykırı bir eylem gerçekleştirdiklerinin bilincindedirler. Bireyler bu davranışı gerçekleştirirken en büyük nedenin akran etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmamızda birçok sapma davranışı örneği de bunu ortaya koymuştur. Çocuklar her ne kadar yanlış olduğunu bildikleri davranışları gerçekleştirirler de akran grubu içerisinde bunun yadırganacak bir durum olmadığını aksine heyecan, alışkanlıklar ve kendini gösterme durumuyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Görüşülenler akran grubu içerisinde sapma eğilimi gösteren kişilerle bu davranışı gerçekleştirmeme taraftarı olsa da grup dinamiğini bireyi bu davranışı gerçekleştirmeye ittiğinin belirtmektedirler. Problemimizin sonucunda suça sürüklenen çocukların tamamı daha önce akran grubunun etkisiyle yanlış olduğunu düşündükleri bir davranışta buldukları saptanmıştır.

Altıncı alt problemimiz, *Çocuk akran grubunun yönlendirmelerine (suç'un bulaşmasına) maruz kalmış mı?* Sorusudur. Araştırmada görüşülenlerin %68'i akran baskısına maruz kaldıklarını belirtmiştir. Arkadaş baskısına maruz kalan görüşülenlerin

baskı düzeyleri ara sıra maruz kalıyorum ve sürekli maruz kalıyorum şeklinde farklı cevaplar içermektedir. Akran baskısına maruz kalmadığını belirten suça sürüklenmiş çocuklardan biri genelde grup içerisinde akranlarına yönelik baskıyı uygulayan kişi olduğunu belirtmiştir. Akran grubunda baskıya maruz kalan çocuklar genelde Alkol ya da yasa dışı madde kullanımı konusunda baskı gördükleri saptanmıştır. Grup baskıyı genelde zor kullanmaktan ziyade gruba *uyuma, uysallık, gönül kırmama* davranışı olarak görmektedir. Bu çerçevede suça sürüklenen çocukların akran grubu tarafından baskıya maruz kaldıkları saptanmıştır.

Yedinci alt problemimiz, *Çocuğun ve akran gurubunun eğitim durumu suç işlemleriyle ilişkisi var mıdır?* Araştırmamızda suça sürüklenen çocuklardan 15'inin eğitimine devam etmediği ya da edemediği görülmüştür. Eğitime devam edemeyen çocuklardan 8'i lise döneminde çeşitli nedenlerle oklu bırakmıştır Eğitime devam edemeyen çocuklar toplumsal alanda çeşitli sorunlarla karşılaştıkları ve yaş durumundan dolayı iş bulmakta güçlük çektikleri gözlemlenmiştir. Suça sürüklenen çocuklardan 3'ü arkadaşlarının okulu bıraktığını bu yüzden kendilerinin de okulu bıraktığını ifade etmiştir. Görüşülenler birlikte vakit geçirebilecekleri durumdaki akran gruplarına dâhil olmaya çalışır. Zira okula devam eden bir çocuğun akran grubu genellikle eğitime devam eden çocuklardan oluşmaktadır. Eğitime devam etmeyen çocukların akran gruplarında öğrenciliği devam eden kişi sayısı azdır. Araştırmamızda eğitime devam eden suça sürüklenmiş çocukların tamamı akran grubuyla birlikte suça sürüklenmiştir(geneli sınıf arkadaşları). Yine suça sürüklenen çocukların %68'i eğitime devam etmeyen çocuklardan oluşmaktadır. Bununla birlikte daha önce suça sürüklenen ve akran çevresinde daha önce suça sürüklenen çocuklara baktığımızda eğitime devam etmeyen çocukların oranı daha fazladır. Araştırmamızda çocukların ve akran gruplarının eğitimleriyle suç işleme durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Sekizinci alt problemimiz, *Çocuk, ceza uygulamaları ve sonrasında toplumsal uyum konusunda güçlük çekiyor mu?* Sorusudur. Suça sürüklenen çocukların cezai tedbirler sonrası topluma uyum konusunda sorunlarla karşılaşabilirler. Bu tür problemlerin mahiyeti çocuğa verilen tedbir durumuna göre değişiklik göstermektedir. Örneğin bir çocuğun uzun süre cezaevinde kalmasının yaratacağı toplumsal uyum

sorunu ile denetimli serbestlik tedbiri sonrası uyum süreci bir birinden farklılık göstermektedir. Cezaevi sürecinde çocuk toplumdan soyutlanırken (Kapatılma), denetimli serbestlik tedbiri ile toplumla iç içedir. Bu çerçevede görüşülenlerin cezaevi geçmişleri ve denetimli serbestlik tedbiri göz önünde bulundurularak veriler değerlendirilmiştir. Görüşülenlerin geneli tedbir sonrası toplumsal uyum konusunda güçlük çekmediğini belirtmiştir. Araştırmamızda görüldüğü üzere tedbir sonrası akran gruplarına yeniden dâhil olma onların bu süreci kolay bir şekilde atlattıklarına zemin oluşturmaktadır. Bununla birlikte toplumsal uyum konusunda zorluk çeken çocuklar tedbirlerin suçu hatırlatıcı ve toplumsal etiketlenmeye neden olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle verilen yükümlülüklerin sıklığı bunu tetiklemektedir. Dolayısıyla araştırmamızda kapatılma tedbiri dışındaki diğer tedbirler suça sürüklenen çocukların toplumsal uyumunda güçlük çekmelerine neden olmamaktadır.

Dokuzuncu alt problemimiz, *Akran grubundaki yasadışı bağımlılıklar çocukların suça sürüklenmesiyle ilişkili midir?* Suça sürüklenen çocukların 15'i en az bir yasa dışı madde kullandığını belirtmiştir. Yasa dışı madde kullanan çocukların tamamının daha önce Esrar maddesi kullandığı saptanmıştır. Yine esrar kullanan çocuklar aktif sigara bağımlısıdır. Esrar maddesi uyuşturucu kullanımının açılış kapısı olarak görülmektedir. Bu çerçevede uyuşturucu madde kullanımı görüşülenler arasında birinci sırada Esrarken sırasıyla bunu Ecstasy, Eroin, Kokain, Metamfetamin gibi maddeler takip etmektedir. Görüşülenler bu maddeleri akran gruplarında, Şeker (*Ecstasy*), Peynir (*Ecstasy*), Taş (*Kokain-Crack*) olarak ifade etmektedir. Görüşülenlerden 3'ü neredeyse tüm uyuşturucu maddeleri kullandığını belirtmiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda akran grubu içinde kullanılan yasadışı maddeler ve sonucunda gelişen bağımlılıklar diğer suçların işlenmesinde tetikleyici unsur olmaktadır. Nitekim yasadışı madde kullanımı suçundan yargılanan görüşülenler aynı zamanda farklı suçlardan dolayı yargılanmışlardır. Bu çerçevede grup içinde gelişen bağımlılık madde yoksunluğu sırasında bireyleri suç işlemeye yöneltmektedir. Yoksunluk döneminde maddeyi temin edecek ekonomik durumların etkisiyle birlikte bireylerin hırsızlık ve gasp suçlarına yönelmesine neden olmaktadır. Nitekim araştırmamızda madde kullanım suçundan yargılanan çocuklardan sadece birinin gasp ve hırsızlık suçu vardır. Madde kullanım geçmişi olup farklı suçlardan yargılanan

çocuklara baktığımızda ise, suç geçmişlerinde genellikle hırsızlık ya da gasp suçları da saptanmıştır.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde;

Suçta sürüklenen 22 çocuğun 19'u erkek 3'ü kız çocuktur. 15-17 yaş aralığındaki çocukların suç ve yaş ilişkisine bakıldığında 16 yaşındaki çocukların oranı tüm çocukların yarısı kadardır. Görüşülenlerin eğitim durumları değerlendirildiğinde ise genellikle eğitim seviyelerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Görüşülenler arasında en çok eğitim seviyesi olarak lise terk olan görüşülenler (8 kişi) yer almaktadır. Lise dönemi çocuk akran gruplarının biraz daha şekillendiği ve gruba aidiyetlerinin yoğunlaştığı bir dönemdir. Bu dönemde akran grubunun çocukları suça sürüklenme olasılığı daha çok artmakla birlikte grup içinde suç işleme oranı da yükselmektedir. Görüşülenlerin ikamet durumlarına bakıldığında suç işleme oranı belirli bir mahallede birikmediği ve il genelindeki diğer mahallelerde de dağıldığı görülmektedir. Böylece suçun ikametgâh adresiyle ilişkisi keskin çizgilerle belirlenmemiştir. Çocukların aile fertlerinin sayısı incelendiğinde; çocukların ailelerindeki birey sayısı yoğun olarak 4-5 kişiden oluşmaktadır. Mülakatlar neticesinde tespit edilen hususlardan biri de aile fert sayısının artması ailelerin çocuklarla birebir ilgilenme durumunu olumsuz etkilediği olmuştur. Aile fert sayısı çok olan çocukların akran gruplarıyla bireysel ilişkileri daha yoğun yaşadığı gözlemlenmiştir. Böylece akran grubu çocuğun suça yönlendirilmesinde daha etkili hale gelmektedir. Suça sürüklenen çocuklardan 15'inin anne-babası evli ve birlikte yaşamaktadır. Anne babası tarafından büyütülen çocuk sayısı ise 17'dir. Araştırma esnasında anne ve babaları birlikte olup ebeveynleri tarafından büyütülen çocukların birçoğunun ailelerinden gerekli ilgiyi göremedikleri gözlemlenmiştir. Bu anlamda çocukların kendilerini anlayan bir gruba dâhil olma ve grupla birlikte hareket etme yoluna gittikleri görülmüştür. Çocuk tek başınayken toplumsal normların sınırlarına uyum gösterirken akran grubu içinde bu normların dışına çıkma durumunu gerçekleştirebilmektedir. Suça sürüklenen çocukların ailelerinin eğitim durumu genellikle ilkökul seviyesindedir. Eğitim durumları düşük olan ailelerin çocuklarının da genellikle eğitim seviyelerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Görüşülenlerin çalışma ve mesleki durumlarına incelendiğinde büyük çoğunluğunun bir mesleği olduğu ve bu mesleklere karşılık gelen işlerde çalıştıkları

görülmektedir. Görüşülenlerden birçoğu düzensiz işlerde çalıştığını belirtmiştir. Suça sürüklenen çocukların ailelerinin çalışma ve meslek durumlarına bakıldığında annelerinin büyük bir kısmı çalışmazken babaların tamamı çalışmaktadır. Çalışan ebeveynlerin yarısından fazlasının düzensiz ve geçici işlerde çalıştığı görülmüştür. Ebeveynlerin düzensiz işlerde çalışmaları ailenin ekonomik sıkıntılar yaşamamasına neden olduğu ve bu durumun ev ekonomisine katkıda bulunmaları amacıyla çocukları çalışmaya yönlendirdiği görülmüştür. Bulgular incelendiğinde düzensiz işlerde çalışan ebeveynlerin çocuklarının da düzensiz işlerde çalıştığı gözlemlenmiştir. Görüşülenlerin birçoğu asgari ücretin neredeyse yarısı kadar bir gelir elde etmektedir. Dolayısıyla ekonomik ihtiyaçlarını karşılayamayan çocuklar, akran gruplarından destek aldıklarını belirtmişlerdir. Akran grubunun yaşadığı ekonomik sıkıntılarda ise grubun beraber suça yöneldiği görülmüştür.

Suçta sürüklenen çocukların akran grupları incelendiğinde genellikle mahalle arkadaşlarından oluşan akran grupları tespit edilmiştir. Mahalle arkadaşlarından oluşan akran gruplarının aynı zamanda aynı okulu okuyan çocuklardan oluştuğu gözlemlenmiştir. Akranlarıyla ilişkilerinin iyi olduğunu belirten görüşülenlerin büyük bir bölümü akran grubuyla her gün görüştiklerini belirtmiştir. Beraber vakit geçirdikleri sürede gezip dolaştıklarını, parkta oturduklarını ve modifiye (araba ve motosiklet) ile uğraştıklarını belirten görüşülenler çoğunluktadır. Suçta sürüklenen çocukların zamanlarını akran gruplarıyla beraber sanatsal, sportif ve ya da kültürel etkinliklerde bulunarak geçirmedikleri aksine suça yönelmelerine zemin hazırlayacak faaliyetlerde buldukları gözlemlenmiştir. Örneğin parkta oturarak zaman geçiren görüşülenler bu süre zarfında sigara, alkol ve madde kullandıklarını ve kısa yoldan para kazanabilme planları yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu gibi durumları yalnızken gerçekleştirmediğini belirten görüşülenlerin oranı %50'den fazladır. Akran grubuyla ilişkilerinin iyi olduğunu belirten görüşülenler çoğunluktayken, grup ile yaşanan sorunların genelde suça sürüklenme esnasında ya da suç sonrası zamanda oluştuğunu ifade etmişlerdir. Bu duruma; madde kullanımı(uyuşturucu maddenin kalitesiz oluşu, maddenin parasını nasıl ödeyecekleri ya da maddeyi kullanmaya yönlendiren oluşun pişmanlık), hırsızlıkta paylaşılan ganimet, ekonomik sebepler(borçları ödeyememe) ve olayın adli mercilere intikal etmesi örnek gösterilebilir. Yaşanan sorunların yine grup içinde giderildiği gözlemlenmiştir. Edibe Sözen'in Paşa kapısı ceza evinde 40 çocuk ile yaptığı çalışmada

Çocukların aileden sonra katıldıkları sosyal gruplar içerisinde okul ve arkadaş grupları sosyalleşmeyi yönlendirici birer vasfa sahip olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmada çocukların büyük bir kısmı sadece ilköğretimi tamamlamış olup (% 52.5) daha ileri ki aşamalarda okuldan kaçma ya da terk ile eğitimleri son bulduğu tespit edilmiştir. Arkadaş grupları ile suçların türleri arasındaki ilişkide ise hükümlü çocukların yakın arkadaş çevreleri belirlenmiştir. Hükümlü çocukların % 42.5'inin yakın arkadaş çevresinin "mahalle"²⁰⁴ olduğu görülmektedir.

Görüşülenlerin akran grupları ve suç ilişkileri incelendiğinde, çocukların akranları arasında daha önce farklı suç ya da suçlardan dolayı yargılananların sayısı %50'den fazladır. Akran suçlarına baktığımızda ilk sırada hırsızlık, daha sonra uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma, gasp gibi suçlar yer almaktadır. Görüşülenlerin suç durumlarına baktığımızda ise akran grubu suçlarına paralel olarak birinci sırada hırsızlık, ardından uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak, cinsel suçlar, yağma- gasp, yaralama yer almaktadır. 2017 TÜİK verilerine göre ülkemizde hırsızlık suçundan güvenlik birimlerine getirilen çocuk oranı %24,8, uyuşturucu madde suçundan getirilen çocuk oranı %6,2 iken madde bağımlısı olan çocukların %85,6'sı 15-17 yaş aralığındadır.²⁰⁵ Aynı zamanda suça sürüklenen çocukların yarısının daha önce farklı bir suç işlediği görülmüştür. Suça sürüklenen çocukların tamamı daha önce arkadaşlarıyla birlikte normatif olmayan eylemleri sergilemişlerdir. Görüşülenlerden 19'u suç işlerken akran gruplarıyla birlikte olduğunu belirtmiştir. 18 görüşülen ise arkadaşlarının suça iştirak ettiğini ifade etmiştir. Araştırmanın temelini oluşturan önemli sorun çocuğun suça sürüklenmesinde akran etkisidir. Mülakatlarda arkadaşlarının suça sürüklenmesinde etkili olduğunu düşünen çocuk sayısı 18'dir. Görüşülen çocuklar akran grubu içerisinde suça sürüklenmeye maruz kalmaktadır. Araştırma bulgularından hareketle çocukların daha önce işlediği suçlarında yine akran grubuyla birlikteliği saptanmıştır. Akran grupları çocukların beraber vakit geçirdikleri, etkinlik ve faaliyetleri beraber yaptıkları ortamlardır. Akran grupları, ailenin çocuk üzerindeki etkisini azaltarak çocuklara toplumsal kurallardan bağımsız bir alan sunan ve bağlılık

---

²⁰⁴ Sözen, *a.g.e.*, s.280.

²⁰⁵ TÜİK, "Geliş Nedenine Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar" http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070 (09.02.2019)

duygusunu güçlendiren ortamlar yaratmaktadır. Aile ortamında sınırlı olan eylemler akran gruplarında keskin çizgilerle belirlenmemiştir.

Çocuklar toplumsal normları nasıl algılayacakları ve o normlara neden ve nasıl uyacakları konusunda karmaşa yaşamaktadırlar. Akran grupları suç sonrası süreçte çocuğu yargılamamakta aksine çocuğu cesaretlendirerek yapılan eylemin normal olduğu düşüncesini aşlamaktadır. Grup içerisindeki sapma davranışı genellikle bireysel değildir. Suç eyleminin gerçekleştirilmesi tüm grup üyelerine görevler yüklemektedir. Çalışmada da görüldüğü üzere akran grubu etkisiyle işlenen suçlarda çocukların tamamı bir görev üstlenmiştir. Bu da çocukların aralarındaki ilişkilerin kuvvetli olduğunu ve güvene dayalı ilişkilerin hâkim olduğunu göstermektedir. Böylece çocuklar grup aidiyetini ve grup çıkarlarını bireysel çıkarlardan üstün tutmaya özen göstermektedirler. Çoğu zaman toplumun temel kurallarına uymamak, sisteminin işleyişinden uzaklaşmak ve ayrılmak çocuğun ait olduğu grup içerisinde her hangi bir anlam ifade etmemektedir. Bu durum çocuğun, normlar dışına bireysel olarak gerçekleştirebileceğinden daha cesur bir biçimde çıkmasına neden olabilmektedir. Grup içinde oluşan dinamikleri benimseyen çocuk; toplumsal normların çiğnenmesiyle ortaya çıkan sosyal problemlerle de yine içinde bulunduğu grup sayesinde bu durumu görmezden gelerek ya da yok sayarak baş edebilmektedir. Toplum, sapmalara karşı çeşitli, farklı tepkide bulunur. Bu geri bildirimler ise, sapan şahısları daha etkili bir şekilde bir araya getirir ve daha sıkı, bağlı sapma grupları belirmiş olur.²⁰⁶ Dolayısıyla akran grupları zamanla alt kültürlerin oluşmasına zemin hazırlayarak çocuk çetelerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu alt kültürler bela arama, heyecan ve kaderciliği bir arada yaşarlar.

Çocukların suça sürüklenmesinde birçok neden olduğu gibi akran etkisi bu nedenlerden biridir. Araştırma bu yönüyle çocuk suçluluğunu Mezzo düzeydeki sistemler (Akran etkisi) çerçevesinde ele almıştır. Akran grubu çocuğun sosyalleşme sürecinde büyük bir yere sahiptir. Bu çerçevede çocuğun toplumsal normların dışına çıkmasına ve sapsmış davranışlarda bulunmasına uygun zemini oluşturur. Dolayısıyla çocuklar akran grubu etkisiyle suça sürüklenme eğilimi gösterebilir. Araştırma bulgularımızdan da anlaşıldığı gibi akran etkisi çocuğun suça sürüklenmesinde büyük önem taşımaktadır. Araştırma suçluluk konusunda yapılan birçok çalışmadan farklı

---

²⁰⁶ Ahmet Özalp, 'Çocuk Suçluluğu', der. Adem Öcal, *Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Bilgiler*, Pagem Akademi Yayınları, Ankara, 2015, s.98.

olarak çocuk suçluluğu özelinde akran grubunu derinlemesine mülakatlarla inceleyerek literatüre katkıda bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Acar, Gülşah vd., *Aile ve Çocuk Suçluluğu ilişkisi, Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi “Erken Müdahale”*, H.Ü. Kültür Merkezi, Ankara, 11-13 Mayıs 2015.

Akarca, Mehmet, “Çocukların Ceza Hukukundaki Yeri Ve Çocukların Korunması”
http://www.anayasa.gov.tr/files/insan_haklari_mahkemesi/sunumlar/ym_4/akarca.pdf(12.10.2017)

Akyüz, Emine, *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 2000.

Akyüz, Emine, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, Pegem Akademi, Ankara, 2010.

Altun, Nurullah, “Sosyal Sermayenin Çocuk ve Genç Suçluluğuna Etkisi”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya, 2011.

Altuntop, Serkan, *Suçta Bakışta Kontrol Yaklaşımı ve Kontrol Teorileri*, Kriminoloji Dergisi, Adalet Yayınları, Temmuz 2012, Yıl.4 S.2, ss.39- 59.

Arıkan, Çiğdem, *Psikososyal Yönleriyle Sapma*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, 1986, c.4, S.2-3, ss.123-140.

Artuk, M. Emin – Alşahin, M. Emin, *Kriminoloji*, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2017.

Aslan, M. Yasin, *Çocuk Suçluluğu Hakkında Uluslararası ve Ulusal Hukuk Düzenlemeleri*, Ankara Barosu Dergisi, Güz 2008, Yıl 66, S.4, ss.88-96.

Avcı, Müjdat, *Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, c.11, S.1, ss.49-73.

Avcı, Müjdat, *Çocuk Suçluluğu Erzurum İl Merkezi Üzerine Bir Çalışma*, Serüven Kitap, İstanbul, 2015.

Aydoğan, Yasemin – Aydoğan, Dünder, *Suçta Yönelmiş Çocukların Tahliye Sonrası Topluma Kazandırılması*, Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, c.2, S.7, 2004.

Bal, Hüseyin, *Çocuk Suçluluğu*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2004.

Bal, Hüseyin, *Suç Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2013.

Bal, Hüseyin, *Hukuk Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2008.

Balci, Hakan, “Çocuk Suçluluğu ve Toplumsal Nedenleri”, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2011.

Balcıoğlu, İbrahim, *Şiddet ve Toplum*, Bilge Yayıncılık, İstanbul, 2001.

Balo, Yusuf Solmaz, *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.

Bayhan, Vehbi, *Sosyoloji ve Anomi: Toplumsal İntihar*, Sosyologca, Temmuz-Aralık 2011, S.2, ss.139-158.

Becker, Howard S, *Hariciler*, çev. Şerife Geniş, Levent Ünsaldı, Heretik yayınları. 2. Baskı, Ankara, 2015.

Bilis, Pınar Özgökbel, *Rol Modelleri Ve Toplumsal Değerler Açısından “Uçaklar” Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme*, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 2014, c.8, S.3, ss.201-227.

Budak, Selçuk, *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2000.

Cengiz, Mahmut, *Mafyadan Derin Devlet ve Casus İlişkilerine Organize Suçlarda Yeni Trendler*, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 2013, c.4, S.1, ss.63-79.

Coşar, Yakup, *Kentleşen Türkiye’de Çocuk Suçluluğu*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Ocak-Şubat 2005, S.56, ss.281-327.

Cömert, Özge – Sevim, Yelda, *Çocuk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Suç Kuramları ile İncelenmesi*, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2017, c.6, S.1, ss.29-40.

Creswell, John W., *Araştırma Deseni*, Çev: Selçuk Beşir Demir vd., Eğiten Kitap, Ankara, 2014.

Çoban, Sevgi, “Sosyal Çevrenin Etkilerinin Çocukların Suç Ve Problemleri Davranışları İle İlişkileri”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2012.

Demir, Nilüfer Özcan - Baran Aylin Görgün – Ulusoy Demet, *Türkiye’de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örneklemi*, Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, K1ş, 2005, S.32, ss.83-108.

Demirbaş, Timur, *Kriminoloji*, 6.baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.

Dönmezer, Sulhi, *Kriminoloji*, Gözden geçirilmiş sekizinci baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1994.

Durkheim, Emile, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, çev. Özcan Doğan, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2014.

Durkheim, Emile, *Toplumsal İş Bölümü*, çev. Özer Ozankaya, Cem yayınevi, İstanbul,2006.

Dursun, Hasan, *Damgalama Teorisi ve Suç*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 1997,c.3, S.4, ss.309-322.

Erdoğan, Oktay, *Çocuk Ceza Hukuku*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012.

Giddens, Antony, *Sosyoloji*, Yayına Hazırlayan; Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2005.

Goffman, Erving, *Damga*, Çeviren: Şerife Geniş, Levent Ünsaldı, Suphi Nejat Ağırnaslı, Heretik Yayıncılık, Ankara, 2014.

Gökpınar, Mahmut, *Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu*, TBB Dergisi, 2007, S.72, ss.206-233.

Gökulu, Gökhan, *Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2010, c.24, S.1, ss.209-226.

Güçlü, İdris - Akbaş Halil, *Suç Sosyolojisi Kavram-Teori-Uygulama*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Güllü, İsmail, *Suç Olgusuna Teorik Ve Eleştirel Bir Yaklaşım*, Karamanoğlu Mehmet bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2014, c.16, Özel S.I, ss.104-107.

Güngör, Mehmet, *Evensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, c.1 S.1, ss.25-43.

Gürler, Adem, “Çocuğun Suça Yönelmesinde Aile Faktörünün Ve Akran Gruplarının Rollerinin İncelenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2011.

Işık, Halil, *Çocuk Suçluluğu ve Okullarla İlişkisi*, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 2006, c.7, S.2, ss.287-299.

İşıksaç, Yasemin, *Sosyolojik Açından Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanma Biçimi*, Mevzuat Dergisi, Yıl 2, S.13, 1999.

İçli, Tülin Günşen, *Türkiye’de Suçlular Sosyal kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı 71, 1993.

İçli, Tülin Günşen, *Çocuk Suç Ve Sokak, Sokakta Yaşayan, Suç İşleyen Ve Suça Maruz Kalan Çocuklar*, Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2009.

İçli, Tülin Günşen, *Kriminoloji*, 9. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2016.

İpek, Ali İhsan, *Suçta Sürüklenen Çocukların Muhakemesi*, Adalet yayınevi, Ankara, 2014.

Kahraman, Fatih - Sallan Gül, Songül, *Türkiye’de Çocuk Yoksulluğu: Gaziantep Üzerine Bir Araştırma*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Haziran 2015, Yıl 8, S.1, ss.339-366.

Karakaş, Banu - Çevik, Ömer Can, *Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2016, c.18, S.3, ss.887-906.

Karataş, Zeki, *Çocuklara Yönelik Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Sosyal Hizmet Müdahalesinin Önemi*, Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 2017, c.1, S.1, s.s.1-20.

Kızmaz, Zahir, *Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, c.29, S.2, ss.149-174.

Kızmaz, Zahir, *Göç ve Suç Arasında Bir İlişki Var mı?: Bütüncül Bir Bakış*, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2018, c.7, S.2, ss.562-599.

Köseoğlu, Mualla, “Çocuk Suçluluğunda Arkadaş Çevresinin Rolü”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.

Kunter, Nurullah, *Türkiye’de Suçluluğun İctimai Amilleri*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1951, c.8, S.3, ss.98-121.

Marshall, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2005.

Neuman, William Lawrence, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*, C. 1-2, Yayın Odası Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Nirun, Nihat, *Sosyal Sistemlerde Sapmalar*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, 1970, c.8, ss.405-425.

Okumuş, Ejder, *21-23 Eylül 2007 tarihleri arasında Diyarbakır’da düzenlenen 6. Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar Sempozyumu*, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2009, c.IX, S.1, ss.9-37.

Onur, Esin, *Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1983.

Önkal, Güncel – Sarı, Özgür, *Suçun Sosyolojisi Cezanın Felsefesi Temel Kavramlar ve Tartışmalar*, Nobel Yay. , Ankara, 2013.

Öntaş, Özlem Cankurtaran – Acar, Yüksel Baykara, *Gözetim Mekanizması Destek Hizmetleri: Ankara İli Pilot Projesi, Gözetim görevlileri, Eğitim Programı, Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Olgusu*, Yayına Hazırlayan: Sevda Uluğtekin, Berkay Ofset, Ankara, 2005.

Öter, Adem, “Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği)”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2005.

Özalp, Ahmet, ‘Çocuk Suçluluğu’, der. Adem Öcal, *Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Bilgiler*, Pagem Akademi Yayınları, Ankara, 2015, ss.95-120.

Özdemir, Uğur, vd., *Türkiye’de Gazeteye Yansıyan Sapma Davranışları*, Kriz Dergisi, 2000, c.8, S.2, ss.17-25.

Polat, Ahmet, *Suç Önleme*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Polat, Oğuz, *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, Seçkin yay., Ankara, 2009.

Sancak, Türken, *Kriminoloji Yazıları*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015.

Serim, Gökçe, *Çocuk Suçluluğu, Kriminoloji Yazıları*, Yayına Hazırlayan; Türkan Yalçın Sancar, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015.

Sokullu Akıncı, Füsün, *Kriminoloji*, 7. baskı, Beta Basım Yay., İstanbul, 2010.

Sözen, Edibe, *Sosyolojik Açından Çocuk Suçluluğu ve Paşakapısı Cezaevi’nde Bir Deneme*, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi, 1986, c.0, S.21, ss.261-285.

Taşgın, Serkan, *Kriminolojik Araştırma ve Suçla İlgili Uygulamalarda Kültür Kavramı ve Önemi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2015, c. 19 S.1, ss. 361-378.

TC. Adalet Bakanlığı, “Çocuk Koruma Kanunu”, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050715-1.htm>(12.03.2018)

TC. Adalet Bakanlığı, “Türk Ceza Kanunu”, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>(12.03.2018)

TC. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, “Akran” http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c61cd2c3ff9a9.70732049 (18.11.2018)

TC. Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, “Çocuk” http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c61ce34e5be62.04433394 (25.10.2017)

TC. Kalkınma Bakanlığı, 10. Kalkınma Planı, “Çocuk Çalışma Grubu Raporu”, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/10_CocukCalismaGrubu-1.pdf(22.12.2018.)

TÜİK, "2017 yılı güvenlik birimlerinde işlem gören çocuk sayısı ve suç türü" http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070 (10.12.2018)

TÜİK, “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, 2013 verileri”, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16121>, (11.10.2018)

TÜİK, “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar, 2017 verileri”, <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27609>, (11.10.2018)

TÜİK, “TC. Adalet Bakanlığı İstatistikleri” http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=107, (11.10.2018)

TÜİK, “Geliş Nedenine Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar” http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070, (10.07.2018)

TÜİK, “Güvenlik Birimine Suça Sürüklenme ile Gelen veya Getirilen Çocuk Sayısı” http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070, (12.07.2018)

TÜİK, "Yaş Grubu ve Kullandığı Bağımlılık Yapan Madde Türüne Göre Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar", http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070, (09.11.2018)

Tolan, Barlas, *Çağdaş Toplumun Bunalımı Anomi ve Yabancılaşma*, AİTİA Basımevi, 2.Baskı, Ankara, 1981.

Tolan, Barlas, *Sosyoloji*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

Uğurlu, Zeynep – Gülsen, İpek Aksoy, *Çocuk Hakları Ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal Ve İstismardan Korunması*, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 2014, c.1, S.1, ss.36-58.

Uludağlı, Nilay Pekel, “Suça Karışmış ve Karışmamış Ergenlerin Aile, Akran, Mahalle özellikleri ile Psikolojik ve Akademik Niteliklerinin İncelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2011.

Uluğtekin, Sevda, *Çocuklara İlişkin Islah Sisteminde Kurumsal Bakım ve Çağdaş Trefman Modelleri*, H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, c.3, S.3, 1985.

Uluğtekin, Sevda, *Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma*, Bizim Büro Yayınları, Ankara 1991.

Uluğtekin, Sevda vd., *Çocuk Adalet Sisteminde Sosyal inceleme Raporları ve Gözetim Raporlarının Yeri*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2004, S.53, ss.35-44.

Ünal, Halime, *Ebeveynlerle olan ilişkiler, Sapkın Arkadaşlar ve Sapkın Davranışlar*, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Güz 2010, c.13 S.2, ss.215-248.

Wikipedia, “Ceza Hukuku”, http://tr.wikipedia.org/wiki/Ceza_hukuku (17.12.2015)

Yavuzer, Haluk, *Ana-Baba Ve Çocuk*, Remzi Kitabevi, 18. Basım, İstanbul, 2005.

Yavuzer, Haluk, *Çocuk ve Suç*, 8. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996.

Yıldırım, Şeyda, *Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri: İzmir Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2013.

Yolcuoğlu, İsmet Galip, *Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi*, Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, c.5, S.18, 2009, ss.43-57.

Zengin, Eyyüp – Kesgin, Mücahit, *Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde İlgili Kurumlarla Etkileşimi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, S.37, ss.13-32.

EKLER

EK1: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Bu araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek lisans tezi olan “Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisinin İncelenmesi (Isparta Denetimli Serbestlik Örneği)” adlı çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Araştırmamızda bilgilerin güvenirliliği önem arz etmektedir. Bu nedenle kimlik bilgileriniz saklı tutulacak ve sadece bu çalışma için kullanılacaktır. Tüm sorulara açık ve net cevap verebilirsiniz.

Görüşme Yeri:..... G. Tarihi:...../...../20... G. Saati: .....:.....

KİŞİSEL BİLGİLER

- 1.Cinsiyetiniz?
- 2.Yaşınız kaç?
- 3.Öğrenim düzeyiniz nedir?
- 4.Mesleğiniz var mı? Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?
- 5.Gelir getiren bir iş yapıyor musunuz?
- 6.Aileniz kaç kişiden oluşuyor?
- 7.Nerede İkamet ediyorsunuz?

AİLE BİLGİLERİ

- 8.Kim tarafından büyütüldünüz?
- 9.Anne ve babanın eğitim durumu nedir?
- 10.Anne ve babanızın mesleği nedir? Çalışıyorlar mı?
- 11.Anne ve babanızın birliktelik durumu (Evlü –Boşanmış) nedir? Kimle beraber yaşıyorsunuz?

12.Kaç kardeşsiniz? Kardeşlerinizle ilişkiniz nasıldır?

AKRAN BİLGİLERİ

13.Arkadaşların kimlerdir? Hangi çevredendir?(okul, mahalle, iş vb.)

14.Arkadaşlarıyla vakit geçirirken bu zamanlarda ne tür faaliyetlerde bulunuyorsunuz?

15.Arkadaşlarıyla olan ilişkilerin nasıl? Ne sıklıkla görüşüyorsunuz?

16.Arkadaşlarıyla sorun yaşar mısınız? Ne tür sorunlar? Ne sıklıkla?

17. Arkadaşların hangi sorunlarını çözmende yardımcı olur? Nasıl?

18. Samimi olduğunuz arkadaşlarınız var mı? Var ise ne kadar ve yeterli midir?

19.Herhangi bir nedenden dolayı arkadaşlarının yönlendirmelerine maruz kalıyor musun? Ne sıklıkla?

20.Arkadaşlarınız arasında daha önce bir suç nedeniyle yargılanan oldu mu?

21.Neler yapmaktan hoşlanırsın? Nelerden hoşlanmazsın?

SUÇ BİLGİLERİ

22.Hangi suçtan dolayı hüküm giydin? Ne kadar süreli bir ceza aldın?

23.Suçu nerede ve ne zaman işledin?

24. Daha önce farklı bir suç işledin mi? nasıl? Daha önce Cezaevine girdin mi?

25.Şu anki suçtan hangi cezaya ya da tedbire tabi tutuldun?

26.Arkadaşlarıyla birlikte normatif olmayan bir davranışta bulundun mu?

27.Suç işlerken arkadaş çevrenden birileri var mıydı? Suçu yalnız mı işledin?

28.Suç işlemende arkadaşların ne kadar etkili? Nasıl?

29.Suç işledikten sonra neler hissettin, neler düşündün?

30.Suç işlemene arkadaşların nasıl yaklaştı?

- 31.Suç işlemeden önce arkadaş çevrenizle olan ilişkilerinizle, suç gerçekleşikten sonraki ilişkileriniz arasında bir fark var mı?
- 32.Suç işlemeden önceki arkadaşlarınızla hala görüşüyor musun? Kimlerle? Hangi sıklıkla?
- 33.Suç işledikten sonra arkadaşlarınızın sana karşı davranış ve tutumlarında bir değişiklik oldu mu? Nasıl?
- 34.Suç işledikten önce ve sonraki arkadaş gurubun farklılaştı mı? Nasıl?
- 35.Yakın akrabaların arasında suç işleyen var mı?
36. Daha önce madde kullandın mı? Hangilerini kullandın? Hala kullanıyor musun?
- 37.Tedbir altındayken toplumsal uyum konusunda güçlük çekiyor musun?

EK2: Etik Kurulu Onayı

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Sosyoloji Ana Bilim Dalı Başkanlığı

Sayı : 8113933/ 302.08.01/23430
Konu : İzin Yazısı Talebi
(Eyüp Ensar TAŞKIN)

30.01.2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Anabilim Dalımızda Yüksek Lisans Öğrencisi Eyüp Ensar TAŞKIN'a gerekli izni alabilmesi hususunda gereken belgenin verilmesi için 30.01.2018 tarih ve 01/01 sayılı Anabilim Dalı Kurul Kararımız ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Kamil KAYA

Ana Bilim Dalı Başkanı

EK:
1-Anabilim Dalı Kurul Kararı (1 Sayfa)

Süleyman Demirel Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Felsefe Bölümü Başkanlığı
Çınır Doğu Kampüsü 32 260 İSPARTA Tel : (0246) 211 42 59 fax: 237 11 06

www.sdu.edu.tr

e-posta: mevutalbayrak@sdu.edu.tr

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler
Etik Kurul Kararları

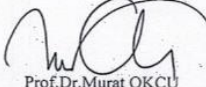
TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
27.12.2017	49	2

2- Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Eyyüp Ensar TAŞKIN tarafından yürütülen “Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi (Isparta Denetimli Serbestlik Örneği)” başlıklı tez çalışması hk.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Eyyüp Ensar TAŞKIN tarafından yürütülen “Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi (Isparta Denetimli Serbestlik Örneği)” başlıklı tez çalışmasının kapsam ve uygulama açısından etik ilkelere ve insan haklarına uygun olduğuna,

Mevcutun oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Murat OKCU
Başkan

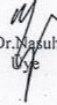

Prof. Dr. Murat OKCU
Üye

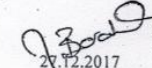
(İZİNLI)
Prof. Dr. Haluk SONGUR
Üye

Prof. Dr. Bilge HÜRMÜZLÜ KORTHOLT
Üye

Prof. Dr. Talat SAKALLI
Üye

(İZİNLI)
Prof. Dr. Yüksel METİN
Üye

Prof. Dr. Masuh GÜNAY
Üye

27.12.2017
Zuhar BARDAK
Raportör

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler
Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : 87432956/050.99/234538
Konu : Etik Kurul Onayı.

28 -12- 2017

Sayın, Eyyüp Ensar TAŞKIN
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Öğrencisi

Yürütücüsü olduğunuz "Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi (Isparta Denetimli Serbestlik)" başlıklı tez çalışmanız Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 27.12.2017 tarihli ve 49/2 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.

Kararın bir sureti yazımız ekinde gönderilmiş olup, ilgi başvurunuza cevaben bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr. Zuhal BARDAK
Rektör Yardımcısı
Etik Kurul Başkanı

EKLER:
1- Zarf

Batı Yerleşkesi Rektörlük Binası 32260 İSPARTA
Telefon Nu.: (246) 211 14 05 Faks: (246) 237 04 31
e-Posta: zuhalbardak@sdu.edu.tr İnternet Adresi: www.sdu.edu.tr

Bilgi İçin : Zuhal BARDAK
Şef
Telefon Nu.: (246) 211 10 67

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAATI	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
30.01.2018	13.00	01	01

Anabilim Dalı Kurulumuz, Anabilim Dalı Başkan Prof.Dr.Kamil KAYA'nın Başkanlığında toplanarak aşağıdaki gündem maddesi görüşüldü:

01-İzin Talep Yazısı

Anabilim Dalımızda Yüksek Lisans Öğrencisi Eyüp Ensar TAŞKIN'a "Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi" adlı tezi kapsamında Isparta Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü'nde cezaları infaz edilen çocuk yükümlülere 12.02.2018-30.04.2018 tarihleri arasında görüşmeler yapabilmesi için Isparta Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğünden gerekli iznin alınabilmesi için gereken belgenin öğrencimize verilmesinin uygunluğuna ve konunun Enstitü Müdürlüğüne arzına oy birliği ile karar verilmiştir.

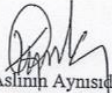
(İMZA)
Prof. Dr. Kamil KAYA
Bölüm Başkanı
Genel Sos. ve Metodoloji A.B.D Başkanı

(İMZA)
Prof. Dr. Metin ÖZKUL
Kurumlar Sosyolojisi A.B.D.
Başkanı

(İMZA)
Prof.Dr.Songül SALLAN GÜL
Uygulamalı Sosyoloji A.B.D
Başkanı

(İMZA)
Doç.Dr.Ümit AKCA
Toplumsal. Yapı ve Değişme A.B.D Başkanı
Bölüm başkan Yardımcısı

(İMZA)
Yrd. Doç. Dr. Meyrem TUNA UYSAL
Bölüm Başkan Yardımcısı

Aslımın Aynısıdır.
Prof. Dr. Kamil KAYA
Bölüm Başkanı

EK3: Adalet Bakanlığı Onayı

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı :46985942-773-E.303/42962
Konu : Tez Kapsamında Görüşme Formu
Uygulaması İzni

26/03/2018

ISPARTA CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi :21/02/2018 tarihli ve B.M.2018/1457 sayılı yazı.

İlgi yazı ile; Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi olan ve aynı zamanda Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde sosyolog olarak görev yapan Eyyüp Ensar TAŞKIN'ın Doç. Dr. Cevdet YILMAZ'ın danışmanlığında yürüttüğü "Çocuk Suçluluğunda Akran Etkisi (Isparta Denetimli Serbestlik Örneği)" konulu yüksek lisans tezi çalışması kapsamında; Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde cezaları infaz edilen çocuk yükümlülere 12 Şubat - 30 Nisan 2018 tarihleri arasında ilgi yazı ekinde bir örneği gönderilen görüşme formunu uygulayabilmesi için izin talebinde bulunduğu bildirilmiştir.

Söz konusu yazı ve ekleri incelenmiş olup; Eyyüp Ensar TAŞKIN'ın Doç. Dr. Cevdet YILMAZ'ın danışmanlığında, ses ve görüntü kaydı alınmaması, görüşme öncesinde çocuk yükümlülerin veli ya da vasislerinin yazılı rızalarının alınması ve kimlik bilgilerinin gizli tutulması, bilgilerin basınla paylaşılmaması, çalışma esnasında müdürlüğün işlerinin aksatılmaması, çalışma sonucunun iki fiziki örneği ile CD'sinin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi ve Genel Müdürlük'ten onay alınmadan çalışmanın hiçbir şekilde kullanılmaması ve yayınlanmaması koşullarıyla, Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü'nde cezaları infaz edilen çocuk yükümlülere belirtilen tarihler arasında anket formu uygulaması uygun bulunmuştur.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Yılmaz ÇİFTÇİ
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

* Bu evrak elektronik imza ile imzalanmış ve DYS üzerinden gönderilmiştir. Ayrıca fiziki olarak gönderilmeyecektir.

Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı
Koruma Kurulları ve Mağdur Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü
Mevlana Bulvarı No:36 HSK Binası Yenimahalle 06330 ANKARA

Ayrıntılı bilgi için irtibat: Mehmet YILDIRIM

Telefon: (0312) 204 16 50 Faks: (0312) 223 97 44

e-posta: ds.kkmdlism@adalet.gov.tr Elektronik Ağ: www.cte.adalet.gov.tr

UYAP Bilgi Sistemindeki bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden vNWIW8R - p8AOv4M - b1oFxAU - 0arYCW= ile erişebilirsiniz.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı: Eyyüp Ensar TAŞKIN

Doğum Yeri ve Yılı: AĞRI/Patnos-29.11.1987

Medeni Hali: Evli

Eğitim Durumu:

Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi (2007-2011)

Yüksek Lisans Öğrenimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Sosyoloji Anabilim Dalı (2014-2019)

Yabancı Dil:

İngilizce

İş Denevimi:

2013-2014: İstanbul Denetimli Serbestlik Müdürlüğü (Sosyolog)

2014- - : Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü (Sosyolog)